

Tā âtī-âtī tāndí Yésū rī tāsī Márākō drí īgīlī rī Márākō

Tā 'ē'á zīlā nīlī sisī rī

Búkū nô, Yōwánī Márākō gólâ â'dó 'bá bê âceí tō ãzí Póolõ yí kâ ró Bârânábä yí bê rî, īgī nî. Gólâ kpá Pétérõ rî lâmû-ăzíyä 'î. Nî zî tā Márākō nō tāsī búkū Tā 'Ē'ë kâ 'á, kápítä lâ yî 12-15. Márākō kî nî rî, nôô â'dô rî'á tā âtī-âtī tāndí Yésū Ôvârî rî mvá ró rî tāsī rî ï'dî.

Márākō lě â'dálâ kî, Yésū rî'á mbârâkâ bê ngá ãmbá nō 'bá yî drî' sî ndrî. ï'dî gólâ drí 'bâzó í'dígówá tā lârâkô Yésū drí 'élé rî 'bá yí kâ bê dûû. 'Dî' rî tā lâ ãâ'dâ ró bê kî, Yésū mbârâkâ bê õjilä ngá lâzé bê rî ìngázó ngá lâzé 'ásî, gô'dá kpá líndrí ònjí 'bâlé tā íyíkâ ârîlî, gô'dá kãgümäqä 'bâlé lîmvû ândrê bê tā íyíkâ ârîlî gô'dá ngá nyânyä félé õjilä gólîyî lôfó ró rî yî drí, gô'dá kpá õjilä gólîyî ôdrâ 'bá trá rî yî lîdrîlî âgôlê lédrê-lédrê ró. Gô'dá gólâ kpá mbârâkâ bê tā ònjí õjilä kâ âyézó. Gólâ â'dâ mbârâkâ íyíkâ kpá trá lîdrî-lîdrî íyíkâ ôdrâ 'ásî rî sî.

*Tā gólâ Yōwánī bâbâtízî 'ē 'bá ró rî drí ânîzó
láfî êdélé ácâ-âcâ 'dýî pâ 'bá ãmákâ kâ rî tāsī rî
(Mâtáyô 3.1-12; Lükä 3.1-18; Yōwánī 1.19-28)*

¹ Tā âtī-âtī tāndí Yésū Krístõ gólâ Ôvârî rî mvá rî tāsī rî rî'á nôti. ² Tā Yésū kâ îtõ rû trá õzõ tâ

ą̄ngū 'bá Šsáyā drí īgīlī trá ą̄kū ró nā sī rī kâtí,
 Ôvârī âtâ íyī mvá drí kī nī rī,
 "Ní ndrê drē, má â'dô lājó'bá ámákâ jō'á ătý 'álâ,
 ă'dô ró lātī êdélé ní drí ânīzó.

Mälákī 3.1

³ Lājó'bá rī gógó 'dī â'dô rī'á ōmā 'á.
 Gólâ â'dô tā íyá'á ûrû âkī'á nī rī,
 'Anî őjílā, kúmú ámákâ ăa'dô bí 'e'á ácálé.
 Ítí rī, nī êdê lātī ăníkâ njāâ gólâ drí.
 Ní êdê lātī rī 'dī dódó mbîmbî ró, ă'dô ró bê gólâ
 drí ăcí tōzó drī lâ 'ásī.' "

Ísáyā 40.3

⁴ Lājó'bá gólâ Ôvârī drí tā lâ pélé 'dī Yōwánī
 ū' dī. Gólâ rī ōmā 'á, gō'dá drílâ rīzó őjílā ăzílī
 ănílī, yí dā ró lúmvû gólîyî drîj bâbâtízî ró.* Gólâ
 âtâ úlí gólîyî drí kī nī rī, "Ní âjâ drī tā őnjí 'ásī
 Ôvârī rī röle. Ŷzō nī ū' e' tā 'dī ū' dī rī, Ôvârī â'dô
 ăní âyé'á tā őnjí ăníkâ 'ásī. Gō'dá nī ăní má dā
 ró lúmvû ăní drîj bâbâtízî ró."

⁵ Níngá sī, őjílā dûu drí ngâzó nîlî Yōwánî
 ngálâ ōmā 'álâ. Őjílâ rī 'dī 'bá yî ūrûkâ lâ ăní
 ū' yî Yérôsâlémâ lési, gō'dá ăzâ 'bá yî ăní ū' yî
 ăzâ 'bá yî lési Ÿudáyâ 'á. Níngá sī, drílîyî úlí
 Yōwánî drí pélé 'dī ărizó ū' yî. Vôlé drī lâ 'ásī rī,
 drílîyî ngâzó tā őnjí ū' yíkâ lôfôlé. Gō'dá níngá sī,
 Yōwánî drí ngâzó lúmvû dâlé gólîyî drîj ū' lîmvû
 áyágá zîlî Jôrôdénî rī 'á bâbâtízî ró.

⁶ Yōwánî rī 'dī, éedê ítâ gólâkâ trá gámélë 'bí
 'ásī. Gásî gólâkâ ū' yî ăpítíkû 'á rī ū' yíkâ ínyírûkó
 'ásî, gō'dá ngá nyânyâ gólâkâ rî ū' yíkâ ômbí ū' dî

* ^{1:4} 1.4 Lúmvû dâdâ drî 'á 'Dî ū' rî'á tâ â'dâ-â'dâ ró, 'dîyî jîjî tâ
 őnjí 'ásî rî kâ ū' dî.

gbō ápé ògó kâ bê. ⁷ Yōwánī ìyâ tâ âtî-âtî tândí 'dī kī, "Ojilā ãzâ âbí ân'á má gó, ãmbâ gólâkâ gäräg ámákâ rî drïj sî. Ámbâ ámákâ icá kô. Má icá kô ۀndilí kâ'bökâ gólâkâ ângilí. ⁸ Mâ rî gógo Yōwánī nô 'è bâbâtizîj òjilâ drí cé lümvû sî. Gô'dâ gólâ rî gógo â'dô bâbâtizîj 'è'á òjilâ drí Líndrî Tândí Ôvârî kâ rî sî."

Tâ Ôvârî drí Yésü rî êdézó njââ lôsî gólâkâ tâsî rî

(*Mâtáyô 3.13-4.11; Lükä 3.21-22; 4.1-13*)

⁹ Nîngá sî, Yésü drí ngâzó Nâzârétâ gólâ 'bädrî zîlî Gälilâyâ rî 'á rî lési nîlî Yōwánî ngálâ. Nîngá sî, Yōwánî drí ngâzó gólâ rî ibâbâtizâlé áyágá zîlî Jörödénî rî 'á. ¹⁰ Gô'dâ nîngá sî, Yésü ôtirî rüfâfölé lîmvû 'dî 'ásî rî, gólâ drí 'bûn ndrëzó rû njirî 'á, gô'dâ Líndrî Tândí Ôvârî kâ drí â'dézó drî lâ òzö ۀtú'bú kâtí. ¹¹ Gô'dâ úlí drí ۀ'úzó 'bûn lési Yésü drí kî nî rî, "Nî nô ámâ mvá ififí má drí lôvó lâ 'bâlé kôrô rî 'dî. Ánî tâ sû trá má rú rôô."

¹² Tâ 'dî vólé drî lâ 'ásî, Líndrî Tândí Ôvârî kâ 'dî drí Yésü rî jözó vólé ômâ 'álâ. ¹³ Tólâ ômâ 'álâ, Yésü 'è kâyî rî 'á nyâ'dî-rî kôrõnyâ ۀnjí ômâ kâ lâfâlé. 'Dîj Sâtánâ íyikâ rî 'á gólâ rî újû'á kpñî. Gô'dâ mälâyikâ Ôvârî kâ rî 'bá yî bê, rî 'á íyî Yésü rî gógo lôki'á.

Tâ Yésü drí lajó'bá íyikâ sisí rî 'bá yî âzízó rî
(*Mâtáyô 4.12-22; Lükä 4.14-15; 5.1-11*)

¹⁴ Yōwánî gólâ bâbâtizîj 'è 'bá rî ômbérë gänímä 'á rî vólé drî lâ 'ásî rî, Yésü drí ngâzó gólâ Gälilâyâ 'álâ. Tólâ gólâ lâmû vô 'ásî nîlî nî'á tâ âtî-âtî Ôvârî kâ pë bê. ¹⁵ Gólâ kî nî rî, "Ôvârî

njí látí trá ãnî drí rízó kūmū íyíkâ zélé õjílā íyíkâ ró. Â'dô bê trá ïtí rí, ní âjâ drí tā õnjí ãníkâ 'ásñ, ní gõ ró tā lélē ãníkâ 'bälé tā âtî-âtî tãndí Ôvârî kâ 'dî 'á."

¹⁶ Kâyî ãlô sî, Yésû õtírî rî nîlî lîmvû ândrê Gâlîlâyâ kâ rî tí sî rî, drilâ nîzó ï'bî 'bë 'bá ãzâ 'bá yî ûsúlî rî, Sîmónâ Pétérô gõ'dá âdrúpî lâ ãndîrîyâ bê. Gólîyî rî'á ìmbá íyíkâ ï'bî kâ vû'á lîmvû 'á. Sîmónâ yî ãndîrîyâ bê rî'á íyî kpârâtí ï'bî 'bë 'bá 'î. ¹⁷ Nîngá sî, Yésû drí ngâzó tâ âtâlé gólîyî drí kî nî rî, "Nî ânî 'dëlé má vósî, tâlâ má 'bâ ró ãnî bê õjílâ âsé 'bâ ró má drí, gólîyî ã'dô ró õjílâ ámákâ ró, õzô ãnî drí â'doré ï'bî âsé 'bâ ró sísí rî kâtí." ¹⁸ Gõ'dá nîngá sî, drilîyî ngâzó 'wââ ìmbá íyíkâ âyélé 'dëzó Yésû vósî lâjó'bá gólâkâ ró. ¹⁹ Gõ'dá drilîyî ngâzó nîlî ãtî 'álâ fînyâwá. Nîngá sî, Yésû drí Zebédâyô yî ûsúzó mvâ lâ yí bê rî, rú lâ yî Yâkóbâ yî Yôwánî bê. 'Dî gólîyî rî'á kôlóngbô 'á ìmbá íyíkâ lîfî lâ êdé'á. ²⁰ Gõ'dá nîngá sî, Yésû ndrê gólîyî bê rî, drilâ ngâzó 'wââ Yâkóbâ yî âzílî Yôwánî bê â'dolé lâjó'bá íyíkâ ró. Nîngá sî, drilîyî ngâzó átá lâ yî âyélé kôlóngbô 'á 'dëzó Yésû vósî lâjó'bá gólâkâ ró.

Tâ õjílâ lîndrî õnjí bê rî tâsî (Lükâ 4.31-37)

²¹ 'Dî vósî, Yésû yî drí ngâzó nîlî lâjó'bá íyíkâ bê jârîbâ zîlî Kâpêrânómâ rî 'álâ. Kâyî râtáâ kâ sî rî, Yésû yî drí ngâzó filí íyî jó tâ Ôvârî kâ ârî kâ 'á. Tólâ Yésû drí ngâzó rî'á tâ Ôvârî kâ ìmbâlé õjílâ drí. ²² Gõ'dá nîngá sî rî, õjílâ 'dî 'bâ yî tî lâ yî drí â'dízó tâ Yésû drí rî'á ìmbâlâ 'dî drí sî. Tâ

îmbâ Yésū kâ rî â'dó õzõ lîfí îmbá 'bá ãzâ 'bá yí gólyíyí rî 'bá rîlî lâ'bí Ôvârî kâ â'dálé rî ãzâ 'bá yí kâtí kô ãlôwálâ, tâlâ Yésû rî gógó nyãányâ lâ îmbâ tâ íyíkâ cú drí-äcê kúmú kâ rî sî.

²³ Yésû õtírî rîfí drë tâ îmbálé rî, ãgô ãzâ bê rî'á líndrí õnjí  b  b   S  t  n  n   kâ rî kâ b  , ômb   g  l   tr   v  ud  . G  d    tr   k  'd   r  , ãgô rî 'd   dr   ng  z   r  'á ôtrélé l  z   z  z   b   úl   líndrí õnjí yí 'á 'd   'b   y   k   s   k   n   r  , ²⁴ "M   n   n   tr   d  d  , Y  s   õj  l   N  z  r  t   k   r  . N   õj  l   nd  nd   'i p  t   Ôv  r   k   r   ið'd  . N   l   ã'd   '  l   má r   y  ? N   ân   n   m   líndrí õnjí r   ãgô n   'á n   f  l   y  ?"

²⁵ G  d   n  ng   s  , Y  s   dr   t   ât  z   línd   õnj    b  b   k   'd   dr   '  l    dr   s  , "N   r   t  t  , n   âf   v  l   ãg   n   '  s  ." ²⁶ G  d   n  ng   s  , línd   õnj    b  b   k   r   'b   ãg   'd   'á 'd   dr   r  z   ãg   r   'd    y  l   k  k   mb  r  k   s  , dr  l   ãg   'd   'b  z   ôtrélé ng  b  l  -ng  b  l  , g  d   dr  l   ng  z   dr   i  n  j  l   v  l   ãg   r   'd   r   s  .

²⁷ G  d   n  ng   s  , õj  l   t   dr    d  z   nd  r   t   'd   dr   s  . N  ng   s  , dr  l  y   ng  z   r  'á t   i  j  l    y   v   '  s   k   n   r  , "Ng   n  t   n   ã'd   'i? G  l   r   t   ât  l   dr  -  c   ôv  r   k   r   s  , t  l   l  nd   õnj   'd   ã  r   r   kp   t   g  l   dr   r  'á r  l   r   'b   y   b  ." ²⁸ N  ng   s  , õj  l   'd   'b   y   dr   ng  z   n  l   'b   '  l   t   Y  s   dr   línd   õnj   'd   dr  z   'd   ât  l   õj  l   ãz   'b   y   dr  . Ít  , t   'd   'b   Y  s   r   r   ã'd  l   l  k  -l  k   r   'b  d  r   G  l  l  y   k   r   '  s   d  r   k  ng  b  .

*T   Y  s   dr   ng   l  z   'b   i  ng  z   K  p  r  n  m  
'  l   r  
(M  t  y   8.14-17; L  k   4.38-41)*

29 'Dī̄ vósī̄, Yésū̄ yī̄ drí̄ ngāzó nī̄lí vólé jó̄ tā̄ Ôvârī kâ̄ ârī kâ̄ rī̄ 'ásī̄. Gólīyī̄ Símónā̄, Āndīrīyā̄, Yákóbā̄, gō̄'dá̄ Yōwánī̄ yí̄ bē̄. Gólīyī̄ nī̄ kôrō̄ mbî̄ Símónā̄ Pétērō̄ yí̄ drí̄ 'bā̄ 'álâ̄  drúpī̄ lâ̄ Āndīrīyā̄ bē̄. **30** Tólâ̄ Símónā̄ rī̄ ãdrá̄ rī̄'á̄  yí̄'á̄ vûdrí̄ gbârâkâ̄ drî̄'jó̄'á̄. Rú̄'bá̄ lâ̄ âmê̄ trá̄ tilí̄-tilí̄. Nîngá̄ sî̄, 'wââ̄ ngá̄ lâzé gólâkâ̄ 'dī̄ ódrí̄ tâ̄ lâ̄ pêzó Yésū̄ drí̄. **31** Yésū̄ drí̄ ngâzó filí̄ ōkó rî̄ 'dī̄ ngálâ̄ jó̄ 'álâ̄. Nîngá̄ sî̄, Yésū̄ drí̄ drí̄ lâ̄ rûzó sélé, tâlâ̄ gólâ̄ ōngâ̄ ró̄ bê̄  rû. Kôrô̄ 'wââ̄ ōkó rî̄ 'dī̄ rú̄'bá̄ lâ̄ âmé̄ 'bá̄ 'dī̄ drí̄  dízó, gō̄'dá̄ drílâ̄ ngâzó nî̄lí ngá̄ nyânyâ̄ lâ̄ dílî̄ gólîyî̄ drí̄ nyâlê̄.

32 Itú̄  tirî̄ fî̄ rî̄,* ōjîlâ̄ drí̄ ngâzó rî̄'á̄ ngá̄ lâzé 'bá̄ gō̄'dá̄ kpá̄ gólîyî̄ lîndrî̄ ōnjí̄ Sâtánâ̄ kâ̄ drí̄ ômbé'lé trá̄ rî̄ 'bá̄ yí̄ bê̄  trôlê̄  jîlî̄ Yésû̄ ngálâ̄. **33** Gô̄'dá̄ nîngá̄ sî̄, ōjîlâ̄ jârîbâ̄ 'dî̄ 'ásî̄ rî̄ drí̄  yî̄ ōmózó tilîlî̄ ró̄ jó̄ tilí̄ jó̄ Yésû̄ drí̄ rîzó rîlî̄ rî̄ tî̄. **34** Nîngá̄ sî̄, Yésû̄ drí̄ ngâzó rî̄'á̄ ōjîlâ̄ dûū ngá̄ lâzé tî̄ lârâkô̄ ngîngî̄ bê̄ rî̄ 'bá̄ yí̄ pâlé ngá̄ lâzé  yîkâ̄ 'ásî̄. Drílâ̄ kpá̄ lîndrî̄ ōnjí̄ 'dî̄ 'bá̄ yí̄ lâdrôzó vólé ōjîlâ̄ gólîyî̄  dó̄ 'bá̄  dí̄ bê̄ lâ̄ rî̄ 'bá̄ yí̄ 'ásî̄. Gólâ̄  yé̄ lîndrî̄ ōnjí̄ 'dî̄ 'bá̄ yí̄ kô̄ tî̄ nîlî̄ lândrâ̄ drî̄'jîlî̄ sî̄, tâlâ̄ gólîyî̄ nî̄ trá̄ kî̄, gólâ̄  dî̄  dî̄ yâ̄. Gô̄'dá̄  tî̄ rî̄, Yésû̄ lêé drê̄ kô̄ gólîyî̄ drí̄  yî̄ tâ̄ 'bâlê̄ lâ̄'búlî̄ 'wââ̄ ōjîlâ̄ drí̄.

*Tâ̄ Yésû̄ drí̄ ngâzó lâvûlî̄ Kâpêrânómâ̄ 'ásî̄ rî̄
(Lükâ̄ 4.42-44)*

35 Cjînó rî̄ 'dî̄ sî̄, Yésû̄ drí̄ ngâzó jó̄ 'dî̄ 'ásî̄  kpâ̄ vô̄ drê̄ pânî̄-pânî̄ nî̄lî̄ vô̄ ōjîlâ̄  kó̄ rî̄ 'á̄ tólâ̄ nî̄lî̄ tî̄

* **1:32** 1.32 ōjîlâ̄ ânî̄ trá̄  tú̄ drí̄ fî̄'á̄, tâlâ̄ kâyî̄ râtââ̄ kâ̄ gólâ̄ ōjîlâ̄ drí̄ lôvôzó 'á̄ lâ̄ 'dî̄ ndê̄ rû̄ trá̄.

îrátälé Óvârí drí. ³⁶ Gõ'dá Yésū bê trá yû'dâwá rí, Símónä yî íyî ãzí-ãzí yí bê drí ngãzó nîlí Yésù rî lôndâlê. ³⁷ Gõ'dá gólîyî ūsû Yésù bê rî, drílîyî ngãzó tâ âtálé drílâ kî nî rî, "Ójîlâ ndrî 'dó rî'á áni lôndâ'á, ní ãâgõ ró íyî pâlé!" ³⁸ Nîngá sî, Yésù drí tâ-drî lôgôzó gólîyî drí kî nî rî, "Nî 'dê, mä nî ró võ ãzâ 'bá yî 'â'dó 'bá ãnyî rî 'bá yî 'álâ, tâlâ má lë kpá úlí Óvârí kâ pêlé õjîlâ gólîyî võ 'dî 'bá yî 'á 'dî yî drí, tâlâ 'dî'ngá 'e'ë má drí ânî'á 'êlâ nõngá rî 'dî." ³⁹ Ítí ró rî, gólîyî drí lâmúzó dîrî võ Gâlîlâyâ kâ rî 'ásî ndrî. Võ rî 'dî 'bá yî 'á rî, Yésù drí nîzó úlí Óvârí kâ pê bê õjîlâ drí jó tâ Óvârí kâ ârî kâ rî 'bá yî 'ásî. Gõ'dá gólâ lâdrô líndrî õnjí kpá õjîlâ líndrî 'dî 'bá yî drí rîzó 'á lâ yî rî 'ásî.

*Tâ Yésù drí ãrí 'bá êdézó rî
(Mâtáyô 8.1-4; Lükâ 5.12-16)*

⁴⁰ Ítú ãzâ sî, ãgô ãzâ ãrí 'bá ró drí ânîzó 'ã'î tîlî ïnyákú drîjî Yésù ândrá. Drílâ ngãzó rú'bá lô'bâlê Yésù drí kî nî rî, "Ozõ ñicâ trá ní lîfî ã'dô ró bê ámâ êdézó rî, 'dõvó ní êdê mâ ngbângbá ngá lâzé ámákâ nõ 'ásî." ⁴¹ Nîngá sî, ãgô rî 'dî ïzâ lâ drí gâzó Yésù drí. Gõ'dá Yésù drí ngãzó drí 'bâlê gólâ drîjî, gõzó tâ âtálé kî nî rî, "Awô, má lë tâ trá áni pâzó â'dolé rú'bá bê ngbângbá." ⁴² Nîngá sî, kôrô ãrí 'dî drí rû ndêzó vólé ãgô 'dî rú'bá lâ 'ásî. Gõ'dá ãgô rî 'dî rú'bá lâ drí â'dozó lúwá-lúwá. ⁴³⁻⁴⁴ Gõ'dá nîngá sî, Yésù drí ngãzó ãgô rî 'dî âtîlî ngbîlî-ngbîlî kî nî rî, "Ní ârî dôdô, ní âtâ tâ kô tâ rî nõ tâsî õjîlâ ãzâkâ drí. Ní 'dâ lâ'bí rú'bá drí rû êdézó ãrí 'ásî rî 'dî. Ní nî cû nî,

ánî nyãányâ â'dálé dr̄i-'bá lâ'bí 'ẽ kâ rî drí, ní gõ ró kõrõnyâ lîlî ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí, õzõ tâ âtâ Músâkâ 'bälé ãrí 'bá ã'dô ró ngbângbâ rî kâtí, tâlâ ní 'ê ró ãwô-ïtí ãmbá Ôvârí drí, Õzõ ní õ'ê tâ rî 'dî trá ïtí rî, õjîlâ ndrî â'dô nî'á lâ ïyî kî nî rî, ngá lâzé ánîkâ ãrí ró 'dî õndë rû trá nî rú sî." ⁴⁵ Yésü âtâ bê tâ 'dî kpálé ïtí ãgô rî 'dî dr̄i rî, ãgô rî 'dî cí tî tâ Yésü drí pêlé yí drí 'dî dr̄i kô. Gôlâ ngâ íyîngá nî'á tâ rî 'dî âtâ bê õjîlâ drí ârîlî ndrî, gõ'dá tâ rî 'dî drí lâ'búzó fâa võ 'ásî cé tîtî. Ïtí lâ 'dî drí rî, Yésü ïcâ gõ'dá kô nî'á fîlî jârîbâ ãzâ 'bá yî 'ásî, õjîlâ tîlîlî õzó ïyî gólâ rî ômó kô rõô. Ïdî ïtí, Yésü lâjô'bá íyîkâ rî 'bá yí bê drí gõzó rîlî ïyî õmâ 'á. Kpálé Yésü yî rîrî õmâ 'á 'dî sî rî, õjîlâ dûû ïyîkâ zââ ânî'á ïyî gólâ ngálâ võ dr̄i 'ásî cé tîtî.

2

*Tâ Yésü drí mbârâkâ íyîkâ â'dázó tâ õnjí ãgô
pá lâ drí ôdrâlé trá kpârâtí rî kâ rî âyézó rî sî
(Mâtáyô 9.1-8; Lükâ 5.17-26)*

¹ Kâyî fînyâwá vólé dr̄i 'ásî, Yésü drí ngâzó gõlé vólé Kâpêrânómâ 'álâ. Áâtâ ókî nî rî, Yésü bê 'bâ gólâ drí rîzó rî 'álâ. ² Gõ'dá õjîlâ ârî ïyî bê úlî rî 'dî rî, õjîlâ tîlîlî drí ngâzó rû ê'bélé dûû jó 'á Yésü ngálâ bûû ã'dí-dr̄i 'ásî ndrî. Gõ'dá Yésü drí ngâzó rî 'á tâ Ôvârí kâ âtâlê gólîyî drí. ³ Nîngá sî, Yésü õtirî rîlî úlî âtâlê rî, õjîlâ sû drí ãgô ãzâ pá lâ drí ôdrâlé trá kpârâtí rî ânîzó ï'dí bê lâ gbârâkâ sî Yésü ngálâ, tâlâ Yésü õpâ ró gólâ bê â'dolé ndîndî ró. ⁴ Nîngá sî, gólîyî âcâ bê 'bâ

rî 'dî 'á rî, gólîyî ïcá gõ'dá kô ãgô pá lâ drí ôdrâlé trá kp  r  t   'dî l  f  l   Y  s   ng  l   j   '  l  , t  l     j  l   tr   r  '     y   n  gb  '   r    . G  d   n  ng   s  ,   j  l   g  l  y   ãg   p   l   dr   ôdrâlé tr   'd     n  j   'b   'd   'b   y   dr   ng  z   mb  l     p   l  l   j  -dr   l  s  * g  z   g  b  r  k   ãg   p   l   dr   ôdrâlé 'd   b   'd   '  z   b  g   s   i  rl   k  r     p   r   'd   '  s   j   '  l  . ⁵ G  d   Y  s   ndr   t   r   'd     t   b   r  , dr  l   n  z   l   k   n   r  , ãg   'd   'b   y   r  '     y   t   l  l     ng   b   mb  r  k     y  k     j  l   p   k   r   '  .   t   r   r  , Y  s   dr   ng  z   t   ât  l   ãg   p   l   dr   ôdrâlé tr   'd   dr   k   n   r  , "Ám   r  -l  -  z  y  , áy  e n   tr   t     n  j     n  k   '  s  ."

⁶ N  ng   s   r  , g  l  y   l  'b   i  mb   'b   r   'b   y   kp   r  '     y   t  l   Y  s   b  . G  d   g  l  y   âr   u  l   Y  s   k   'd   b   r  , dr  l  y   ng  z   t     s  l     y   '   k   n   r  , ⁷   y  k   k   áng   t   r   ãg   n   dr   r  z   u  l   ât  l   n  t   n   y  ? G  l   tr   '  '   Ôv  r  i   r   mb  r  k   âm  l   y   dr  . C   Ôv  r  i     d   ïc   'b   r   t     n  j     j  l   k   ây  l  .

⁸ N  ng   s  , Y  s   dr   'w  â   t     s  -  s   g  l  y  k   'd   n  z  , g  d   dr  l   g  l  y   i  j  z   k   n   r  , "N   r   t     s  l     t   l   'd   r   m   r  u     d   t  s  ? ⁹ M   'd  y   p   'b   Ôv  r  i   ng   l  s   r     d   c   mb  r  k   b     j  l   ây  z   t     n  j   g  l  y  k   '  s  . G  d   m   ïc   tr   t   'd   ât  l   c     t   l  n  j     k  . T   '  '   b   â'd  l   k  '   n   r  , p  t  j   m   â'd     d  '   a   mb  r  k   'd   b   r  , r  '   n  t  , m   â'd     g   ãg   n   p   l   y   'b  '   a   'd  l   t  nd   r  . ¹⁰ N  gb  âng  b  n  , m   â'd     l   u  l   ât  '  , t  l   m   n   r   b   k  '   n   r  , m   g  l   Ôv  r  i   dr   âj  l   tr   u  r   l  s   r   r  '   c   mb  r  k   t     n  j   ây   k   b   ãng   n  '   a   n  o  g  ." N  ng   s  , Y  s   dr   t   ât  z   ãg   p   l  

* ^{2:4} 2.4 J  -dr   'd   tr   r  '   s  l  r     t  .

drí ôdrãlé trá kpãrãtí rî drí kĩ nĩ rî, **11** “Má 'bã tã ní drí kĩ nĩ rî, ní ngâ ûrû, ní trõ gbãrãkã áníkâ 'dã nñzó 'bã 'álâ.” **12** Nñngá sã, õjílã 'dã 'bá yí lïfí drí lâ 'á ndrã ägô 'dã drí ngãzó 'wãâ kôrô âdréle ûrû, drílã gbãrãkã íyíkâ 'dã trõzó gõzó ngälé fôlé r'í dí bê lâ íví 'álâ. Tã lârâkô 'dã tãsí rî, õjílã 'dã 'bá yí tì lâ yí drí  'dizó. Gõ'dá nñngá sã, drílïyí ngãzó Ôvârí rî lûyílí kĩ nĩ rî, “Itú ãmâ tñzó rî sã rî, mã ndré drë tã 'dã rî kâtí rî drë kó kô. Mã nñjí kô kĩ, Ôvârí ãâfê mbârâkã trá ãmbá Yésü drí.”

*Tã Yésü yí kâ bélé-bélé û'dú 'bá yí bê
(Mâtáyõ 9.9-13; Lükã 5.27-32)*

13 Tólâ sã, Yésü yí drí ngãzó gõlé vólé lïmvû ândrê tí 'álâ tã ârí 'bá íyíkâ rî 'bá yí bê. 'Dñi õjílã ítílïlí rõô bê rî'á ânñ'á tã Yésü kâ ârílí. Nñngá sã rî, Yésü drí ngãzó tã ïmbálé gólïyí drí.

14 Gõ'dá 'dñi vósí rî, Yésü yí rî'á lâmú'á rî, drílïyí Mâtáyõ* Älopáyã rî mvá rî ûsúzó rî'á võ íyíkâ bélé-bélé û'dú kâ rî 'á. Nñngá sã rî, Yésü drí ngãzó tã âtálé gólâ drí kĩ nĩ rî, “Ní ngâ 'dêlê má vósí  'dólé lajó'bá ámákâ ró.” Nñngá sã, Mâtáyõ drí ngãzó 'wãâ 'dêlê gólâ vósí lajó'bá ró.

15 'Dñi vósí, Mâtáyõ drí Yésü yí  zízó yí drí 'bã 'álâ. Yésü yí  tírî rî'í ngá nyälé Mâtáyõ rí 'bã 'álâ rî, bélé-bélé û'dú 'bá gõ'dá gólïyí lã'bí Yûdä yí kâ rî 'dã 'bá kô rî 'bá yí bê rî'á íyî dñû, tâlâ õjílã õzõ gólïyí kâtí 'dã 'bá yí trá rî'á dñû 'dó Yésü rî vó lôbê 'bá ró. Yésü yí lajó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê rî íyî rî'á ngá nyã'á gólïyí bê tólâ.

* **2:14** 2.14 Mâtáyõ rî rú ãzâ kpá Lápí i'dî.

¹⁶ Nîngá sî, lâ'bí îmbá 'bá â'dó 'bá ïyî Pârúsî* ró rî 'bá yî drí ngãzó ânîlî Yésû rî ûsúlî lâjó'bá iyíkâ bê rî'á ïyî ngá nyâ'á bélé-bélé û'dú 'bá 'dî 'bá yî bê gô'dá kpá gólyî lâ'bí ïzâ 'bá rî 'bá yî bê. Nîngá sî, drîlîyî ngãzó tâ ïjílî lâjó'bá Yésû kâ rî 'bá yî tý kî nî rî, "Yésû rî rî'á ngá nyâlé tâ ònjí 'bá 'dî 'bá yî bê vô ãlô 'á ã'dô tâsî yâ?"

17 Nîngá sî, Yésû árî bê tâ ijî gólîyíkâ 'dî rî, drílâ ngãzó tâ-drî lôgôlé kî nî rî, "Ngá lâzé ãkôlé 'bá lôndâa ójó kô, cé ngá lâzé 'bá lôndâ ójó nî iyî pâlé. Gô'dá má ânñí kô tâ mbî 'bá pâlé, má ânñi tâ ònjí 'bá  zílî, tâlâ ópâ ró gólîyî bê tâ ònjí gólîyíkâ 'ásî."

*Tā tā ìmbâ ó'dí Yésū kâ rî tāsī
(Mătáyō 9.14-17; Lúkă 5.33-39)*

18 Nǐngá sī, tā ârí 'bá Yōwánī bābātízī 'ě 'bá ró
rī kâ gō'dá kpá Pârúsī kâ bê rī īyî trá tû 'bîlî rîzô
'álé 'ã'í ró râtâa 'élé Ôvârî drí lâ'bí Yûdä yí kâ
vó ró. Nǐngá sî, òjîlâ âzâ 'bá yî drí ngãzô Yésü
rî ijîlî kî nî rî, "Tâ ârí 'bá Yōwánî bâbâtízî 'bá ró
rî kâ kpârâtî tâ ârí 'bá Pârúsî kâ bê, rî īyî tû 'bîlî
rîzô 'álé 'ã'í ró râtâa 'élé Ôvârî drí. Gô'dá ã'dô
tâsî gólîyî tâ ârí 'bá ánî nyâányâ kâ ró rî 'bá yî rí
kô tû 'bîlî rîzô 'álé 'ã'í ró ôzô gólîyî kâtí yâ?"

¹⁹ Nǐngá sī, Yésū drí tā-drī lōgōzó góliyī drí úlí mānīgō sī kī nī rī, “Ödrógô* bē rī’á nōngá āní lāfálé ‘á. Â’dō â’dó’á íyíkâ ángô tí ró ūmú gólâkâ

* **2:16** 2.16 Părúsí 'Díi ōjílā gólyí lā'bí ȫykâ ȫt̄i 'bá gá kpákâ
âlô tâ 'bâ'bâ ȫvárí kâ bê rî ȫdî. 'Díi rî'á ōjílâ tâ lâ'bí 'dâ 'bá ȫdî.

* **2:19** 2.19 Õdrógô 'Díi Yésü ī'dí, gõ'dá ūmú 'dí 'bá yí rí'á īyí
lajó'bá Yésü kâ rí 'bá yí ī'dí. Lã'bí Yúdã yí kâ vó ró rí, órì ngá
nyálé õdróqô bê 'dó vō ãlô 'á.

drí rīzó tī 'bīlī, gō'dá õdrógô drí â'dózó kpá bē lāfálé lâ yī 'á ãyīkō õnō-vō kâ 'ẽlé gólīyí bē rī yā? Ícā kô â'dólé ìtí lâ 'dī rō, tālâ õdrógô bē gólīyí lāfálé. ²⁰ Gō'dá ȝzātú rī, ȝtú â'dô ȝwú'á trá õdrógô trōzó vólé gólīyí lāfálé sī. Gō'dá ȝtú rī 'dī tú rī, gólīyí â'dô rī'á trá 'álé 'a'í rō ȝzā drí sī.

²¹ "Úlí mānīgō ãzâ bē rī tā ìmbâ ó'dí ámákâ rī tāsī, gólīyí rī'á nōtī. Ólôsé ítā ó'dí rō rī kô kpäkū ítā ãkû õsī 'bá trá rī rú, tālâ ítā ó'dí 'dī õzó ôró ânjólé vólé ítā ãkû 'dī ȝpī lâ âyélé hōwéé ȝvû-ȝvû rō lâvûlî gäqrä sisí rī drījī sī. ²² Gō'dá â'dô kô tāndí rō õjîlâ ãzâ drí õdrá ó'dí lôrözö mörâ gólâ ãkû mbârâkâ ãkó rī 'á. Gólâ õ'ê trá ìtí rī, gō'dá õdrá õtîrî ângá rī, mörâ ãkû 'dī â'dô pî'á, õdrá 'dī drí lâsözö vûdrí rû ȝzâlê. Ìtí rī, órî õdrá ó'dí lôrólâ mörâ gólâ tāndí rō rī 'á. Tâ 'dî tāsī rī, â'dô rī'á dódó cù ìtí rû ȝzâ ãkó. Ìtí rī, ïcâ kô tâ ìmbâ ó'dí ámákâ rī ônjálé lâ'bí ãkû rī bê."

Tâ Yésü drí iyî â'dázó kâyî râtâä kâ rî lípî lâ rô rî
(Mâtâyô 12.1-8; Lükä 6.1-5)

²³ Kâyî râtâä kâ* sī, Yésü yî lâjô'bá iyíkâ rî 'bá yí bê rī'á iyî nî'á kôrô ȝmvú ȝdrûgû lînjî 'bá trá rî kâ 'ásî. ȝmvú rî 'dî 'á nîngá rî, drîlîyî ngâzó rî'á ȝdrûgû vûlî rî'á nyâlâ lõfó drí sī.

²⁴ Nîngá sī, õjîlâ Pârûsî kâ ârî iyî tâ 'dî bê rî, drîlîyî ngâzó Yésü rî ijîlî kî nî rî, "Lâjô'bá áníkâ rî iyî cù ìtí lâ'bí ámákâ rî 'dâ ãkó â'dô tâsî yâ? Drîlîyî rîzó rî'á lôsî 'ẽlé kâyî râtâä kâ rî sî."

* ^{2:23} 2.23 'Dî Sâbî sî, â'dô kô Gímâ sî.

25-26 Nĩngá sī, Yésū drí ngãzó tā 'dī drī lâ lôgôlé gólîyî drí kī nī rī, "Nī zí tā kúmú ángí Dãwûdî rî tâsī bûkû Ôvârî kâ 'á rî kô yâ? Ìtû Abîyâtârâ drí â'dozó drê ãmbá drî-'bá lâ'bí 'é 'bá rî 'bá yí kâ ró, gõ'dá Dãwûdî yî drí â'dozó ajú 'bû 'bá íyikâ rî 'bá yí bê lõfó ró kôrô rî. Gõ'dá drîlîyî ngãzó filí jó Ôvârî kâ 'á ãmbâtâ fêlé trá ngá fefê ró Ôvârî drí rî nyâlé rî. Nî nñ trá tândí ró kī nî rî, cé drî-'bá lâ'bí 'é kâ rî 'bá yí áyâ 'dî ngá nyânyâ rî 'dî nyâlé. Â'dô kpâlé ìtí rî, Dãwûdî yî nyâ ngá nyânyâ rî 'dî ajú 'bû 'bá íyikâ 'dî 'bá yí bê. Gõ'dá âatâ kô kī nî rî, gólîyî lâ'bí izâ 'bá 'î tâ gólîyî drí 'elé trá 'dî tâsî, tâlâ lõfó mbârâkâ lâvû kôrô tâ lâ'bí 'dâ 'bá kâ rî drîjî sî."

27 Nîngá sî, Yésû âtâ tâ ãzâ kpâ trá gólîyî drí kî nî rî, "Ôvârî 'bâ ìtû râtâa kâ 'dî â'dolé õjîlâ drí lôvôzô 'á lâ. Gõ'dá 'bâa õjîlâ kô lâ'bí kâyî râtâa kâ lânjî lâ trôlé. **28** Mâ gólâ Ôvârî drí âjolé trá ûrû lésî rî, 'dî kâyî râtâa kâ drîlî."

3

*Tâ Yésû drí ãgô drí ôgô-ôgô bê rî êdézó ìtû râtâa kâ sî rî
(Mâtâyô 12.9-14; Lükä 6.6-11)*

1 Kâyî râtâa kâ ãzâ sî, Yésû yî drí ngãzó nîlî filí jó tâ Ôvârî kâ ârî kâ rî 'álâ. Jó rî 'dî 'á tólâ rî, ãgô ãzâ bê rî'á. Ägô rî 'dî drí lâ rî'á ôgô-ôgô ró.
2 Gõ'dá Pârûsî yî lâ'bí ìmbá 'bá ãzâ 'bá yí bê kpâ bê rî'á ïyî tólâ. Gólîyî lë Yésû rî âlî ânôlé tâ oñjí 'bá ró. Gólîyî rî'á Yésû rî mândikâ lô'bâ'á ngâtá

Yésū rî â'dô ãgô gólâ drí lâ drí ôgólé ôgô 'dî pâ'á yâ rî, ã'dô kpálé kâyî râtâã kâ rî ū'dî rî. ³ Nîngá sî, Yésū drí ngâzó ãgô 'dî zîlî kî nî rî, "Ní ngâ ûrû, gõ'dá ní ânî ró âdrélé õjilâ lâfâlé 'á nôlé." Ìtí rî, ãgô rî 'dî drí tâ 'dî 'ezó té ìtí.

⁴ 'Dî vósî rî, Yésū drí ngâzó tâ pêlé õjilâ 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Kâyî râtâã 'ezó rî sî rî, tâ mbîmbî 'êlé rî íyikâ kó ã'dô 'î yâ? Ìtí rî, tâ 'bâ'bâ ãmákâ 'êlé rî 'bâ ãmâ õjilâ 'â ãmûlî ngâtá 'â ãmûlî kô yâ? Tâ 'bâ'bâ rî gógó ãlôlâ ãmákâ 'dî 'bâ ãmâ bê õjilâ pâlé ngâtá õjilâ âyélé drâlé yâ?" Nîngá sî rî, õjilâ 'dî 'bá yî drí rizó ïyî njûrû tâ 'dî drî lâ lôgô ãkó.

⁵ Gõ'dá ìtí rî, Yésū drí võ ndrêzó gólîyî drîjî sî lîfî ìnjî-ìnjî õmbâ kâ rî sî. Gólâ gõ'dá kpá ūzâ ró gólîyî tâsî, tâlâ gólîyî drî rî'á âmbâ-âmbâ ró ūzâ ngâ lâzé 'bá kâ nîlî. Ï'dî ìtí, Yésū drí ngâzó tâ pêlé ãgô drí bê kõgõ'dõ 'dî drí kî nî rî, "Ní éjë ání drí 'dî, tâlâ êejë ró rû bê mbîmbî ró." Nîngá sî, ãgô 'dî drí tâ 'dî 'ezó té õzõ âtâlé 'dî kâtí, gõ'dá kôrô drí lâ 'dî drí rû êjëzó âcâlé mbîmbî dódó. ⁶ Tâ rî 'dî vólé drî lâ 'ásî, Pârûsî 'dî 'bá yî drí ngâzó nîlî õjilâ gólîyî kúmú ángí zîlî Êródë rî kâ rî 'bá yî ngâlâ nîlî nî'á tâ ï'bîlî, ã'dô ró bê Yésû rî fuzó vólé.

Tâ lârâkô Yésû drí 'êlé lîmvû ândrê tí 'álâ rî

⁷⁻⁸ Tólâ sî, Yésû yî drí ngâzó tâ ârî 'bá íyikâ rî 'bá yî bê nîlî õjilâ õ'bí 'dî 'bá yî âyélé nîzó lîmvû ândrê zîlî Gâlîlâyâ rî tí 'álâ. Gõ'dá õjilâ dûû drí ânîzó 'bâdrî Gâlîlâyâ kâ rî lésî 'dêlé gólîyî vósî. Õjilâ dûû ãzâ 'bá yî fî kpá dró dûû 'dêlé gólîyî vó,

tālā gólīyī ârī tā ángí Yésū drí rī'á 'êlâ rī trá. Őjílā ãzâ 'bá yī ânī ȫyíkâ Yērōsâlémā lésī, kpá vō ãzâ 'bá yī lésī Yüdáyä'á. Ázâ 'bá yī ânī ȫyí 'bädrī ȫdümýä kâ rī lésī, ūrûkâ 'bá yī gõ'dá ȫyíkâ kpá áyágá Jörôdénî rī 'á'á lé drī lâ lésī, gõ'dá gólīyī jãribä zilí Tírâ Sídónâ bê rī gârâ drī lâ lési. ⁹ Tâlâ òjílâ ìtílîlî 'dî 'bá yî tâsî rî, Yésū drí ngâzó tâ âtâlé tâ ârî 'bá ȫyíkâ rî 'bá yî drí kôlóngbô mvá âsélé ãnyî mbâzó 'á lâ, õzó ȫyí ȫyí lôzé kô. ¹⁰ Yésū 'ê ïtí ró, tâlâ òjílâ ngá lâzé 'bá ndrî 'dó rû fû'á ȫyí ânîlî gólâ rî dôlê, tâlâ yî pâ ró ngá bê kpá ngá lâzé ȫyíkâ rî 'bá yî 'ásî, tâlâ gólīyî nî trá kî, sisí Yésû pâ òjílâ ngá lâzé 'bá trá rôô. ¹¹ Òjílâ lîndrî õnjí drí ômbélê rî 'bá yî tâsî, õzô gólîyî õtírî Yésû rî ndrêe rî, kôrô lîndrî õnjí gólîyíkâ 'dî drí gólîyî lûvûzó ȫnyâkú drîj ôtrê-ôtrê bê ûrû kî nî rî, "Nî ï'dî Ôvârî rî mvá 'î." ¹² Yésû drí tâ 'bâzó lîndrî õnjí 'dî 'bá yî drí, tâlâ gólîyî õzô ȫyí tâ lôfôô.

*Tâ Yésû drí òjílâ mûdrî-drî-lâ-ngâ-rî njîzó
lajó'bá ȫyíkâ ró rî*

(Mâtáyô 10.1-4; Lükâ 6.12-16)

¹³⁻¹⁴ Nîngá sî, Yésû yî drí ngâzó tâ ârî 'bá ȫyíkâ yî bê nîlî únî 'âlâ. 'Dîj vósî rî, drîlâ ngâzó ägô mûdrî-drî-lâ-ngâ-rî yî drí lêlê rî 'bá yî ȫzîlî â'dôlê lajó'bá ȫyíkâ ró. Gõ'dá nîngá sî, drîlîyî ngâzó ânîlî gólâ ngálâ. Gólâ njî gólîyî 'dî, tâlâ gólîyî õrî ró bê yî bê, gõ'dá kpá tâlâ yî lajô ró gólîyî bê nîlî úlî ȫyíkâ pê bê, ¹⁵ gõ'dá gólîyî â'dô ró bê cû mbârâkâ drí-âcê kâ bê lîndrî õnjí lâdrôzó òjílâ gólîyî lîndrî õnjí drí ômbélê rî 'bá yî 'ásî, tâlâ lîndrî õnjí âafô ró vólé gólîyî 'ásî. ¹⁶ Nôô yî rî'á

āgô Yésū drí njīlī mûdrí-drī-lâ-ngâ-rī rî 'bá yî rú
lâ yî ī'dî,

Símónā gólâ drí zīlī kpá Pétērō rî, ¹⁷ Zēbēdáyō
rî mvá yî

Yákóbâ yî

Yōwánī bê gólîyî Yésū drí rú lâ yî zîlî kpârâtí
“Mõgbárá Mvá”' rî, ¹⁸ Gólâ njî kpá

Ãndîrîyâ,

Fílîpô,

Bâtõlõmeyô,*

Mâtáyô,

Tómâ,

Yákóbâ Älõpáyâ rî mvá,

Tâdéyô,*

Símónâ gólâ fî 'bá õmâ 'á õmbâ 'élé 'bâdrî tâsî
rî ī'dî, ¹⁹ gô'dá

Yúdâ Ísikârîyôtâ gólâ 'ë 'bá Yésû rî gîlî fûlî rî.

*Tâ Yésû drí tâ ìsû ányâ íyî tâsî rî édézó mbî rî
(Mâtáyô 12.22-32; Lúkâ 11.14-23; 12.10)*

²⁰ Dîi vósî, Yésû yî drí ngâzó nîlî tâ ârî 'bá íyíkâ
yî bê gôlé 'bá íyî drí rîzô rî 'álâ. Gólîyî cäcâ gôlé
'bá 'álâ rî vósî, òjîlâ drí rû ê'bézó ó'dí ngebâ'ü
dîrî Yésû yî rú sî lâyûlî kôrô, tâlâ Yésû yî õzó ícâ
nyâsá nyâlê kô. ²¹ Tâ Yésû drí rî'á 'élâ 'dî drí
lû'úzó áró lâ yî bílî, gô'dá drílîyî ngâzó ânîlî, tâlâ
yî òtrô ró gólâ bê vólé, tâlâ áâtâ trá ókî nî rî,
“Yésû ã'dô òjîlâ lîfô 'î.”

²² Gô'dá kpá lâ'bí ìmbâ 'bá ãzâ 'bá yî ânî 'bá
ïyî Yérôsâlémâ lésî rî, ânî'á tâ Yésû kâ rî'á 'élâ rî

* **3:18** 3.18 Bâtõlõmeyô rî rú ãzâ Nâtânélê. * **3:18** 3.18 Tâdéyô
rî rú ãzâ Yúdâ, átâ lâ rî rú Yákóbâ.

'bá yî ndrêlé ūyî lîfî sî, âtâ ūyî tâ mbârâkâ Yésû kâ rî tâsî kî nî rî, "Sâtánâ ûfë mbârâkâ nî Yésû drí. 'Dî kúmú líndrí ûnjí kâ* rî nî rî'á mbârâkâ fêlé drîlâ líndrí ûnjí lâdrôzó ū'dî sî lâ vólé ôjîlâ 'ásî." **23** Gô'dá ïtí, Yésû ârî tâ 'dî bê rî, drîlâ ngâzó gólîyî lâ'bí îmbá 'bá 'dî 'bá yî âzîlî yí ngálâ. Nîngá sî, drîlâ ngâzó rîlî tâ âtâlé gólîyî drí kî nî rî, "Ití rî, Sâtánâ â'dô ïcâ'á ūyî nyâányâ drôlé vólé ôjîlâ 'ásî 'dî ángô tí ró yâ? Tâ ūsû ãníkâ ámâ tâsî ányâ ró. **24** Tâ â'dálâ bê rî: Ozô 'bâ-tû ûrî rû lônyî-lônyî ró âwâq 'élé rî, 'bâ-tû rî 'dî ïcâ kô âdrêlé âwâq 'dî 'élé té ozô gólîyî drí fîlî ômbérê âlô rî kâtí. **25** Gô'dá kpá ozô ôjîlâ ã'dî-drî âlô rî kâ ôlônyî ūyî lâfâlé lônyî-lônyî rû fûzó ãzí-ãzí bê rî, 'dî ã'dî-drî 'dî njâá kô zî rû fûfû rî 'dî 'á. **26** Kpá ïtí ró, ozô Sâtánâ ûfë fí mbârâkâ trá má drí líndrí ûnjí drôzó rî, 'dî gólâ ngâ trá âjú 'bûlî ūyî nyâányâ bê gô'dá gólâ rî'á rû lônyî-lônyî ró, gô'dá gólâ â'dô mbârâkâ gólâkâ izâ'á 'wââ.

27 "Gô'dá mî nî trá, ūgú ïcâ kô fîlî jó ôjîlâ gólâ fâfâ bê rî kâ 'á cù ïtí ôjîlâ rî 'dî ômbé âkó njíri-njíri. ïcâ trá fâfâ ôjîlâ 'dî kâ drí â'dolé lâvûlî kôrô fâfâ 'bâ lîpî 'dî kâ drîlî sî. Ozô óôombê gólâ trá rî, ūgú drí gôzó fí fîlî ngá 'e'á ūgûlâ rî ūgûlî. Ití rî, fâfâ ámákâ lâvû trá kôrô fâfâ Sâtánâ kâ drîlî sî.

28 "Nôô má âtâ tâ pâtî-pâtî 'î ãnî drí, tâ tû ûnjí ôjîlâ úlî âtâ 'bá ûnjí Ôvârî rû rî, â'dô ïcâ'á cù Ôvârî drí tâ ûnjí gólîyîkâ 'dî 'bá yî âyélé. **29** Gô'dá

* **3:22** 3.22 Ûjîlâ ûtirî tâ âtâ Sâtánâ kúmú líndrí ûnjí kâ rî ró rî tâsî, úzî rû lâ Bêlizâbâbâ.

õjílā úlí õnjí âtá 'bá Líndrí Tāndí Ôvârí kâ rú rí, ïcá kô tã õnjí gólîyíkâ âyélé ãlôwálâ. Gõ'dá â'dô íyíkâ länjí tã õnjí 'dî kâ nñjí'á zãâ b  d     d  k   ãk  ." ³⁰ Yésü ât   úlí 'dî   t  , t  l     j  l   'dî 'b   y   '   'd  s   tr   Líndrí Tāndí Ôvârí kâ rú úlí gólîyíkâ s   k   n   r  , Yésü â'd   líndrí   n   z  l  .

*T   Y  s   r   á  r   y   t  s  
(M  t  y   12.46-50; L  uk   8.19-21)*

³¹⁻³² 'D  l     j  l   d  u   tr   r  '     y   d  r   g  b  ââ Y  s   r   s  . N  ng   s   r  , Y  s   r   â  nd  r   g  d   Y  s   r     d  r  p     y   b   dr   â  c  z  . G  l  y     c  ââ b   r  , dr  l  y   r  z   t  k     v   '  l  ââ, t  l     c  áâ k   g  l  y   dr   â  c  z   f  l   k  r     j   '  l  ââ   j  l     b  '   '  b  '   b   y   t  s  . G  d     d  r  l  y   t     t     z     j   '  l  ââ Y  s   dr  , Y  s   r     z  l     n  l     y   ng  l  ââ   v   '  l  ââ. N  ng   s  ,   j  l     r   '  b  '   b   j   '  l  ââ '  d   '  b  '   y   dr   t     t     z     j   Y  s   dr   k   n   r  , "N   ndr  r   dr  ,   n     nd  r     n     d  r  p     y   b   r  '     y     v   '  l  ââ, g  d     g  l  y   l     n     f  l     y   ng  l  ââ."

³³ N  ng   s  , Y  s   dr   ng  z   t   l  g  o  l   k   n   r  , "  m     nd  r     m     nd  r     p     y   b     y  k     a  '  d     d     y  ?"   j  l     z   '  b     k  p     m     r  '  ." ³⁴   t  , dr  l     n  g  z   v   ndr  l     d  r     j  l     r   '  b   p  r     p  r     g  l     r   s   g  b  ââ '  d   '  b  '   dr     s  , g  d     d  r  l   t     t     z     j   k   n   r  , "N   ndr  r  , n  o     m     nd  r     y     d  '     m     nd  r     p     y   b     m     z     y   b  . ³⁵ G  l  y   t   Ôvâr   dr   l  l     r   '  '   b   r  , g  l  y   r  '     m     nd  r     y     d  '  ,   m     z     y     d  '  ,   m     nd  r     y     d  '  . M   l     g  l  y   r  o  ."

4

*  d  g  w     r  '  b   k     l     m  n  g     s   r  
(M  t  y   13.1-9; L  uk   8.4-8)*

¹ Nīngá sī, Yésū drí ngāzó kpá ó'dí rī'á lāmúlí līmvū ândrē Gālīlāyā kā rī tí sī. Nīngá sī, drilâ ngāzó rī'á ōjīlā īmbálé. Ōjīlā tīlīlī drí âvázó māndrī dūū. Tālā ōjīlā õ'bí 'dī 'bá yī lōzē rū trá ãnyī Yésū rú, Yésū drí ngāzó mbālé cū kōlóngbō 'á nīlī līmvū 'álā fīnyāwā, drilâ gōzō rīlī kōlóngbō 'dī 'á. 'Dī ōjīlā āmbá âvá 'bá rū ê'bélé ngebä'ū 'dī 'bá yī rī īyikā gōlé ángálángā drīlī lésī ró. ² Ítí, Yésū drí rīzó rī'á tā â'dálé gōlīyī drí úlī mānīgō sī. Úlī mānīgō ālō sī rī, drilâ ngāzó tā âtálé nōtī, ³ "Nī ârī drē úlī má drí 'e'á âtálâ ãnī drí nō. Ítu ãzâ sī, ámvū 'wā 'bá ngâ trá nīlī órī rīlī yī drí ámvū 'álā. ⁴ Gō'dá gólâ rī bē rī'á órī 'dī rīlī rī, órī ãzâ 'bá yī lōngâ lō'délé gīâ pávó 'á ësē-drī. Ítí rī, ãrīwā drí â'dézó û'dulâ nyälé vólé.

⁵ "Nīngá sī, gō'dá órī ãzâ 'bá yī lō'dē īyikâ īnyákú â'dó 'bá rōvō drīlī rī 'á. Ítí rī, īnyákú rī 'dī â'dó kō njīnjī ró. ⁶ Gō'dá ngá-ãrú drí âfōzō mbālé 'wāâ'wā. Lé Ítí rī, õzō Ítu ãâcâ trá lété-lété lâ 'á rī, ngá-ãrú âfō 'bá trá 'dī â'dō ândrá'á vēlē vólé hawō, tālā ìndrīgō lâ yī fí drē kō dódó īnyákú 'á.

⁷ "Gō'dá órī ífí ūrûkâ 'bá yī 'dē īyikâ ãsōpá kārānyā rī 'á. Nīngá sī, ãsōpá rī 'dī drí līpīzō ángī ró, gō'dá drilâ ngá-ãrú âfō 'bá 'dī ûfūzō tīlīlī ngá ífí ãzâ ûsú ãkō ngá-ãrú 'dī 'bá yī 'ásī. ⁸ Gō'dá nīngá sī, órī ãzâ 'bá yī lōngâ 'dēlē īyikâ īnyákú tāndí drīlī, gō'dá drilīyī mbāzō tāndí rō lō'wā 'wâlē cōkpō-cōkpō. Gō'dá ãzâ 'bá yī drí lō'wā 'wāzō ândâlâ nyâ'dī-trá-drī-lâ-ngâ-mûdrī, gō'dá ãzâ 'bá yī õzō ândâlâ nyâ'dī-nâ kâtí, nīngá

sī, ãzâ 'bá yî ūyíkâ ândâlâ nyâ'dî-njì kâtí." ⁹ Ä'dô trá ïtí, Yésū drí úlí mânïgõ íyíkâ vó lâ âtizó õjilä 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Gõ'dá õzõ nî ãârî tâ bê rî, 'dövó nî ârî úlí 'dî 'bá yî dódó 'bâlé ãnî drî."

*Tâ Yésū drí tâ âtázó úlí mânïgõ tâsî rî
(Mâtáyõ 13.10-17; Lükä 8.9-10)*

¹⁰ Gõ'dá 'dî vósî, Yésū yî lâjó'bá íyíkâ mûdrí-drî-lâ-ngâ-rî rî 'bá yî bê õtirî rîi rîlî õjilä ūrûkâ 'bá yî bê ïyî drîi sî rî, lâjó'bá rî 'dî 'bá yî õjilä ūrûkâ 'dî 'bá yî bê drí ngâzó Yésû rî ijílî, ã'dô ró bê gólâ drí úlí mânïgõ ífí gólâ drí âtâlé trá 'dî lôfôzó ïyî drí trâgâtrâ. ¹¹ Bê trá ïtí rî, Yésû drí ngâzó tâ-drî lôgôlé gólîyî drí kî nî rî, "Âkû ró Ôvârî â'dá tâ kô ngbâlí-ngbâlí õjilä drí pávó yî drí õjilä 'bâzó â'dôlê õjilä íyíkâ ró rî tâsî. Gõ'dá ngbâângbânõ, má â'dô â'dâ'â lâ ngbâlí-ngbâlí ãnî drí. Gõ'dá õjilä gólîyî lê 'bá kô Ôvârî rî nîlî rî 'dî 'bá yî tâsî, nõõ má râ tâ trá ãkí ãkó gólîyî drí úlí mânïgõ sî. ¹² Tâ rî 'dî â'dô â'dô'â, õzõ tâ ặngü 'bá drí igîlî trá gólîyî tâ lêlê ãkó rî tâsî ãkû ró ãkû ró nâ sî rî kâtí.

'Ití rî, gólîyî â'dô tâ Ôvârî kâ ndrë'â té ïyî lîfî sî cú ïtí ïtõ lâ nî ãkó.

Gõ'dá gólîyî â'dô kpá Ôvârî rî gbórókô ârî'â ïyî bí sî cú ïtí tâ ífí lâ nî ãkó.

Õzõ gólîyî õndrê tâ 'dî trá ârî-ârî lâ bê rî,
gólîyî drí gõzó drî âjâlé tâ õnjí íyíkâ 'ásî, tâlâ
õgõ ró bê tâ õnjí íyíkâ 'dî âyâlé ïyî drî.' "

Ísáyä 6.9-10

*Tā Yésū drí úlí mānīgō ītō ūnyákú lârâkô tâsī
rî lôfôzó rî
(Mâtáyō 13.18-23; Lükä 8.11-15)*

¹³ Bê trá ūtí rî, Yésū drí ngâzó lâjó'bá íyíkâ mûdrí-drñ-lâ-ngâ-rñ 'dî 'bá yî jîlî kî nî rî, "Tâ ífí úlí mānīgō ūnyákú tî lârâkô tâsī 'dî fî trá ãnî drñ yâ? Ōzô gô'dá óõffî ãnî drñ kô'dawá rî, nî â'dô ïcâ'á gô'dá ángô tí ró úlí mānīgō ãzâ 'bá yî tâ ífí lâ yî nîlî yâ? 'Dôvó bê trá ūtí rî, úlí mānīgō lâ tâ ífí lâ rñ dî nôtí. ¹⁴ Órî rîrî 'dî rñ'á ōzô tâ âtî-âtî Ôvârî kâ pérë rî kâtí. ¹⁵ Gô'dá õjilâ ãzâ 'bá yî tâsî rî, â'dô trá ōzô órî gólâ lóngá 'bá 'dôlê pávó 'á ësê-drñ rî kâtí. Ōzô áââtâ tâ âtî-âtî Ôvârî kâ trá gólîyî drí rî, gólîyî ïnjî kô, tâlâ kôrô Sâtánâ âtrô'á lâ vólé gólîyî 'ásî. ¹⁶ Gô'dá úlí 'dî ârî 'bá ãzâ 'bá yî tâsî rî, gólîyî íyíkâ â'dó'á ōzô órî gólâ lóngá 'bá 'dôlê ūnyákú gólâ rôvô drñ rî 'á rî kâtí. Gólîyî 'dî 'bá yî ârî ïyî tâ âtî-âtî Ôvârî kâ trá rî, gô'dá drílîyî trôzó lâ 'wââ ãyîkô sî. ¹⁷ Gô'dá gólîyî rñ'á ōzô ngá-ârú ïndrîgô lâ drí filí kô'dawá rî tí, gólîyî rî cé fínyâwá ūtí tâ lélê sî Ôvârî 'á. Gô'dá nîngá sî, ōzô lânjô 'dîyî ûfû kâ ãâ'dê trá gólîyî drñ tâlâ tâ âtî-âtî 'dî tâsî rî, gólîyî drí âyézó lâ kôrô 'wââ. ¹⁸ Gô'dá õjilâ ãzâ 'bá yî tâsî rî, ïyíkâ ōzô órî gólâ lóngá 'bá 'dôlê ãsõpá kârãnyâ rî lâfâlé 'á rî kâtí. Gólîyî 'dî 'bá yî ârî ïyíkâ fí tâ âtî-âtî Ôvârî kâ trá. ¹⁹ Gô'dá gólîyî rñ'á pîpîsîlî bê rñ, tâlâ tâ ïsû ngá ãngó nô kâ rî kâ fî trá gólîyî 'á, ngâtá gólîyî âyê lâfâ trá ïyî âdôlé, gólîyî lê â'dôlé cù ngá-tî bê dûû. Tâ 'dî 'bá yî tâsî rî, tâ âtî-âtî 'dî gô'dá já gólîyî kô Ôvârî rî rôlê dódó. 'Dî rîrî

gólīyíkâ rî rî'á cû ūtî lô'wâ ãkó. 20 Nîngá sî, õjîlã ãzâ 'bá yî kpá bê rî'á ūyî ōzõ órî gólâ lóngá 'bá 'délé ūnyákú tândí drîj rî kâtí. Gólîyî rî'á pîpîsîlî ãlô bê, gô'dá gólîyî ârî ūyíkâ tâ âtî-âtî Ôvârî kâ gôzó kpá tâ-drî lâ lèle, gô'dá kpá lô'wâ lâ lôfôzó rîrî gólîyíkâ tândí rî sî, ândâlâ nyâ'dî-trá-drî-lângâ-mûdrî, nyâ'dî-nâ, gô'dá kpá nyâ'dî-njì, gãrã órî gólâ tibê rîlî trá rî drîj sî."

*Úlí mânîgô vô îwâ-îwâ lámbâ kâ rî tâsî
(Lükä 8.16-18)*

21 Drë Yésü zââ rî'á úlí pê'á õjîlã tîlîlî 'dî 'bá yî drí rî, drîlâ kpá tâ âtázó kî nî rî, "Ózõ õjîlã ãzâ ï'í lámbâ íyíkâ trá ngácî sî rî, gólâ trô fî bê 'bâlé gôzó drî lâ âkólé límvó sî yâ? Ùtî rî, gólâ â'dô trô'á lâ lâpîlî gbärâkâ íyíkâ zélé yâ? 'Dîl îcâ kô â'dolé ùtî lâ 'dî ró. Gólâ trô lámbâ rî 'dî 'bâlé gá târâbízâ drîj, tâlâ vô îwâlé. 22 Ózõ lámbâ drí â'dórë kâtí, tâ âtî-âtî pâtîj lâpîlî ngebâângbânõ rî, îcâ trá âtrôlâ â'dâlé ndrî lîfî drî 'á ūzátú. Gô'dá îcâ kpá trá õjîlã drí tâ ìmbâ-îmbâ ámákâ nîlî ūzátú. 23 Ózõ ãnî â'dô bí bê rî, nî ârî tâ 'dî tândí ró."

24 Gô'dá nîngá sî, Yésü drí kpá tâ âtázó gólîyî drí kî nî rî, "Nî ûgâ bí dódó tâ má drí âtâlé ãnî drí nô ârîzó. Ùtî rî, nî â'dô Ôvârî rî nî'á dódó. Ózõ nî ãârî tâ trá dódó 'elé rî, nî â'dô tâ nî'á Ôvârî rî tâsî kpá dódó lâvûlî kôrô. 25 Ózõ nî ïlcâ trá tâ Ôvârî kâ rî 'bá yî ârîlî rî, 'dîl â'dô ãnî 'bâ'á tâ gólâkâ rî 'bá yî ârîlî kôrô. Ózõ nî ògâ trá ârîlâ rî, tâ nînî tâ Ôvârî kâ rî 'bá yî tâsî rî â'dô âvî'á ãnî drîj sî."

Úlí mānīgō ngá-ãrú mbā 'bá būú ū lñjílī rī tāsī

26 Nīngá sī, Yésū âtâ úlí mānīgō ãzâ kpá kī nī rī, "Ôvârī 'ê õjilā kó ángô tí ró â'dólé õjilā íyíkâ ró yā? 'Dī' â'dô õzō órī mbā 'bá rī kâtí. Ójilā ngâ órī rīlī ī'dī sisí yí drí ámvú 'á. **27** 'Dī' vósī, õjilā rī 'dī drí rīzó â'dú kôlé ngâcî vósī cé, gõzó ngâlé rī'á ngá 'ë'ë ãzâ 'élé cijinó vósī kpá cé. Gólâ ðtirī rī'ngá ãzâ 'bá yí 'élé rī, órī 'dī drí vō lütúzó īvī mbâlē. 'Dī' gólâ nī' kô kī'á nī rī, ngá rī 'dī 'ê rû ïtí 'dī ángô tí ró yā. **28** Ôzê 'ê órī nī vō lütulí cù ïtí. Sisí ngá-ãrú pá fā âfō nī mbâlē, vō lâ 'ásī, drilâ ngâzó fô' 'bâlē, gõ'dá lñfí lâ drí lñjízó drī' lâ 'á ãdükü' lâ ró. **29** Ózō ãdrúgú ūlñjì trá rī, gõzó tôlâ vûdrí, 'dī' trá tû' lâ ïtonârë 'î ámvú lîpî drí."*

Úlí mānīgō l'bá ífí tāsī

(Mätâyô 13.31-32; Lükä 13.18-19)

30-31 Yésū ìjî kpá õjilā, gólâ kī nī rī, "Látî gólâ Ôvârī drí 'ezó õjilā dûû 'bâlē lizolé â'dólé õjilâ íyíkâ ró rī rī'á õzō ã'dô tâ kâtí yā? 'Dī' rī'á õzō ãgô ãzâ gólâ l'bá ífí 'dī' bá ámvú íyíkâ 'á rī kâtí. L'bá ífí rī'á cikirñywâ ïtí. **32** Ózô ã'dô kpâlé ïtí lâ 'dī kâtí rī, õzô ìjî' dî' l'bá ífí rī 'dī' trá rī, drilâ âfôzó mbâlê fê ândrê ró gârâ cù gárâ bê ngbûkpû ãriwâ drí rîzó 'dêlê lôvôlé drî' lâ 'á. Â'dô â'dô'á kpâ ïtí õjilâ dâ gólîyî rî 'bá ámâ vó lôbêlê rî 'bá yî' drí, gólîyî â'dô 'ë'á lizolé dûû ïtí ȝzâtu."

33 Yésû ngî íyî tû-vô õjilâ tîlîlî 'dî' bá yî drí kpâ úlí mānīgô ãzâ 'bá yî sî õzô drilâ ngîlî 'dî' bá yî

* **4:29** 4.29 Úlí mānīgô 'dî tâ ífí lâ kî, õjilâ jâ rû â'dólé õjilâ Ôvârî kâ ró cù ïtí, mâ nî' pâvô lâ dódô kô.

kâtí. Gólâ ngî úlí mânîgõ 'dî 'bá yî tâ nînîj õjilâ 'dî 'bá yî kâ vó ró. ³⁴ Gólâ ngî tâ õjilâ týlîlî 'dî 'bá yî drí cé úlí mânîgõ sî cû ïtí ïtõ lâ yî lôfõ ãkó. Gõ'dá õzõ gólîyî ã'dô trá ïyî drÿñ sî tâ ârí 'bá íyíkâ bê rî, drílâ tâ 'dî 'bá yî ïtõ lâ lôfõzó ndrî tâ ârí 'bá íyíkâ 'dî 'bá yî drí.

*Tâ Yésü drí kágumáqâ ândré êdrêzó rî
(Mâtáyô 8.23-27; Lükä 8.22-25)*

³⁵ Lãnjátúlî bê kpá ïtú rî 'dî sî, Yésü drí ngãzó tâ âtálé lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Nî 'dê mã ngâ ró nîlî lîmvû ândré mbâlé 'á'á tólâ sî." ³⁶ Ïtí, lâjó'bá rî 'dî 'bá yî drí ngãzó mbâlé filí kôlóngbõ Yésü drí â'dozó 'á lâ 'dî 'á. 'Dî gólîyî âyê õjilâ týlîlî 'dî 'bá yî trá ãkpâkâ'dâ 'á'á lé drÿ ãzâ lésî rî 'á, drílîyî gõzó Yésü rî âjílî kôlóngbõ sî 'á'á 'álâ. 'Dî gõ'dá kôlóngbõ ãzâ 'bá yî kpá bê kpââ gólîyî vó.

³⁷ Nîngá sî, Yésü yî òtirî rîlî lîmvû ândré 'dî mbâlé kôlóngbõ sî rî, nyîlî ró, kágumáqâ drí ngãzó výlî õnjí lâ ró. Drílâ lîmvû drí ônjázó kpûrû-kpûrû kôlóngbõ drí rîzó rû ïkândâlî ngãâlõngãâlõ. Gõ'dá lîmvû drí fîzó kôlóngbõ 'á 'é'á kôlóngbõ ïcâlé dûû. ³⁸ 'Dî Yésü bê rî'á ã'dû kô'á vólé lésî kôlóngbõ rî 'dî 'á. Gólâ 'bâ íyî drÿ gá ngá drÿ-âdrÿ kâ drÿñ. Nîngá sî, lâjó'bá gólâkâ rî 'bá yî drí ânîzó gólâ rî ôlôlé kî nî rî, "Wáâwá, lîfî ïcî 'bá, ní pâ ãmâ, tí nôtí nô lîmvû ûfû ãmâ trá ngbá cû ïtí ní drí võ lâ ûsú ãkó. Ïtí rî, ãmâ tâ njÿí ní drÿñ kô, õzõ mã õdrâ trá rî yâ? Ní ndré lâjö ãmâ drí â'dozó 'á lâ nô kô yâ?" ³⁹ Ïtí rî, Yésü drí ngãzó tâ âtálé kágumáqâ 'dî drí âdrêzó

tíi. Gólâ kĩ nĩ rî, "Kägümäq, ní âdrê tíi. Límvû, ní âdrê." Gõ'dá ïtí kôrô kägümäq drí âdrézó, võ ăyí drí vïzó yïi, kpá límvû drí âdrézó lëe. ⁴⁰ Nïngá sï, Yésü drí ngäzó tã âtálé lajó'bá íyikâ drí kĩ nĩ rî, "Ãnî ūrî ró ã'dô tâsî yâ? Tã lëlë ãníkâ má 'á rî ã'dô drê cé fínyawá ïtí ã'dô tâsî yâ? Má â'dô ãní ătï'á gágá." ⁴¹ Ítí rî, gõ'dá lajó'bá gólâkâ drí ngäzó rï'á gólâ rî rölé kôrô, tälâ gólâ rî mbârâkâ tâsî. Nïngá sï, gólïyî drí tã âtázó íyî lafálé 'ásî kĩ nĩ rî, "Ãgô rî nõ íyikâ cù rï'á mbârâkâ Õvârî kâ bê! ï'dî kägümäq gõ'dá límvû bê drí tã gólâkâ árizó nõ!"

5

Tã Yésü drí ãgô líndrí õnjí yî drí ômbélé rî ìnjízó rî

(Mätáyõ 8.28-34; Lükä 8.26-39)

¹ Tã 'dî 'bá yî vósï, Yésü yî lajó'bá íyikâ â'dó 'bá kôlóngbõ 'á rî 'bá yí bê drí ngäzó límvû ândrê zïlî Gälilâyâ rî mbâlé 'á'á ăzâ rî lési. Drílïyî cäzó võ tâkó 'álâ Gérâgésä* rî 'álâ. ² Drê gólïyî õtírî rï'âfölé kôlóngbõ íyikâ 'ásî rî, drílïyî ãgô ăzâ ûsúzó, líndrí õnjí ăbâbâ kâ Sâtánâ vá lési rî ômbê gólâ trá vûdrí. ãgô rî 'dî ngâ trá râlé ündú ró Yésü ngálâ ūgí 'ásî cälé Yésü rî ûsúlí. ³⁻⁴ Gólâ ânî trá rïlî ló'dé ūgí ró rî yî lafálé 'á ăkû ró. Õjilâ rî trá rï'á gólâ rî ômbélé nyärî yî sî ândâlâ dñu. ã'dô kpálé ïtí rî, ïtú vósï cé, õzõ óôombê gólâ trá rî, gólâ drí rïzó nyärî 'dî 'bá yî ôkílí tú tú vólé. ïtí rî, îcâ gõ'dá kô gólâ rî ômbézó, ã'dô kpálé

* **5:1** 5.1 Gérâgésä Võ 'dî rú lâ ăzâ kpá Gérásä gõ'dá Gädárâ.

ômbélé nyärī sī rī. Ōjílā ãzâ 'bá yî mbârâkâ lâ ïcâ kô gólâ rî âtûzó. ⁵ Gólâ rî trá lâmúlí ìtú kárâ ngâcî gîrî ló'dé ügí ró rî 'bá yî lâfálé sî gô'dá kpá kúní lâfálé sî. Gólâ rî kárâ rî'á ôtrélé gô'dá kpá rî'á iyî âdilí kúní mvá sî, tâlâ yí üûsû ró lâzé bê. Ízâ 'ê gólâ kô trá rõô.

⁶ Rû ûsû-ûsû ãgô rî 'dî kâ Yésû bê rî â'dô trá nôti. Gólâ ndrê Yésû bê rî, drílâ ngâzó nî'á Yésû ngálâ. Gô'dá gólâ câ bê Yésû ngálâ rî, drílâ ngâzó 'délé 'ã'í drîj Yésû ândrá rú'bá lô'bâlé gólâ drí. ⁷⁻⁸ Ítí, Yésû ndrê ãgô rî 'dî bê rî, Yésû drí ngâzó tâ âtâlé líndrí õnjí ãbâbä kâ gólâ 'á 'dî drí kî nî rî, "Líndrí õnjí, ní âfô vólé ãgô nô 'ásî." Gô'dá nîngá sî, ãgô rî 'dî drí ngâzó trêlé ûrû kî nî rî, "Yésû, Ôvârî ãmbá rî mvá, ní lë ã'dô ngá 'í má drígá sî yâ? Má lô'bâ rú'bá ní drí Ôvârî rî rú sî, ní îkpókpólô ãmâ kô'dawá." ⁹ Ítí, Yésû drí ngâzó gólâ rî ijílî kî nî rî, "Ánî rú ã'dî ï'dî yâ?" Gô'dá nîngá sî, ãgô rî 'dî drí tâ-drîj 'dî lôgôzó Yésû drí kî nî rî, "Ámâ rú Õ'bígó, tâlâ ãmâ rî'á dûû líndrí õnjí bê." ¹⁰ Nîngá sî, ãgô rî 'dî drí rú'bá lô'bâzó rõô Yésû drí, tâlâ Yésû õzó líndrí õnjí 'dî 'bá yî lâdrô vólé 'bâdrî 'dî 'ásî.

¹¹⁻¹³ 'Dîjî rî, ngbíkpí õtolô'bî 'bâ kâ bê rî'á iyî ãnyî vò rî 'dî 'á zâlô kútû-rî gólîyî rî'á ânyâ'á lütú gârâ 'á. Gô'dá líndrí õnjí ãgô 'dî 'á 'dî 'bá yî drí ngâzó rú'bá lô'bâlé Yésû drí kî nî rî, "Ní drô ãmâ filí ngbíkpí 'bâ kâ gólîyî rî 'bá iyî ânyâlé nâ yî 'á." Ítí, Yésû drí tâ lêzó drílîyî fîzó ngbíkpí 'dî 'bá yî 'á. Nîngá sî, líndrí õnjí rî 'dî 'bá yî ndrî drí âfôzó ãgô rî 'dî 'ásî nîlî iyî filí ngbíkpí 'bâ kâ 'á,

ñzō Yésū drí lēlé trá rī kâtí. Gõ'dá 'wāâ ngbíkpí 'bā kâ 'dī 'bá yî drí ngāzó rälé ãlólë lütú pá lâ gólökō nã 'á zââ lô'délé lïmvû 'álâ, gõ'dá drílŷi lïmvúzó ôdrälé ndrñ.

¹⁴ Nïngá sî, ngbíkpí 'dî 'bá yî lôkí 'bá lâ yî ndrélé bê ïyî tâ 'dî 'bá yî rî, drílŷi ngāzó rälé vólé tâ lâ â'dálé õjílã gólŷi 'b  dr   'dî kâ â'dó 'bá ïyî õmã 'ásî gõ'dá kpá j  rb   'ásî rî 'bá yî drí. Tâlâ tâ gólŷi drí â'dálé 'dî tâsî rî, õjílã dûû drí ngāzó ânîlî ïyî tâ rû 'e 'bá trá 'dî ndrélé. ¹⁵ Gõ'dá gólŷi âcálé bê Yésū ngálâ rî, drílŷi âgô líndrí õnjí dûû drí ômbélé trá gõ'dá Yésū drí dr  lé trá 'dî ndrézó, gólâ trá gõ'dá rî'á t  tî dr   t  ndí sî, gõ'dá kpá trá cù ítâ bê yî rú. Gólŷi ndr   bê k  'á nî rî, líndrí õnjí   b  b   kâ âf   ïyî trá âgô rî 'dî 'ásî rî, drílŷi â'dozó ndr   'dó ûr   ró t  k  nyi. ¹⁶ Tâ 'dî vólé dr   lâ 'ásî, gólŷi líndrí õnjí ndr   'bá trá âf  r   'á rî yî drí tâ âgô 'dî 'e 'bá 'dî ngîzó õjílã ûr  k   'bá yî drí âr  l  . 'D  i gólŷi ngî tâ ngbíkpí 'e 'bá lô'délé ndr   lïmvû 'á ôdrälé rî kpá trá õjílã ûr  k   'dî 'bá yî drí. ¹⁷ Nïngá sî, õjílã 'dî 'bá yî drí rú'b   lô'b  zó Yésū rú, tâlâ Yésū ãây   ró 'b  dr   ïyíkâ.

¹⁸ B   trá ïtî rî, Yésū yî drí ngāzó mb  lé k  l  ngb   'á kpá ó'dí g  lé lïmvû ândr   ãl  l   'dî dr  j   sî 'á'á 'álâ. G  lâ mb   b   k  l  ngb   'á rî, âgô líndrí õnjí yî drí âf  zó trá 'álâ sî 'dî drí ngāzó rú'b   lô'b  l   Yésū rú k   nî rî, "Yésū, má l   n  l   nî b  ." ¹⁹ Gõ'dá nïngá sî, Yésù drí g  zó d  . G  lâ k   ãgô 'dî drí rî, "D  ovó nî ng   g  lé nî drí 'b   'álâ õjílã áníkâ 'b   'á rî yî ngálâ, nî ng   ró b   tâ Ôv  r   drí '  l   nî drí t  ndí ró 'dî g  lŷi drí. Nî ng   g  lŷi drí, nî k  , Ôv  r   ndr   ánî ïz   'í, gõ'dá dr  l   ánî

pāzó 'álâ sī.' ²⁰ Nīngá sī, āgô rī 'dī drí ngāzó nīlī jārībā 'bādrī 'dī kā mūdrī rī 'bá yī 'ásī. Drīlā tā Yésū drí 'ēlé yī drí rī ngīzó òjīlā drí. Gō'dá òjīlā ndrī tā 'dī árī 'bá rī tī lā yī drí ȣ'dízó ndrú tā lārākō 'dī drí.

*Tā lārākō rī Yésū drí 'ēlé rī 'bá yī
(Mātāyō 9.18-26; Lükā 8.40-56)*

²¹ Tólā sī, Yésū yī drí âmbāzó kōlóngbō sī âgōlē līmvū ândrē 'dī 'á'á lé drī ūtū drí fīrī 'álâ rī ȣzā rī lésī. Gō'dá gólīyī âcâ bē līmvū tī rī, òjīlā ȣtīlīlī drí rū ê'bézó Yésū lāgatī. ²² Yésū yī bē drē âkpā līmvū ândrē tī 'álâ rī, āgô ȣzā rú lā Yāirō drí âcázó. Gólā jó tā Ôvârī kâ árī kâ vó lâ ndrē 'bá 'î. Gólā âcâ bē gō'dá drīlā Yésū rī ndrēzó rī, drīlā 'ã'î ūtīzó vūdrī gōzó drī âsōlē Yésū ândrá. ²³ Nīngá sī, drīlā rú'bá lō'bāzó Yésū rú rōō kī nī rī, "Ámâ mvá òkó mvá ró rī 'ê trá ȣnyī drālē. 'Dōvó ní ânī drí 'bālē drī lâ, tâlā gólā ȣpâ ró ngá bē. Ní pâ gólâ, tâlâ gólâ ȣzó drââ kō." ²⁴ Ítī rī, Yésū drí tā-drī lēzó nīlī Yāirō bē.

Nīngá sī, Yésū yī ȣtīrī rī nīlī Yāirō bē Yāirō drí 'bá 'álâ rī, òjīlā dūū drí ngāzó kpá 'dēlé gólīyī vósī. Gō'dá nī'á ȣyī lō'bé bē Yésū rú sī. ²⁵ Nīngá sī, òkó ȣzā nī áníkâ bē gólīyī bē nīngá. Nī rī'á cù ȣarí bē lâsó'á ní rú sī párâ ró.* Rú'bá rī 'dī rī trá rī'á gólâ rī 'ēlé ndrō mûdrī-drī-lâ-ngâ-rī sī. ²⁶ 'Dī gólâ lâmû trá kpīj ójó ngâlâ. Nīngá sī, ójó 'dī 'bá yī ȣcâ kô òkó 'dī 'bālē ȣdolé tândí ró. Tíkó ȣdô ró bē òkó rī 'dī 'bāzó ȣdolé tândí ró rī, gō'dá rú'bá gólâ rú 'dī lânjī ȣyîngá ȣtī 'álâ. Gō'dá lâfâ

* ^{5:25} 5.25 Lâ'bí Yûdâ yí kâ vó ró rī, ȣcâ trá òkó 'dī drí rīzó élê ngâ lâzé 'dī tâsī.

ĩdíkō gólâ drígá rî 'bá yî ndẽ rû trá ndrĩ ójó drí.
27-28 Gõ'dá õkó 'dî ârî bê Yésü rî tã rî, gõ'dá gólâ gõ ndrélé bê Yésü rî, gólâ drí ngãzó 'dêlé kpââ õjílã õ'bí 'dî 'bá yî bê Yésü vósí. Gólâ ̄sü íyíkâ yí dríi rî kî nî rî, õzõ yí õdõ cé ítâ tû Yésü kâ 'dî ̄'dî rî, íyî rú'bá â'dô ágõ'á võ lâ 'á tândí ró. Gõ'dá tolâ sî, gólâ drí ânizó ítâ Yésü kâ dõlé kírî ró.
29 Ìtí rî, 'wââ ãrí rî 'bá lâsólé gólâ rú sî 'dî drí kizó vólé. Gõ'dá gólâ drí nñzó lâ kî nî rî, yí êdê rû trá ndrĩ dódó.

30 Gõ'dá nñngá sî, 'wââ Yésü ní drí nñzó lâ kî, mbârâkâ áníkâ êdê õjílã trá. Gõ'dá ìtí rî, ní drí âdrézó rû pílî gbaâ tã ijílî õjílã õ'bí 'dî 'bá yî tû kî nî rî, "Ã'dî dõ ítâ ámákâ kírî ró nî yã?" **31** Gõ'dá lâjó'bá gólâkâ drí tã-drí lôgõzó kî nî rî, "Ní ijî tã kî, ã'dî dõ ítâ áníkâ nî yã 'dî ã'dô tâsî yã? Ní ndré áníkâ õjílã nô 'bá yî rî 'bá rî'á rû ifílî ní rú nô kô yã?"

32 Gõ'dá bê kpálé ìtí rî, Yésü drë zââ rî'á võ ndrë'á dîrî gbââ tâlâ gólâ ítâ íyíkâ dõ 'bá trá 'dî ûsúzó. **33** Nñngá sî, õkó ítâ Yésü kâ dõ 'bá trá 'dî drí ngãzó ânîlî Yésü ngálâ lêlê ró kpâ kpâ kpâ ūrî bê, tâlâ gólâ nî trá kî, íyî rú'bá êdê rû trá. Ìtí, drílâ íyî âdâzó ädrû Yésü ândrá gõzó ngâlé tã pâtjî rî âtâlé Yésü drí kî, "Má dõ ítâ áníkâ mâ kírî ró." **34** Vó lâ sî, Yésü drí tã âtázó kî nî rî, "Ámâ ̄zó, ní êdê rû trá tã lêlê áníkâ má 'á rî tâsî. Ní ngâ gõlé 'bâ 'álâ rú'bá ̄'dî sî. Ní â'dô kô tã ̄sü-̄sü ró rú'bá ní rú â'dô 'bá trá 'dî tâsî. Rú'bá áníkâ 'dî kî trá zââ gbâdú."

35 Gõ'dá Yésü yî ̄tirî rî'úlî 'dî âtâlé õkó rî 'dî bê rî, õjílã ūrûkâ 'bá yî drí ngãzó âcâlé Yâïrõ mvá lâ

drí 'bälé ngá lätzé ró rî drí 'bä lésï vörä bê Yáïrõ
drí kï nï rî, "Yáïrõ, ánî mvá drä trá. Ní rî gõ'dá
lïfï icí 'bä rî ïjilí ânïlï ní drí 'bä 'álâ kô." ³⁶ Lé ïtí
rî, Yésü gã tã õjilä 'dî 'bä yî drí átálé Yáïrõ drí 'dî
dó. Gõ'dá gólâ kï Yáïrõ drí rî, "Ánî líndrí õ'bê kô
dî. Ní rí tã lëlë sî Ôvârí 'á."

³⁷ Tã 'dî vósï, Yésü lëé gõ'dá õjilä õ'bí 'dî 'bä
yî kô 'dëlé yí vósï nñlï Yáïrõ drí 'bä 'álâ. Lajó'bä
gólâkâ lâfálé sî, cé Pétérõ, gõ'dá Yôwánï  drúpí
lâ Yákóbä bê ájî  yî Yésü nï. ³⁸ Gõ'dá nïngá
sî, gólïyî õtirï ácå Yáïrõ drí 'bä 'álâ rî, v o trá
bárábányá, gõ'dá õjilä dûû trá 'dó  w o ngõ'á rôô
ïz  ró, gõ'dá lúl  ângb   yíkâ trá kaw -kaw .
³⁹ Nïngá sî, Yésü yî drí fîzó j   w o kâ rî 'álâ, gõ'dá
Yésü drí tã átázó  w o  nj  'b  drí  g o b  kï nï
rî, "N  r  r '   w o ng l  ngb l -ngb l  n   d  t s  y ? N  r  r '  t  g l  b r b n y  r  n t  n 
' l   d  t s  y ? Mv  n  dr   k . G l  r   y ng 
 d  k ' ." ⁴⁰ Nïngá sî, õjilä  w o '  'dî 'b  yî dr 
Y s  r  g uz  gb  g ug .

Gõ'dá nïngá sî, Y s  dr  t  'b z  õjil  g l y  j 
 v o k  r  'álâ r  'b  y  dr   f l   v  'álâ. G d  dr l 
ng z  mv  'd   nd r  l  y ,  t  l  b  g d 
kp  l j  'b   y k  n  'd  'b  y  b  z z  fil  y  b  j 
 v o 'b z  ng b ngb  dr  'd  'álâ. ⁴¹ G d  g l y 
 f i b  r , Y s  dr   z m v  r  'd  dr  l  r z . G d 
dr l  ng z  t  át l  Ár m y  t  s  k  n  r , *T l t *
g um . It  l  k  n  r , " z m v , n  ng   r ." ⁴²⁻⁴³ It 
r , 'w    z m v  'd  dr  k r  ng z   r , gādā
dr l  g z  r '  l m l  d r .  d  b  tr   t  r , õjil 
k k r  nd r  g l  r  nd r  'b  tr  r  y , t  l   y  dr 
 d z  'd   d - d  nd r . G d  n ng  s , Y s 

drí tā 'bāzó gólīyî drí, tālâ gólīyî õzó tā 'dî pêê kô õjilâ drí âlôlâ. Gõ'dá gólâ drí kpá tā âtázó kĩ, óofẽ ngá nyãnyã ízámva rî 'dî drí nyälé. Ízá rî 'dî ndrô lâ trá rî'á mûdrî-drî-lâ-ngâ-rî.

6

*Tā Nãzãrétã lé 'bá drí Yésü rî gãzó dó rî
(Mâtáyõ 13.53-58; Lükä 4.16-30)*

¹ Tólâ sî, Yésü yî drí ngãzó lajó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê võ nã âyélé nñzó jãribä Yésü rî lîfî drí cizó 'á lâ ãgô ró rî 'álâ. ² Ìtí, gõ'dá kâyî râtáâ 'e kâ Ôvârî drí rî âcâ bê rî, Yésü drí ngãzó nñlî filí jó tâ Ôvârî kâ ârî kâ rî 'álâ. Jó rî 'dî 'á tólâ rî, drilâ ngãzó rî'á õjilâ lîfî ìmbálé. Nïngá sî, õjilâ dñû gólîyî Yésü rî úlí ârí 'bá trá rî yî tî lâ yî drí  dîzó ndrú. Gõ'dá gólîyî drí tâ âtázó kĩ nñ rî, "Ãgô rî gólâ nõ ûsû íyíkâ tâ nñnî ángí rî nõ 'bá yî ángô lésî ró yâ? Gõ'dá gólâ rî 'bâ 'bá kpá  dolé cù mbârâkâ bê rîzó tâ lârâkô 'êlé nõ  dô 'ásî yâ? ³ Gólâ  dó kô cé õjilâ rî 'bá ngá êdélé fê 'ásî ãmâ drí nñlî trá nõ  dî kô yâ? Gólâ  dó kô Mârîyâ rî mvá ágô ró rî  dî yâ? Ìtí rî, mä nñ ãdrûpî lâ yî trá. Gólîyî  dî Yâkóbâ, Yôsépâ, Yûdâ gõ'dá kpá Sîmónâ. Gõ'dá gólâ rî izó yî  dó kô ãmá bê nõngá yâ?  dô  câ'a gólâ drí tâ ìmbázó tâ nñnî sî ãmâ drí ángô tí yâ?" Bê trá Ìtí rî, drilîyî Yésü rî gãzó dó lîfî ìmbâ 'bá ró.

⁴ Nïngá sî, Yésü drí ngãzó tâ-drî lôgôlé gólîyî drí úlí mânîgõ sî kĩ nñ rî, "Tâ pâtí-pâtí ró, gõ'dá cé õjilâ 'bâdrî gólâkâ rî 'á rî 'bá yî  njíyî yî kô gólâ rú. Ìtí lâ 'dî ró, ãnî ndrî 'dó 'bâa lânjî má rú kô."

5-6 Yésū rî tî drí â'dízó, tâlâ òjílã 'dî 'bá yî rî'á cú ìtí tâ lélë ãkó gólâ 'á. Tâ rî 'dî tâsî rî, ïcá kô Yésū drí tâ lârâkô ãmbá 'ezó íyî drí 'b  dr   'á tólâ. Gólâ 'b   drí trá cé ngá l  z   'b   ūr  k   'b   y   dr  , tâlâ g  l  y   ã'dô r   b   t  nd   r  . 'D   'b   y   ng   Yésū drí '  l  é v   g  l  â rî l  f   drí c  z   ãg   r   rî 'álâ rî ï'dî.

Tâ Yésū drí l  j  'b   íy  k   m  dr  -dr  -l  -ng  -r   r   'b   y   j  z   r  

(M  t  y   10.5-15; L  k   9.1-6)

Tólâ s  , Yésū y   drí ng  z   n  l   l  m   b   gb  â j  r  b   ãz   'b   y   'ás   òjílã l  f   ìmb   b  .

7 It   ãz   s  , Yésū drí ng  z   l  j  'b   íy  k   m  dr  -dr  -l  -ng  -r   r   'b   y   âz  z   y   ng  l  â, y   j   r   g  l  y   t   s   ãz   r   r   r   n  l   t   ât  -ât   íy  k   p   b   òjílã drí. G  l   f   mb  r  k   g  l  y   drí l  nd   ònj   l  dr  z   ï'dî s   l   v  l  . **8** Y  s   'b   t   l  j  'b   r   'dî 'b   y   drí   c   g  l  y  k   'dî t  z   dr  -dr   r  . G  l   k   g  l  y   drí r  , "N   tr   ng   ny  ny   k  . N   tr   j  r  a   ìt   'b   k   k  , g  'd   n   tr   l  f   kp   k  . N   tr   cé p  dr  g   mv   ï'dî ãn   dr  g  . **9** N   s   k   'b  k   ï'dî ãn   p  . G  'd   n   âkp   ìt   k   z  l   r   ãn   r  ." **10** N  ng   s  , Y  s   drí t   ât  z   l  j  'b   'dî 'b   y   drí k   n   r  , "J  r  b   ãn   dr   n  z   f   b   'ál   s   cé t  t   'dî 'á r  , õz   n   õc   tr   'b   ãz   'á ûm   r   r  , n   r   â'd   k  lé cé 'b   r   'dî 'á té b  u  u   k  y   ãn   dr   j  r  b   r   'dî ây  z   r   tú. **11** N   õc   tr   v   ūr  k   'b   y   ãn   l  g  z   'á l   s   k   r   'á r  , g  'd   õz   óog   tr   d   úl   ãn  k   âr  l   r  , n   r   k   'á l   t  l  . G  'd   õz   n   õng   tr   n  l   'á l   'ás   v  l   r  , n   y   r   t  p  l  nd  r   l   v  l   ãn   p   ág  l  é 'ás  . N   'ê 'dî, ãâ'd   r   b   t   g  l  y   r   l  mb   r   k   n   r  , Ôv  r  i â'd   l  n  j   f  'á g  l  y   dr  ."

12 Vólé dr̄i lâ 'ásī, lājó'bá 'dī 'bá yī drí ngāzó nīlī īyī ōzō tā Yésū drí âtálé trá rī kâtí. Gólīyī pē tā ōjilā drí kī nī rī, ōjilā āādī dr̄i tā ōnjí īyíkā 'ásī. **13** Gólīyī nī trá líndrí ōnjí lâdró bē ōjilā 'ásī. Gō'dá gólīyī lōbē dō kpá trá ngá lāzé 'bá ándrá-gá-sílī 'ásī rātāā 'ē'ē sī gō'dá ngá lāzé drí ndēzó gólīyī rú sī.

*Tā Ěródē drí tā Yésū drí 'ēlé rī ârízó rī
(Mātáyō 14.1-12; Lükä 9.7-9)*

14 Kúmú ángí 'bădr̄i Gälīlāyā kâ rī rú lâ Ěródē Ānītipä. Gólâ ârī tā lârâkô dūū Yésū drí 'ēlé 'dī 'bá yī trá ndrī, tâlâ Yésū rī rú līkû trá rōō. Gō'dá ōjilā ūrûkâ 'bá yī âtâ īyī tā kī nī rī, "Ã'dō Yōwánī bâbâtizî 'bá ró drâ 'bá trá rī ī'dî. Ítí rī, ó'ê gólâ kpá trá lîdrilí ó'dí. Tâlâ ī'dî, ngbâângbânō, gólâ drí â'dózó cù mbârâkâ ãmbá Ítí 'dī bē tā lârâkô 'ēzó." **15** Azâ 'bá yī kī īyíkâ rī, "Yésū ã'dō tā ąngū 'bá Ělîyâ ī'dî. Ôvârî ãâjô gólâ trá ūrú lésî, ōzō yí drí 'bâlē rī kâtí."* Gō'dá ãzâ 'bá yî âtâ īyíkâ kpá kī nī rī, "Gólâ ã'dō cé tā ąngū 'bá ãzâ 'î, ōzō tā ąngū 'bá â'dó 'bá trá ąkû nâ 'bá yí kâtí."

16 Gō'dá nîngá sī, kúmú ángí Ěródē ârī bē tā ōjilā drí rī'á âtálâ, gō'dá kpá ı̄sûlâ Yésū rī tā 'á rī, gólâ rī nyâányâ drí ngâzó tā ı̄sûlî cù nī kī nī rī, "Gólâ 'dī Yōwánī má drí ômbê lâ gâlé trá njiyá vólé rī ī'dî. Gólâ lîdrî nō gō'dá kpá trá lîdrî ōdrâ 'ásī."

Tā ódrí Yōwánī bâbâtizî 'bá ró rī fûzó rī

* **6:15** 6.15 Ělîyâ Nî zî 1 Kúmú kápîtâ 17.

17-20 Tā gólgâ õdrâg pá âsé 'bá Yôwánî dríjî rî ūdî nô. Sísí õkó ãzâg rú lâ Ŧrôdîyâg â'dô trá Ŧrôdêg rî ãdrûpî Fílîpôg rî õkó 'î. Gõ'dâg Ŧrôdêg ní drí ngãzó õkó rî 'dî drí lâ ïzâlé vólé ánî ãdrûpî Fílîpôg drígá sîg â'dólé ní rî gogó drí õkó ró. Gõ'dâg Yôwánî ndrê tâg 'dî bêg rî, drílgâ ngãzó tâg pélê Ŧrôdêg drí kîg nîg rî, "Â'dô kôg tâg mbîg ró ní drí ánî ãdrûpîg rî õkó rî trôzó â'dólé ní drí õkó ró." Tâlgâ tâg 'dî tâsgâ rî, õkó rî gogó Ŧrôdîyâg drí ngãzó tâg ômbélgé ngôlgó yí 'á Yôwánî rú. Gólgâ lôndâg pávôg yí drí Yôwánî rî fûzó 'á lâg sîg rî kpîj. Gõ'dâg ïtí rî, Ŧrôdêg âyé gôlgâ kôg tâg rî 'dî 'elé, tâlgâ Ŧrôdêg rî gogó ïnjîg Yôwánî trá rôg. Gólgâ nûg trá kîg, Yôwánî õjîlgâ tândíg mbîg rî ūdî Ôvârîg rî lîfîg drí 'á. ïtí rî, Ŧrôdêg rî lîfîg drí mbâzôg Yôwánî dríjîg Ŧrôdîyâg drígá sîg. ïdîg Ŧrôdêg drí Yôwánî rî ômbézôg 'bâlgé gãnímâg 'á. Ŧrôdêg rî kpâg zââg nîlîg úlîg Ôvârîg kâg Yôwánî drí rî 'á ngîlgâg rî 'bâg yîg ârlîg gãnímâg 'álâg. Úlîg Yôwánî kâg 'dîg â'dôg kpâlgé gôlgâg rî dríjîg 'álâg rî, gôlgâg rî kpâg zââg gôlgé ârlîlgâ, tâlgâg úlîg rî 'dîg 'bâg yîg rî 'á tândíg rôg kôrg.

21 Gõ'dâg kâyîg ãzâg sîg, Ŧrôdîyâg drí ngãzóg lâtîg ûsûlîg Yôwánî rî fûzó. Kâyîg rî 'dîg kâyîg Ŧrôdêg rî tîzôg 'á lâg rî ūdîg. ïtí, kâyîg rî 'dîg tú, Ŧrôdêg yîg dríg kârámâg ândrêg 'bâzô. Gõ'dâg Ŧrôdêg drí ngãzóg tâg âtîlgâ õjîlgâ ãmbâg-ãmbâg kûmûg íyîkâg zêlgâg rî yîg drí, dríjîg 'bâg âjúg 'bûg 'bâg yîg kâg gõ'dâg kpâg 'dôg õjîlgâ ãmbâg-ãmbâg Gâlgâlîyâg 'álâg rî yîg drí, tâlgâg gôlyîg ânîg rôg ïyîg kârámâg rî 'dîg nyâlgé yîg ngâlgâ.

22 Nîngâg sîg, kârámâg rî 'dîg tú rî, Ŧrôdîyâg rî mvâg aŋjôg rôg rî drí ngãzóg filîg ândûg tôlgé lâvûlîg gârâg. ïtí

rî, ąndú tōtō gólákâ 'dī drí Ŋródē yî ūmú ȳyíkâ rî 'bá yí bê 'bāzó â'dólé ndrî ȳyíkô ró lâvûlî kôrô. Tâlâ ąndú ízámva 'dī drí tôlé 'dī tâsî rî, Ŋródē drí tâ âtázó drílâ kî nî rî, "Ozô nî iijî mâ rî, má â'dô ngá nî drí lêlé rî f 'á nî drí." ²³ G 'd  n ng  s , Ŋród  drí ng z  t  ât l  l tr tr  r  k  n  r , "M  â'd  ng  n  dr  l l  r  f '  n  dr . Oz  n   l r  r , má â'd  'b dr   m k  l f l  ny '  r  g oz   z  r  f l  n  dr ."

²⁴ T l  s , íz m v  'd  dr  ng z  n l  ând r  l  Ŋr d y  r  i j l  k  n  r , "M  â'd  ng   ng  r  z '  r 'd  Ŋr d  t  s   f l l  m  dr  y ?" G 'd  ând r  l  dr  t -dr  l g o z  dr l  k  n  r , "N  ât  Ŋr d  dr , g l   j   j l  n '  Y w n i  b b t z  'b  r  r   mb  l  g l  n j y ,  atr  r  dr  l  'd  t b g  '  j l  n  dr , t l  m  n  r  k  n  r , g l  dr  tr ."

²⁵ It  r , íz m v  'd  dr  ng z  r l  'w  'w  p  dr  k  s  g l  Ŋr d  ng l . G 'd  dr l  t  ât z  Ŋr d  dr  k  n  r , "M  l   f u  Y w n i  b b t z  'b  r  r ,  g     mb  l  n j y  v l ,  'b  r  dr  l  'd  t b g  '   atr l   j l  m  dr  n l ."

²⁶ N ng  s , Ŋr d  dr  â'd z  t   s  r , t l  l tr tr  g l  dr  i tr l  tr  íz m v  'd  dr  r  t s . Oz  g l   g    d  t  íz m v  'd  k  l l  'd  ' l  r ,  ny ' â'd  g '  g l  dr   m  g l k  'd  'b  y  ând r . ²⁷ G 'd  b  tr  it  r , Ŋr d  dr  gb  t -dr  l z   o g   r  Y w n i  r   mb  n j y  v l . G 'd  Ŋr d  dr  t  'b z   j  'b  'b   y k   l   l  r  dr ,  n  r  b  Y w n i  r  dr   g l   atr l   g o z   'd  b  l . G 'd   j  'b  'b  Ŋr d  k  'd  dr  ng z  n l  g  n m  ' l . G l  c  b  t l  r , dr l  Y w n i  r 

ômbê gãzó njiyá vólé. ²⁸ Nïngá sï, drílâ ngãzó âgõlé Yôwánï rî drí bê tábígá 'á âjílí félé ízámvá 'dî drí. Gõ'dá gólâ âcâ bê i'dí bê lâ rî, ízámvá 'dî drí ngãzó drí rî 'dî trôlé âjílí ândré lâ drí. ²⁹ Nïngá sï, tâ ârí 'bá Yôwánï kâ rî 'bá yî ârî ïyî tâ 'dî bê ïtí rî, drílîyî ngãzó nîlí gãnímã 'álâ Yôwánï rî ãvõ ãlî 'dî njilí nîzó i'dí bê lâ 'bälé 'bú 'á.

*Tâ Yésü drí ngá nyãnyâ fëzó õ'bí ãmbá drí rî
(Mâtáyô 14.13-21; Lükä 9.10-17; Yôwánï 6.1-14)*

³⁰ Tólâ sï, lâjó'bá Yésü kâ 'dî 'bá yî drí âgõzó ïyî âcí ïyíkâ tôle nã 'ásï Yésü ngálâ. Gõ'dá drílîyî rîzó tâ rû 'ẽ 'bá âcí ïyî drí tôle nã 'bá yî 'ásï rî ngîlî Yésü drí kpá 'dó ndrî tâ drílîyî ìmbálé trá òjílâ drí rî yî bê. ³¹ Ìtú rî nã 'bá yî sï, òjílâ dûû rî ïyî trá ânîlî kárá Yésü rî ndrêlé. Ìtí rî, ânî-ânî gõ'dá òjílâ 'dî 'bá yî kâ 'dî 'bâá Yésü yî kô ngá nyâlé dódó gõ'dá kpá lôvólé tândí ró. Gõ'dá tâ rî 'dî tâsî rî, Yésü drí tâ âtázó lâjó'bá ïyíkâ 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Nî ngâ, mä nî ró võ òjílâ ãkó rî ndâlé ûsúlí, ã'dô ró ãmâ nyânyâ drí lôvózó 'á lâ tâkô." ³² Nïngá sï, drílîyî ngãzó fîlî kôlóngbô 'á, gõzó lîmvû ândré 'dî drí lâ mbâzó nîlî võ òjílâ ãkó rî 'álâ. ³³ Gõ'dá tólâ sï, òjílâ dûû ndrê ïyî Yésü yî trá nîrî 'á kôlóngbô sï. Drílîyî võ Yésü yî drí rîzó nîlî 'álâ 'dî nîzó téké, gõ'dá drílîyî ngãzó ndrî nîlî 'wââ'wâ rû ê'bélé jârîbã 'ásï ndrî. Nïngá sï, drílîyî ngãzó nîlî 'wââ'wâ pá sï lîmvû ândré 'dî tí 'álâ, gõ'dá cälé võ òjílâ ãkó 'dî 'á sisí Yésü yî drí sï.

³⁴ Gõ'dá nïngá sï, Yésü yî cå bê võ rî nã 'á gõzó 'ẽ'á ârîlî kôlóngbô 'ásï rî, drílîyî òjílâ õ'bí ndrêzó

ê'bê rû ūyî trá ngbä'ū Yésü rî télé. Gô'dá Yésü ndrê gólïyî bê trá ïtí rî, izä lâ yî drí gólâ rî 'ezó. Õjilâ 'dî 'bá yî lêndrê ūyî Yésü rî lïfî drî 'á õzô kábïlïkî â'dó 'bá ūyî lôkí 'bá ãkó rî kâtí. Nïngá sî, Yésü drí ngäzó gólïyî ìmbálé tâ dûû sî. Yésü â'dâ tâ trá gólïyî drí cälé bûû länjâtûlî 'á.

³⁵ Nïngá sî, länjâtûlî ãlô 'dî sî, lajó'bá Yésü kâ rî 'bá yî drí ngäzó ânïlî Yésü rî gógó ngálâ tâ âtálé gólâ drí kî nî rî, "Ní ndrê drë, Kúmû, nôô  itú trá 'e'á filí. Gô'dá õjilâ ãmbá 'dî 'bá yî trá ūyî ndrî lõfó ró, gô'dá 'bâ kpá yû'dåwâ vô rî nô 'á gólïyî drí ngá nyänyä ûsúzó. ³⁶ Ní icâ drë gólïyî âyélé, tâlâ ònî ró ūyî bê ngá nyänyä ndâlé gîlî ūyî drí nyâlé vô mvá ãzâ 'bá yî õjilâ bê rî 'á."

³⁷ Gô'dá nïngá sî, Yésü drí tâ lôgôzó lajó'bá íyïkâ 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Ãnî rî gógó, nî fë ngá nyänyä õjilâ rî 'dî 'bá yî drí nyâlé kë." Nïngá sî, lajó'bá 'dî 'bá yî drí ngäzó tâ ijílî kî nî rî, "Mä â'dô 'e'á lâ ángô tí ró yä? Ngá 'dî lë íyïkâ cú lâfâ ãmbá ngá nyänyä ndrô ãlô rî kâ gîzó ūdî dûû icâlé fêlé õjilâ rî nô 'bá yî drí ndrî." ³⁸ Gô'dá nïngá sî, Yésü drí lajó'bá íyïkâ 'dî 'bá yî ijízó kî nî rî, "Ãmbâtâ ãnî drígâ õ'bí 'dî 'bá yî bê tâsì yä? Nî ngâ drë ndrêlâ." Ítí, lajó'bá 'dî 'bá yî drí ngäzó nîlî ngá nyänyä ndrêlê õ'bí 'dî 'bá yî drígâ sî. Gô'dá gólïyî ûsû ãmbâtâ cé njî gô'dá ū'bî mvá bê rî. Nïngá sî, lajó'bá 'dî 'bá yî drí gôzó ngá nyänyä 'dî bê â'dâlé Yésü drí.

³⁹ Vô 'dî 'á tólâ rî, õmä  rú dîrî bê rî'á ūnyákú drîlî kpäkû. Nïngá sî, Yésü drí tâ âtázó lajó'bá íyïkâ 'dî 'bá yî drí, tâlâ gólïyî olonyî ró õ'bí 'dî 'bá yî lâfâlê lâ rîlî õmä  rú 'dî drîlî vô 'ásî tû tû

ngūíngî. ⁴⁰ Ítí, õ'bí 'dī 'bá yî drí rīzó ȳyî vūdrí vō 'ásī tū tū. 'Dī rî, õjílā ūrûkâ 'bá yî vō ālô 'á kámá-ālô gō'dá ȳzâ 'bá yî rī'á nyâ'dī-rī-drī-lâ-ngâ-mûdrí. ⁴¹ Nîngá sî, Yésû drí āmbâtâ njî gō'dá ȳ'bî rî 'dī bê âtrôzó. Drîlâ vō ndrêzó 'bûû 'álâ, gō'dá drîlâ ãwô-ítí 'ezó Ôvârî drí tâlâ ngá nyânyâ 'dî tâsî. Nîngá sî, drîlâ āmbâtâ 'dî 'bá yî 'â lâ ûpîzó ȳnyí ró. Gô'dá drîlâ fêzó lâ lâjó'bá íyîkâ 'dî 'bá yî drîgá sî, tâlâ gólîyî ūlânjî ró ndrî õ'bí 'dî 'bá yî drí nyâlê. Gólâ 'ê ȳ'bî rî 'dî 'bá yî kpá té õzô drîlâ āmbâtâ 'erê kâtí lânjilí õ'bí 'dî 'bá yî drí. ⁴² Ítí rî, õ'bí 'dî 'bá yî drí ngá nyâzó dûûdû. Ngá nyânyâ drí gólîyî pêzó. ⁴³ Vôlé drî lâ 'ásî, lâjó'bá 'dî 'bá yî drí ngâzó ngá nyânyâ āmbûkû lâkí 'bá trá rî 'bá yî ê'bélé. Ítí rî, ngá nyânyâ āmbûkû gólîyî drí ê'bélé 'dî icâ trá cû ívô mûdrî-drî-lâ-ngâ-rî 'ásî dûûdû. ⁴⁴ Gô'dá ãgô ndrî ngá 'dî nyâ 'bá trá rî yî rî'á kútû-njî. 'Dî rî, ólâá õkó kô 'dîyimvá bê.

*Tâ Yésû drí lâmúzó lîmvû drîlî sî rî
(Mâtáyô 14.22-33; Yôwánî 6.15-21)*

⁴⁵ Nîngá sî, Yésû drí ngâzó tâ âtálé lâjó'bá íyîkâ 'dî 'bá yî drí, tâlâ gólîyî ūmbâ ró 'wââ kôlóngbô 'á, ȳ'dô ró bê gólîyî drí lâvûzó ȳtî 'álâ jârîbâ zîlî Bêtâsédâ rî 'álâ gôlé lîmvû ândrê 'dî 'á'á lé drîlâ ȳtû drí fîrî 'álâ ró rî lésî. Gô'dá gôlâ rî gogó â'dô íyîkâ lâkí'á tâkô, tâlâ õ'bí 'dî 'bá yî jôlé gôlé 'bâ 'álâ. Nîngá sî, lâjó'bá 'dî 'bá yî drí tâ Yésû drí âtálé 'dî 'ezó té ïtí. ⁴⁶ Gô'dá õ'bí 'dî 'bá yî lâvûlî bê trá gôlé ȳyî drí 'bâ 'ásî rî, Yésû drí ngâzó nî'á mbâlê únî drî 'álâ râtâä 'êlé Ôvârî drí.

⁴⁷ Vó lâ sī, vō drí Ậnýr̄i 'á 'dī, kõlóngbō tibē lājó'bá bē yí 'á 'dī trá l̄imvû ândrê ítō 'â 'á. 'Dī Yésū r̄i gógó iyíkâ éléwálâ l̄imvû ândrê gârâ dr̄i ázâ r̄i lési úní dr̄i 'álâ. ⁴⁸ Gõ'dá nïngá sī, kágumáqã ândrê drí ngäzó r̄i'á Ậsílí r̄i'í r̄i'í l̄imvû ândrê dr̄i'í sī. Bê trá ítí r̄i, lājó'bá 'dī 'bá yí drí lâñðô ândrê ûsúzó kõlóngbō 'dî zérë 'á vólé kágumáqã 'dī drí sī. Gólíyî újû kpÿí kõlóngbō 'dî zélé sisí 'álâ ró fê sī. Gõ'dá Yésū ndrê bê r̄i, lājó'bá iyíkâ trá lâñðô ândrê 'á. Itú-pá sû ngá drí Ậwúr̄i sī, drílâ gõzó ngâlê nñ'á l̄imvû ândrê 'dī tí 'álâ. Tólâ gólâ drí ngäzó r̄i'á nñlí l̄imvû dr̄i'í sī, nñ'á lājó'bá iyíkâ kõlóngbō 'á 'dī 'bá yí ngálâ. ⁴⁹ Gõ'dá lājó'bá 'dī 'bá yí ndrê gólâ bê r̄i'á ânñ'á l̄imvû dr̄i'í sī iyí ngálâ r̄i, drílîyí ngäzó tréle ûrû kí nñ r̄i, "Wúûwú, nñ ndrê drë ngá 'bâ 'bâ ânñ'á nã, ãvõ líndrí 'î, r̄i'á ânñ'á nã." ⁵⁰ Gõ'dá gólíyî ndrê gólâ bê ítí lâ 'dī ró r̄i, líndrí lâ yí drí lô'bézó ðñ' ūr̄i drí.

Ítí r̄i, kôrô Yésū drí ngäzó tâ âtálé gólíyî drí kí nñ r̄i, "Ní â'dô kô ūr̄i ró. Ní Ậtû ãnî fñî, nõô mâ rî gógó Yésū i'dî." ⁵¹ Vó lâ 'ásî, drílâ ngäzó mbâlé filí kõlóngbō 'álâ gólíyí bê. Gõ'dá kôrô îlî ândrê 'dī drí âdrézó. Nïngá sī, lājó'bá 'dī 'bá yí tî lâ iyí drí Ậ'dízó, gõ'dá sî-'bâlé drí rízó kâ'dâ. Tâ ïsû gólíyíkâ kí, "Á! Nõtí nõ ã'dô tâ 'î yâ?" ⁵² Gólíyî tî Ậ'dî trá, tâlâ mbârâkâ Yésū drí ãmbâtâ nñjí fêzó õ'bí drí r̄i, tâ lâ fí gólíyî dr̄i'í kô.

*Tâ Gënësärétë 'álâ rî tâsî
(Mâtáyô 14.34-36)*

⁵³ Tólâ sī, Yésū yí drí l̄imvû ândrê 'dī dr̄i lâ mbâzó kõlóngbō sī, gõzó cälé 'bâdr̄i zîlî

Gēnēsārétē rî 'álâ. Gō'dá mbã ūyî l̄imvû ândré 'dî bê rî, drílîyî ngãzó kõlóngbô 'dî sélé ômbélé gá l̄imvû tî. ⁵⁴ Gō'dá nîngá sî, gólîyî ôtírî kõlóngbô 'dî âyé rî, 旳jílã tolâ nã, drílîyî kôrô Yésû rî nîzó. ⁵⁵ Gō'dá nîngá sî, drílîyî ngãzó lâ'búlí nîlî 'wââ'wâ ūyî drí 'bâ 'ásî tâ pêlé 旳jílã drí ndrî kî, Yésû âcâ trá. Gō'dá 'bädrî 'dî 'ásî ndrî, 旳jílã drí ngãzó ngá lâzé 'bá ūyíkâ  jnjlí gbärâkâ sî ânîzó âjilâ ūyî Yésû ngálâ. ⁵⁶ Jârîbâ 'ásî gô'dá kpá 'bädrî 'ásî ndrî,  zô Yésû  acâ trá rî,  rî ngá lâzé 'bá âtrôlé âjilí vō rîzó ngá lâzílî rî 'á. Tólâ rî, ngá lâzé 'bá rî ūyî rú'bâ lô'bâlé Yésû drí kî nî rî, "Dôvó mä dô cé ítâ tî  níkâ  dî, tâlâ mä ngâ ró ngá lâzé 'ásî." Gō'dá ngá lâzé 'bá ndrî kâtârâ ítâ tî Yésû kâ sôlê rî dô 'bá trá rî drí ngãzó ngá lâzé 'ásî â'dôle ndîndî.

7

*Tâ Yésû drí âtálé lâ'bí Yûdã yí kâ tâsî rî
(Mâtáyô 15.1-9)*

¹ Itú  zâ sî, Pârûsî Yêrôsâlémä lé 'bá ró rî 'bá ūyî drí ânîzó Yésû ngálâ gólîyî tâ lâ'bí kâ îmbá 'bá  zâ 'bá ūyî bê.* ² Gólîyî ndrê tâ ârî 'bá Yésû kâ  zâ 'bá ūyî trá ngá nyânyâ nyâ'á ūyî cù  tí ūyî drí jî  kó tândí ró bûúu drí kûlûgûsú 'ásî.  dô lâ'bí gólîyíkâ vó ró rî, gólîyî drí drê 'dô  ndî ró. ³ Nî ndrê trá Pârûsî ūyî gô'dá 旳jílã  rî Yûdã ūyî kâ  zâ 'bá ūyî bê drê zââ ndrî lâ'bí ūyî  bíyâ ūyî kâ 'dâ'á. Lâ'bí 'dî â'dâ gólîyî drí lâtî mbûmbî 'î gólîyî drí ūyî drí jîzó drê  kpâkâ'dâ sisí ngá nyânyâ nyâ

* **7:1** 7.1 Lâ'bí îmbá 'bá 'Dî kpá Pârûsî ūyî lâfâlé 'ásî.

ãkó rî ï'dî. ⁴ Gõ'dá kpá õzõ Pãrúsï 'dî 'bá yî õgî ngá nyälé rî yî trá rî, gólyi jî zälô sisí drë gólyi drí nyã ãkó lâ. Lã'bí gólyíkâ 'dî â'dâ gólyi drí kpá lâtû tãndí ngá ãzâ 'bá yî ngá nyanya tâsî õzõ ïgã yî, límvó yî, sâánî yî, gõ'dá kpá kõjõrónî yî tí rî jijî â'dólé ngbángbá ïndî ãkó rî tâsî, tâlâ Ôvârî õzó ïyî ndrêê ïndî 'bá ró kô.

⁵ Tâlâ lâ'bí ãmbá 'dî 'bá yî tâsî rî, Pãrúsï 'dî 'bá yî gõ'dá gólyi tâ lâ'bí kâ ìmbá 'bá 'dî 'bá yî bê drí ngãzó Yésû rî ïjílî kî nî rî, "Tâ ârí 'bá áníkâ 'dî 'bá yî 'dâ ïyî lâ'bí ãmâ á'bíyá yî kâ lôpélé ãmâ drí rî kô â'dô tâsî yâ? Gólyi jî ïyî drí kô bûuu drí kûlúgûsú 'ásî drë âkpákâ'dâ ngá nyã ãkó. Õzõ gólyi õnyâ ngá trá rî, gólyi drí â'dó kô ngbángbá lâ'bí ãmákâ rî yó ró."

⁶ Gõ'dá nîngá sî, Yésû drí tâ 'dî drî lâ lôgõzó kî nî rî, "Ãnî rî'á ândõtô kâtí drî bê rî Ôvârî rî tâsî. Tâ ۀngü 'bá Îsáyâ ïgî tâ pâtü trá ãnî tâsî ۀkû ró kî nî rî,

'Ojílâ nô 'bá yî ïnjî ïyî mâ cù ïtí ïyî tî sî,

gõ'dá gólyi 'bâá ámâ lôvó kô ïyî pípísílî 'á.

⁷ Gólyi ïnjî ïyî mâ cù ïtí tî sî,

tâlâ tâ drílîyî rî'á ìmbálâ rî 'bá yî â'dó kô mâ

Ôvârî ngá lésî.

Tâ drílîyî rî'á ìmbálâ 'dî 'bá yî rî'á cé lâ'bí õjílâ mvá kâ 'î.'

Îsáyâ 29.13

⁸ Nî âyê tâ Ôvârî drí 'bâlé rî yî trá vólé gõ'dá nî rî trá cé ãnîngá lâ'bí õjílâ mvá kâ â'dálé ï'dî."

⁹ Nîngá sî, Yésû âtâ úlí ãzâ kpá gólyi drí kî nî rî, "Pâtü nî ïsû ãníkâ bê rî, 'dî' â'dô rî'á tâ tândí 'î yâ? Gõ'dá ãnî drí rîzó tâ Ôvârî drí 'bâlé rî gâlé

dó, gõzó rílí lã'bí ãnî nyãányâ kâ rî 'bá yî 'dälé ū' dî. ¹⁰ Músǟ kî nî rî,
'Ní ɻnjî ání átá ání ândré bê.'

Âfõ-âfõ 20.12

Gõ'dá 'Ozõ ɻjílã ãzâ ãâtâ úlí ſnjí trá átá lâ rú
ngâtá ândré lâ rú yã rî, áâ'dô gólâ rî fû'á
vólé.'

Âfõ-âfõ 21.17

¹¹ 'Díi tâ Ôvârí drí âtálé trá rî ū' dî. Gõ'dá nî ró úlí
rî 'dî kô, tâlâ lã'bí ãníkâ zílî Kõrõbánî 'dî tâsî.*
Â'dô lã'bí Kõrõbánî kâ vó ró rî, ɻjílã ãzâ ãtâ tâ trá
nõtí, 'Ngá nõ 'bá yî ndrî Ôvârí kâ ū' dî.' Gõ'dá 'dîi
vósí rî, tâ 'bâ'bâ gólâkâ Ôvârí drí rî tâsî, ícâ kô
drílâ ngá 'dî 'bá yî félé íyî átá yî drí íyî ândré bê.
¹² Lã'bí rî 'dî tâsî, ãní Pârûsî, nî âyé gólîyî lã'bí
Kõrõbánî kâ 'dâ 'bá 'dî 'bá yî kô ngá ãzâkâ 'élé
íyî átá yî drí íyî ândré yí bê, tâlâ ngá íyíkâ ndrî
â'dô trá Ôvârí kâ. ¹³ Lã'bí rî ãní drí rî'á lôpélâ
âtýlî ɻtýlî ãní ózôwá yî drí 'dî 'bá yî 'ê úlí Ôvârí
drí 'bâlé trá rî â'dolé ɻyô ró ífí ãkó. Gõ'dá nî rî
kpá trá tâ ányâ ãzâ 'bá yî ìmbálé ɻzõ 'dîi kâtí."

*Tâ rî 'bá ɻjílã ïzâlé pâtýi ró Ôvârí rî lîfî drî 'á
rî tâsî
(Mâtáyô 15.10-20)*

¹⁴ Nîngá sî, Yésû drí ngãzó ɻjílã ɻzýlî dûû ânñlî
úlí íyíkâ ârîlî. Gólâ kî gólîyî drí rî, "Ãní ndrî, nî
ârî úlí ámákâ nõ 'bá yî ɻffí ró ãní drîi. ¹⁵ Ngá rî
'bá ɻjílã ïzâlé Ôvârí rî lîfî drî 'á rî íyíkâ ã'dô 'i
yã? Â'dó kô ngá gólâ fî 'bá ɻjílã 'â kôrô sî-'bâlé

* **7:11** 7.11 Kõrõbánî Tâ ífí lâ kî, ngá fêfê.

'ásī rī ī'dî, íyîngá ngá gólâ rī'á lâpílâ zââ pîpîsílí
'á rî ī'dî. ¹⁶ Ítí rî, ãnî cú bí bê yã? 'Dôvó nî ârî
úlî ámákâ nõ 'bá yî ndrî.'"

¹⁷ Nîngá sî, Yésü yî drí ngãzó tâ ârî 'bá íyíkâ
rî 'bá yî bê õ'bí dûû 'dî 'bá yî âyélé ngãzó filí jó
'álâ. Jó 'dî 'á tólâ rî, tâ ârî 'bá Yésü kâ 'dî 'bá yî
drí ngãzó Yésü rî ijíl úlî mânîgô tâ õjílâ ïzâ 'bá rî
kâ ïtô lâ lôfôlé íyî drí. ¹⁸ Nîngá sî, Yésü drí ngãzó
drí-mbílî sôlé gólyî lîfí úlî âtâ-âtâ sî kî, "Tâ nô fí
drê zââ ãnî drîj kô yã? Nyâsá gólâ ãnî drí nyâlé
rî ïzââ ãnî kô, ¹⁹ tâlâ nyâsá rî gógo 'dî lâpí rû ãnî
pîpîsílí 'á kô. Nyâsá rî 'dî fî rîlî õjílâ fîfí 'á, gô'dá
drílâ lâ'búzó rú'bá 'ásî." Úlî nõ 'bá yî sî, Yésü
â'dâ tâ 'i kî nî rî, ngá õjílâ drí rî'á nyâlâ rî 'bá yî
ndrî tândí ró Óvârî rî lîfí drî 'á.

²⁰ Nîngá sî, Yésü drí tâ rî 'bá õjílâ ïzâlé rî 'bá
yî lôfôzó nôtí, "Tâ ïsû-ïsû õnjí õjílâ kâ 'álé lésî ró
rî ï'dî rî 'bá gólâ rî ïzâlé rî. ²¹⁻²² Tâ õnjí 'dî 'bá
yî ndrî âfî tâ ïsû-ïsû õnjí õjílâ kâ rî 'ásî, õkó zîzî,
âgô ndândâ, ûgû, õjílâ fufû, ãvë, ngá õjílâ kâ
lôvó lâ 'bâ'bâ, tâ õnjí 'e'ë âzí-azí drí, âdômâ, tâ
õnjí lôvó tâ õnjí 'ezó, õjílâ ndrîndrî, õjílâ 'dâ'dâ,
ârú-ârúwá, tâ õfô 'e'ë. ²³ Tâ õnjí 'dî 'bá yî ndrî
'dó rî âfôlé õjílâ 'ásî. Gô'dá tâ rî 'dî 'bá yî ï'dî rî
'bá õjílâ ïzâlé rî."

*Tâ Yésü drí õkó âtrâ ãzâ pâzó tâ lêlê õkó rî 'dî
kâ tâsî rî
(Mâtáyô 15.21-28)*

²⁴ Tólâ sî, Yésü drí ngãzó nîlî 'b  dr   ãnyî j  r  b  
z  l   T  r   rî l  g  t   rî 'álâ. Gô'dá gólâ c   b   t  l   rî,
drílâ f  z   j   'á k  r   r  l   t   õjílâ drí sî, t  l   g  l  

lēé kô õjílā drí vō yí drí rīzó 'á lâ rî n̄ilí. Tákō gólgâ lâpî rû bê kpálé õjílā drí sî rî, õjílā ūsû gólgâ rî vō trá. ²⁵⁻²⁶ Gõ'dá vō rî 'dî 'á rî, õkó âtrâ ãzâ bê rî'á 'bâsúrú Gîrîkî kâ 'ásî. Útî gólâ trá vō zîlî Sírîyâ rî 'álâ rî. Õkó rî 'dî cù mvá ãnjó bê, líndrí õnjí rî trá ômbélâ. Nîngá sî, õkó rî 'dî drí tâ ârîzó kî nî rî, Yésü âcâ trá. Drîlâ ânîzó kôrô íyî âdâlé ãdrû  nyákú drî  Yésü ândrá rú'bâ lô'bâ-lô'bâ sî Yésü drí kî nî rî, gólgâ  lôfõ líndrí õnjí nã vólé íyî mvá ãnjó ró nã 'ásî. ²⁷ Gõ'dá Yésü drí ngâzó tâ-drî lôgõlé drîlâ úlí mânîgõ sî kî nî rî, "Ní âyê má fê ró ngá nyânyâ sîsî ámâ mvá yî nyânyâ rî yî drí. Â'dó kô rî'á mbî ngá nyânyâ 'dîyîmvá sîlî sî rî âtrôzó vólé félé ãnî õké drí nyâlé."* ²⁸ Nîngá sî, õkó rî 'dî drí tâ-drî lôgõzó Yésü drí kî nî rî, "Kúmú,  zõ  dô kpálé  tî rî, 'dî rî'á úlí mbî 'î, gõ'dá õké gólîyî vû 'bâ târâbízâ zélé rî icâ  yî kpá trá ngá nyânyâ lô'dé 'bâ 'dîyîmvá drîgá sî rî nyâlé."

²⁹ Nîngá sî, úlí õkó 'dî kâ lôgõlé 'dî drí sûzó Yésü bîlî tákanyî. Gõ'dá Yésü drí ngâzó tâ âtâlé õkó 'dî drí kî nî rî, "Tâlâ úlí ní drí âtâlé trá 'dî tâsî rî, líndrí õnjí nã ódrô trá vólé ánî mvá ãnjó nã 'ásî. 'Dõvó ní ngâ gôlé 'bâ 'álâ gólgâ rî ndrêlé." ³⁰ Tólâ sî, õkó 'dî drí ngâzó gôlé 'bâ 'álâ. Drîlâ íyî mvá ãnjó 'dî ūsûzó  yî'á gbârâkâ drî . Tâ pât  ró, líndrí õnjí 'dî fô trá gólgâ 'ásî vólé.

Tâ Yésü drí  gô bî-'bâlé  kó rî pâzó rî

* ^{7:27} 7.27 'Dîyîmvá nô 'bâ yî gólîyî 'bâsúrú Yûdâ yî kâ rî  dî. Õjílâ Yûdâ yî kâ ndrê õjílâ âtrâ  zõ õké kâtí.

³¹ Tólâ sī, Yésū drí ngāzó nīlî kôrô vō ãnyî Tírā rú rî 'ásī. Gólâ nī lâvûlî 'dî kôrô jãrîbã zîlî Sîdónâ rî rú sī. Nîngá sī, drilâ nîzó lâmûlî dîrî lîmvû ândrê zîlî Gâlîlâyâ rî rú sî bûuû drilâ cázó 'bâdrî gólâ jãrîbã bê mûdrî rî 'á rî 'álâ. ³² Tólâ rî, òjîlâ drí ngāzó ãgô ãzâ bí-'bâlé ãkó rî âtrôlê âjilí Yésû ngálâ, gólâ òpâ ró ãgô rî 'dî drí 'bâ'bâ sî drî lâ. Ægô rî gógó 'dî icá kpá kô úlî âtálé kpîyâ-kpîyâ ró.

³³ Nîngá sî, Yésû drí ãgô 'dî âtrôzó élêwálâ òjîlâ dûû 'dî 'bâ yî lâfâlé 'ásî. Drilâ ngâzó íyî drí-mvâ sôlé ãgô rî 'dî bí-'bâlé lâ 'á. Nîngá sî, Yésû drí tû wûzó íyî drí-mvâ 'á, gõ'dá drilâ bëzó lâ ãgô 'dî lândrâ lâ 'á. ³⁴ Gõ'dá nîngá sî, Yésû drí vō ndrêzó ûrû 'álâ 'bûû 'álâ. Nîngá sî, drilâ lôvôzó këfêe mbârâkâ ûsûzó ngâ pâpâ 'ezó ï'dî sî lâ. Gólâ âtâ tâ trá íyî tî sî ãgô 'dî bí-'bâlé lâ tâsî gólâ rî lândrâ bê kî nî rî, *Éfâtâ*. Ìtô lâ kî, “ ‘Nî njî rû’ ”. ³⁵ Ìtí rî, ãgô 'dî bí-'bâlé lâ drí rû njîzó, drilâ tâ ârîzó. Gõ'dá kpá lândrâ lâ drí rû injîzó úlî âtálé ngbâlâ-ngbâlâ dódó.

³⁶ Vó lâ sî, Yésû drí ãgô 'dî âtrôzó lôgôlê vôle òjîlâ dûû 'dî 'bâ yî válâ. Gõ'dá nîngá sî, Yésû drí tâ 'bâzó gólîyî drí ngbilí-ngbilí kî nî rî, “Nî pê tâ lârâkô nô tâ lâ kô òjîlâ ãzâ drí âlôwálâ.” Gõ'dá bê kpâlé ìtí rî, òjîlâ 'dî 'bâ yî ârî ïyî úlî Yésû kâ 'dî kô. Gõ'dá drilîyî ngâzó nîlî tâ lâ pê bê òjîlâ drí ãkí ãkó. 'Dî Yésû íyikâ zââ rî'á tâ pê'á òjîlâ drí, tâlâ gólîyî õzó tâ tâ lârâkô 'dî kâ 'bââ lâ'bûlî fâa. Gõ'dá gólîyî ïyîngá gbô zââ tâ 'dî lôpê'á òjîlâ ãzâ 'bâ yî drí ãtî 'álâ, tâlâ tâ rî 'dî òlât'bû ró bê òjîlâ drí ârîlî ndrî kâtârâ. ³⁷ Ìtí rî, gólîyî tâ rî

'dī ârī 'bá trá rī yī, tī lâ yī drí â'dízó ndrúnindrú. Gõ'dá nñngá sī, drilÿyī tā âtázó Yésū rī tāsī kī nī rī, "Gólâ 'ê tā trá ndrī dódó. Tā gólâkâ 'dī tā ángí 'î. Gõ'dá gólâ êdê ãgô bí-'bálé ãkó 'dī trá tā ârlí, gõ'dá gólâ êdê ãgô ūdûrûdú ró rī kpá trá úlî âtálé kpíyã-kpíyã dódó."

8

*Tā Yésū drí ngá nyänyä fẽzó kpá ó'dí õjílā dûû drí rī
(Mätáyõ 15.32-39)*

¹ Itú ãzâ sī, õjílā tîlîlî ãzâ 'bá yî drí ngãzó ïyî ê'bélé 'dĕlé Yésū vó. Gólÿyî 'ê trá Yésū yí bê kâyî nâ. Gõ'dá nñngá sī rī, ngá nyänyä gólÿyíkâ ndë rû trá. Tā rī 'dī tāsī rī, Yésū ní drí ngãzó lâjó'bá áníkâ rī 'bá yî ãzîlî ní ngálâ, gõ'dá ní drí tā âtázó gólÿyî drí kī nī rī, ² "Mâ rî'á ïzâ ró õjílā tîlîlî nô 'bá yî tâsî. Mâ rî trá gólÿyí bê kâyî nâ, gõ'dá ngbâângbânõ rî, gólÿyî trá cù ïtí ngá ãzâ ãkó ïyî drígâ nyâlé. ³ Õzõ má õjô gólÿyî nñlî gõlé ïyî drí 'bâ 'ásî cù ïtí ngá nyänyä f  ãkó sisí gólÿyî drí rî, gólÿyî lîfî â'dô ãnî'á lâtî 'á lõfó drí sî, tâlâ gólÿyî ãzâ 'bá yî ânî ïyî trá v  j j  'ásî."

⁴ Nñngá sî, lâjó'bá gólâkâ rî 'bá yî drí ngãzó úlî 'dî drî lâ lôgõlé gólâ drí kî nî rî, "Nôô rî'á v  ngbângb  'ã'í 'î 'bâ ãzâkâ ãkó. Gõ'dá trá ïtí rî, m  â'dô ïc 'á trá ngá nyänyä ûsúlî v  rî nô 'á felé õjílā rî tîlîlî ró nô 'bá yî drí y ?"

⁵ B  trá ïtí rî, Yésū drí ngãzó lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bâ yî ïjîlî kî nî rî, "Ãnî ndrî 'd  õjílā 'dî 'bâ yî b  rî, ãmb t  b  ãnî drígâ tâs  y ?" Gõ'dá lâjó'b 

drí tā-drī lôgōzó Yésū drí kī nī rī, “Bê rī'á njì-drī-lâ-rī.”

⁶ Ítí rī, Yésū drí ngāzó tā âtálé őjílā tílilí 'dī 'bá yī drí kī, gólíyī őrī vüdrí. Vó lâ sī rī, drílā ngāzó āmbātā njì-drī-lâ-rī 'dī 'bá yī âtrōlé. Drílā gōzó āwō-ítí 'élé Ôvârī drí tā lâ sī. Nīngá sī, drílā āmbātā 'dī 'bá yī 'â lâ ûpízó gōzó trōlā félé lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yī drí lânjílī őjílā tílilí 'dī 'bá yī drí. Gō'dá lājó'bá 'dī 'bá yī drí 'ezó lâ té gólâ drí âtálé rī kâtí.

⁷ 'Dī rī, Ȑ'bì őnyí kpá bē cé dā Ítí. Nīngá sī, Yésū drí ngāzó âtrōlā, gō'dá drílā āwō-ítí 'ezó kpá Ôvârī drí tā lâ sī, gōzó tā âtálé lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yī drí, Ȑtrō ró Ȑyí kpá Ȑ'bì őnyí 'dī 'bá yī lânjílī őjílā tílilí 'dī 'bá yī drí. ⁸ Gō'dá nīngá sī, őjílā 'dī 'bá yī drí ngá nyāzó dūûdû. Gō'dá ngá nyānyā 'dī vólé drī lâ 'ásī rī, lājó'bá drí āmbātā āmbukū Ȑ'bì yí bē lâkí 'bá 'dī û'dúzó lô'bâlé dûûdû ívô āmbá āmbá zâlô njì-drī-lâ-rī rī 'bá yī 'ásī. ⁹ Âgô ngá nyānyā rī 'dī nyā 'bá rī yī ólâ gólíyī rī'á kútû-sû. 'Dī rī, ólâá Ȑkó kô 'dýímvá bê. Tâ rī 'dī vósī, Yésū drí ngāzó őjílā 'dī 'bá yī jõlé vólé. ¹⁰ Nīngá sī, kôrô Yésū yī drí nîzó mbâlé kôlóngbô 'á lâjó'bá íyíkâ yí bê. Drílîyî gōzó lîmvû drī mbâlé nîlî 'bâdrî mvá zîlî Dâlâmânótâ rī 'álâ.

*Tâ Pârûsî yî drí Yésū rî ûjûzó rî
(Mâtáyô 12.38-42; 16.1-4)*

¹¹ Nīngá sī, Pârûsî ūrûkâ 'bá yî drí ngāzó ânîlî úlî ngîlî Yésû bê, tâlâ gólíyî lë trâ Yésû rî ûjûlî. Ítí rî, drílîyî Yésû rî îjízó tâ lârâkô gólâ tâ â'dâ 'bá

kī'á nī rī, Ôvârî ájô gólâ nī rī, â'dálé ïyî drí. Gólîyî
 ìsû tâ kî, îcá kô Yésû drí tâ lârâkô 'ezó. ¹² Bê ïtí
 rî, Yésû drí ngâzó zôlé tâlâ tâ lê ãkô gólîyíkâ tâsî,
 gôzó úlí âtâlé kî nî rî, "Ãnî òjílâ rî 'bá ãndrõ nô
 'bá yî, tâlâ ã'dô 'î ãnî drí ngâzó rî'á tâ tâ lârâkô
 kâ ìjílî ndrêlê, tâ â'dálé ãnî drí kî, Ôvârî ájô mâ
 nî yâ? Má âtâ trá ãnî drí, nî ndré tâ lârâkô ãzâkâ
 tî, tî drí â'dízó rî gbô kô ãlôwálâ." ¹³ Nîngá sî,
 drilîyî ngâzó Pârûsî 'dî 'bá yî âyélé gôzó mbâlé
 filí kôlóngbô 'á lâjó'bá íyíkâ bê ó'dí.

*Tâ gólîyî Yésû drí pêlé tâ ìmbâ-imbâ Pârûsî yí
 kâ tâsî rî 'bá yî*

(Mâtáyô 16.5-12)

Gô'dá Yésû yî drí 'erê lîmvû ândrê drîj mbâlé
 nîzó 'á'á âzâ rî 'álâ rî, ¹⁴⁻¹⁶ Yésû drí drí-mbílî sôzó
 lâjó'bá íyíkâ rî 'bá yî lîfî úlí mânîgô sî kî nî rî,
 "Nî ndré ãnî vó ãkú ódrí 'bâlé ãmbâtâ 'á rî drí
 sî Pârûsî yî drîgá sî gô'dá kpá òjílâ 'dê 'bá Êrôdê
 vó rî 'bá yî bê."

Gô'dá lâjó'bá 'dî 'bá yî nîj ïyî úlí mânîgô 'dî
 iffí lâ kô. Drilîyî rîzó rî'á úlí Yésû kâ 'dî ngîlî ïyî
 lâfâlé 'ásî kî nî rî, "Gólâ âtâ úlí rî 'dî kó ïtí lâ 'dî
 ró, tâlâ ãmâ rî'á ãmbâtâ ãkó rî drí."*

¹⁷ 'Dîj Yésû nî tâ gólîyíkâ rî'á âtâlâ kírî ró 'dî
 trá. Gô'dá â'dólé bê ïtí rî, Yésû drí tâ âtázó gólîyî
 drí kî nî rî, "Nî rî tâ ãnî drí â'dózó ãmbâtâ ãkó
 rî âtâlé ãnî lâfâlé 'ásî ã'dô tâsî yâ? Tâ fí drê zââ
 ãnî drîj kô yâ? ¹⁸ Ãnî rî'á cù lîfî bê, ngâ nî ndré
 vó kô ã'dô tâsî yâ? ãnî rî'á cù bí bê, ngâ nî ârî

* **8:14-16** 8.14-16 Əkú Tâ iffí lâ kî, tâ ìmbâ-imbâ ányâ Pârûsî yí
 kâ rî 'bá yî i'dî.

tā kô ã'dô tāsī yā? Ānî rī'á tā má drí 'ēlé trá rī 'bá yî ̄isū'á yā? ¹⁹ Má ̄otírī ̄ambâtā njî rī ̄upjî félé ̄ojlā kútū-njî drí nyâlé rī, ívõ lâkí 'bá ̄iyî dûdû ngá nyânyâ ̄ambukû bê ̄anî drí û'dûlî rî tâsî yâ?" Nîngá sî, drílîyî tâ-drî lôgôzó kî nî rî, "Ívõ dûdû mûdrî-drî-lâ-ngâ-rî." ²⁰ Gô'dá nîngá sî, Yésû drí kpá tâ ̄ijízó gólîyî tî kî nî rî, "Ngâ gô'dá má ̄upjî bê ̄ambâtâ njî-drî-lâ-rî rî trá félé ̄ojlā kútû-sû drí nyâlé rî, ívõ ândré dûdû ngá nyânyâ ̄ambukû bê ̄anî drí û'dûlî trá rî rî'á tâsî yâ?" Gô'dá drílîyî tâ lôgôzó kî nî rî, "Njî-drî-lâ-rî." ²¹ Nîngá sî, Yésû drí tâ lôgôzó gólîyî drí kî nî rî, "Tâ ndrî 'dî 'bá yî 'ásî rî, zââ tâ mbârâkâ ámákâ kâ ngá nyânyâ fêzó ̄anî drí ̄ojlā bê rî fí drê ̄anî drîjî kô yâ?"

Tâ Yésû drí ̄agô lîfî ̄akó rî lîfî lâ ̄édézó rî

²² Nîngá sî, Yésû yî drí nîzó kôlóngbô sî câlé jârîbâ zîlî Bêtâsédâ rî 'álâ. Tólâ ̄ojlā ̄azâ 'bá yî drí ̄agô ̄azâ lîfî ̄akó rî ̄atrôzó ̄ajilí Yésû ngálâ. Gô'dá drílîyî rú'bá lô'bâzó Yésû drí, gólâ ̄o'bâ ró drí ̄agô lîfî ̄akó 'dî drîjî, tâlâ ̄agô rî 'dî ̄ondré ró võ bê. ²³ Nîngá sî, Yésû drí ̄agô 'dî drí lâ ̄atrûzó ̄âsélé nîzó ̄i'dí bê lâ vólé jârîbâ 'ásî.* Gô'dá drílâ tû wûzó pë pë ̄agô 'dî lîfî lâ 'á. Drílâ drí 'bâzó kpá lîfî lâ 'á. Vô lâ sî, Yésû drí gôzó gólâ rî ̄ijilí kî nî rî, "Nî bí ngá ̄azâkâ ndrê'á yâ?" ²⁴ Gô'dá ̄agô 'dî drí võ ndrêzó dîrî, gô'dá drílâ tâ-drî lôgôzó Yésû drí kî nî rî, "Awô, mâ bí ngá ndrê'á mânâ-mânâ. Má ndrê ̄ojlâ lâmú'á má lîfî ̄ozô fê gárâ ̄ilî drí rî'á ̄iyálâ rî kâtí." ²⁵ Nîngá sî, Yésû drí drí 'bâzó

* **8:23** 8.23 Yésû ̄âsê ̄agô 'dî vólé jârîbâ 'ásî, tâlâ gólâ lë ̄édélâ kírî ró.

āgô 'dī līfī lâ 'á kpá ó'dí. Gō'dá 'dī vósī rî, āgô 'dī drí vō ndrēzó rárá. Pătīfī līfī lâ éedê trá â'dolé sísí rî kâtí dódó ó'dí. ²⁶ Nîngá sī, Yésū drí āgô rî 'dī jõzó mbî 'bã 'álâ, gō'dá tâ âtázó drílâ kî nî rî, "Ní gõ vólé kôrô järíbã 'ásī kô, tâlâ tâ ánî līfī drí rû êdézó trá dódó 'dī õzó kô lâ'bú õjilâ drí."

*Tâ Yésū drí tâ ijízó kî, yí â'dô ã'dî ū' dî yâ rî
(Mâtáyô 16.13-20; Lükâ 9.18-21)*

²⁷ Tólâ sī, Yésū yî lâjó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê drí ngâzó iyî nîlî 'bâdrî mvá ânyi järíbã zîlî Sësâréyâ Filípî rú rî 'álâ. Äkpâkâ'dâ drë látî drî, Yésū drí lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî ijízó kî nî rî, "Nî âtâ drë má drí, õjilâ kî má ââ'dô ã'dî ū' dî yâ?"

²⁸ Nîngá sī, lâjó'bá drí tâ ijî Yésū kâ 'dî drî lâ lôgôzó kî, "Õjilâ îsû tâ kî, nî ââ'dô õjilâ  kû gólâ âgô 'bá ûrú lésî rî ū' dî. Õjilâ ūrûkâ 'bá yî kî nî rî, nî ââ'dô Yôwánî bâbâtízî 'e 'bá ró rî ū' dî. Gô'dá õjilâ âzâ 'bá yî kî nî rî, nî ââ'dô Elíyâ tâ  angü 'bá ró  kû nâ âgô nî ûrú lésî. Nîngá sî, âzâ 'bá yî kî íyíkâ, nî ââ'dô âlô tâ  angü 'bá  kû ró rî yî ū' dî."

²⁹ Ítí rî, Yésū drí ngâzó lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî ijílî kî nî rî, "Ngâ gõ'dá ãnî, nî kî ãníkâ rî, má ââ'dô ã'dî ū' dî yâ?"

Nîngá sî, Pétérô drí tâ ijî Yésū kâ 'dî drî lâ lôgôzó kî nî rî, "Nî 'dýî pâ 'bá gólâ Ôvârî drí âjólé rî ū' dî." ³⁰ Ítí rî, Yésū drí tâ 'bâzó lâjó'bá 'dî 'bá yî drí kî nî rî, gólîyî ââtâ tâ pătîfî gólâ rî tâsî 'dî kô õjilâ âzâ drí âlôwálâ.

*Tâ Yésū drí tâ  angüzó lâjô íyíkâ tâsî rî
(Mâtáyô 16.21-28; Lükâ 9.22-27)*

31 Vó lâ sī, Yésū drí ngāzó rī'á lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yī līfī lâ íyî ìmbálé kī nī rī, "Mâ Ôvârí drí âjólé ûrú lésī rī íyíkâ kó ȝzā 'êlé tákányi. Ítí rī, gólíyî sisí-lésī rī 'bá yī gô'dá drī-'bá ángi Yûdâ yí kâ rī 'bá yí bê, gô'dá kpá gólíyî lâ'bí ìmbá 'bá rī 'bá yí bê â'dô íyî ámâ gâ'a dó. Gô'dá drílîyî ámâ fûzó, gô'dá kâyî nâ sī,* má â'dô lîdrí'a õdrâ 'ásî." **32** Yésū pë úlí trá trâ lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yî drí, gólíyî ãârî ró íyî tâ 'dî bê dódó. Nîngá sî, Pétérô drí ngāzó Yésū rî drîlî gbíyá vólé ãzí-ãzí 'ásî, gô'dá ngāzó rī'á tâ lôgôlé Yésū drí kî nî rî, "Ní âtâ úlí 'dî 'bá yî kô. Úfú nî kô."

33 Gô'dá nîngá sî, Yésū drí íyî jâzó vò ndrélé lâjó'bá íyíkâ ngálâ gôzó tâ lôgôlé Pétérô drîlî kî nî rî, "Ní âyê mâ úlí áníkâ Sâtánâ kâ ró 'dî 'ásî. Tâ nî drí âtálé 'dî â'dô kô Ôvârí kâ. 'Dîlî tâ ȝsû ánî nyâányâ kâ ȝ'dî."

Tâ Yésū drí 'bâlê ȝjílâ gólíyî lê 'bá â'dolé tâ ârí 'bá íyíkâ ró

rî yî drí rî

34 Gô'dá nîngá sî, Yésū drí ȝjílâ dû'u 'dó tâ ârí 'bá íyíkâ bê 'dî 'bá yî ȝázízó kpâkâ ãlô gôzó tâ âtálé gólíyî drí kî nî rî, "Ozô ȝjílâ ãlô ãzâ õlê trâ 'délé má vó tâ ârí 'bá ró rî, 'dôvó gólâ ãâyê tâ lôvókô íyî nyâányâ kâ, gô'dá gólâ â'dô kpá njââ drâlê, ozô ȝjílâ fê lâlî-lâlî íyíkâ njî 'bá â'dô ró íyî ȝpázó drî lâ rî kâtí. 'Dôvó gólâ ð'dê má vósî zââ tâ ârí 'bá ámákâ ró. **35** Ozô ȝjílâ ãzâ ãâyê mâ õdrâ

* **8:31** 8.31 Áâ'dô Yésū rî fü'á kâyî lôsî kâ njî 'á, gô'dá gólâ â'dô lîdrí'a õdrâ 'ásî gímâ 'á. ȝjílâ Yûdâ yí kâ lâ íyî ȝtú-ȝyî ȝ'dî kâyî ró.

ũr̄i drí sī r̄i, gólâ tr̄oó lédr̄-lédr̄  d uk   k  r  k  k .  z  t   r  'b   r  z  t   m k  ' l  t   t   t   t   v r  k  b  r ,  uf  g l  kp l  r , g l   d  r '  z  l d -l d   d uk   k  r  b . ³⁶ N   s  t   n  l d -l d  t s .  z  n   l z   n  l d -l d  ny  y  tr  g l  v l , t l  l f  nd 'b d r  n  '  r   s z  r , n   d   d '  tr   y k  r  l f  r  '  b  y ?  t  k , 'd i  n   v   ng  t  l  dr  'd l  k r  r  tr . ³⁷ Ng   z  b  r '  t l   j l  dr   y  l d -l d   g z  l g l  v l   d i  s  l  y ? Ng   z k  y 'd w . ³⁸  t  r ,  z   j l   z   g m  tr  d  t  m  dr  r '   mb l  g 'd   t l  r  '  b  y  b   j l   n j   ng  n  k   nd r  r ,  t  r ,  t u  t   n j  k  s , m  g l   v r  dr   j l   r u  l s  r   d  kp  g l  r   g '  d   t u  g l  m   t r   g o o  r  ' .  t  r  ' d  t  r , m   d   g o '  c   d  l nj   v r  k  b , g 'd  kp  m l y k  t nd   k  g l k  r  '  b  y  b ."

9

¹ N ng  s , Y s  dr  kp   l   t z  g l y  dr  k  n  r , "T  'd i   j   n  l  dr  s  k .  j l   r k  '  b  y  n ng   d  'b '   y  dr  z  l d -l d  r ,  v r   t r   mb r k   ng   y k  r  '  d ."

T  Y s  r  r 'b  dr  r  j z   d l   g u -l g u  r 

(M t y  17.1-13; L k  9.28-36)

² K y   j -k z y  v s , Y s  y  dr  ng z  n l . 'D i  g l y  P t r , Y k b  g 'd  Y w n  y  b . Y s  dr  g l y  dr z  n z   n   z  dr  ' l   g i   j l   r k  '  b  y  ' s . G 'd   n   d i  dr  '  t l  r , Y s  r  l r k  dr  r   j z  P t r  y  l f  dr 

'á Yākóbā gō'dá Yōwánī yí bē. ³ Ítá Yésū kâ drí ngāzó lâgúlì kã'dâ-kã'dâ, gō'dá drílâ rû jazó mvēêmvê rô kpírí-kpírí gârâ ítá gólâ õjilâ drí ïcálé jilâ ãngó 'á nõngá rî drïj sî. ⁴ Nïngá sî, Êlýä yî Músä bê drí âfôzó lâjó'bá nâ 'dî 'bá yî ândrá, rî'á ïyî úlí âtâ'á Yésû yí bê. ⁵ Gô'dá Pétérô ndrê gólîyî bê rî, drílâ ngâzó tâ âtálé Yésû drí kî nî rî, "Kúmú rî'á tâ tândí 'î ámâ drí â'dózó ãní bê nõngá. Ítí rî, mä â'dô gûgû gã'á nâ. 'Dîj ãlô nî drí, ãzâ Músä drí gô'dá kpá ãlô Êlýä drí." ⁶ Pétérô âtâ úlí 'dî tâ ïsû ãkó, tâlâ gólâ nûj tâ yí drí 'ë'á âtálâ rî kô. Gólâ gô'dá lâjó'bá ãzâ rî rî 'bá yí bê trá ûrî rô rôô.

⁷ Nïngá sî, mbârâsâsâ drí âsízó ûrú lésî gólîyî límólé ndrî. Gô'dá lâjó'bá 'dî 'bá yî drí úlí ârizó mbârâsâsâ 'ásî kî nî rî, "Nôô ámâ mvá nyâányâ má drí lôvó lâ 'bâlé rî ï'dî, 'dövó nî rî úlí gólâkâ ârîlî."

⁸ Nïngá sî, mbârâsâsâ wâlé bê rî, lâjó'bá 'dî 'bá yî drí ngâzó 'wââ vô ndrêlê dîrî gbââ. Drílîyî cé Yésû rî ndrêzó ï'dî ïyî bê, gô'dá Músä yî Êlýä bê trá yû'dâwâ.

⁹ Vó lâ 'ásî, gólîyî õtirî rîj ârîlî únî drî lésî Yésû yí bê rî, Yésû drí ngâzó tâ âtálé gólîyî drí, tâlâ gólîyî õzó tâ gólîyî drí ndrêlê trá 'dî pêê õjilâ ãzâkâ ãlôlâ drí. Gólîyî õ'bâ tâ 'dî tâkô ïyî 'á té ïtû gólâ yí Yésû drí lîdrizó ó'dí õdrâ 'ásî rî tú.

¹⁰ Ítí rî, drílîyî tâ Yésû kâ âtálé ïyî drí 'dî 'ezó té ïtî. Gô'dá gólîyî drí rîzó kpá ïyî ïjilî ïyî lâfâlé 'ásî úlí ïtô kî'á nî rî, lîdrî-lîdrî ó'dí õdrâ 'ásî rî tâsî. ¹¹ Vôlé drîj lâ 'ásî, lâjó'bá 'dî 'bá yî drí Yésû rî ïjizó kî nî rî, "Úlí lâ'bí ìmbá 'bá drí âtálé kî'á

nī rī, Êlîyā â'dô âcâ'á âgõlé zãlô sísí 'dîyî pã 'bá âjólé Ôvârî ngá lésí rî drí sî rî tâ pâtñî 'î yâ?"*

12-13 Nîngá sî, Yésû drí tâ ijî gólîyíkâ 'dî drñ lâ lôgõzó kî nî rî, "Tâ pâtñî 'î, rî'á dô Êlîyâ drí âcázó sísí õjílã pîpîsîlî êdélé njââ âcâ-âcâ 'dîyî pã 'bá kâ tâsî. Mâ âtâ ãnî drí pâtñî ró, Êlîyâ âcâ trá.* Gõ'dá õjílã 'ê ïyî gólâ trá õnjí ró, õzõ drílîyî lélé rî tí. Gólîyî 'ê gólâ té õzõ tâ ąngû 'bá drí îgîlî trá Êlîyâ rî tâsî ăkû ró rî kâtí. Gõ'dá kpá mâ rî gógó Ôvârî drí âjólé trá ûrú lésí nô kâtí, iîgî trá kî nî rî, má â'dô 'bâ'á lânõ bê rôô. Áâ'dô ámâ gâ'á dô. Iîgî úlí 'dî 'bá yî trá ámâ tâsî ïtí ã'dô tâsî yâ?"

*Tâ Yésû drí lîndrî õnjí rî lôfõzó ágámvá ãzâ
'ásî rî*
(*Mâtáyô 17.14-21; Lükä 9.37-43*)

14 Nîngá sî, Yésû yî ângâ bê lâjó'bá nâ rî 'bá yî bê âgõlé lâjó'bá ūrûkâ 'bá yî ngálâ rî, drílîyî õjílã tûlîlî ûsúzó 'ê'bê rû ïyî trá gbââ lâjó'bá rî 'dî 'bá yî rû sî. 'Dîl lâ'bí îmbá 'bá rî ïyî kpá bê tólâ rî'á ïyî tâ ôjá'á lâjó'bá rî 'dî 'bá yî bê. **15** Gõ'dá 'wââ õjílã drí ndrî lîfî 'bëzó Yésû rû ânîrî 'á ïyî lâjó'bá nâ rî 'bá yî bê. Ïtí rî, tî lâ ïyî drí ą'dízó ndrî. Õjílã 'dî 'bá yî drí ngâzó râlé gólâ ngálâ nî-bê-yâ félé gólâ drí. **16** Nîngá sî, Yésû drí õjílã rî 'dî 'bá yî ijízó kî, "Nî rî ã'dô tâ ôjá'á ngbâângbânõ lâjó'bá ámákâ nô 'bá yî bê yâ?"

* **9:11** 9.11 Tâ ïsû gólîyíkâ kî, îcá kô 'dîyî pã 'bá drí drâzó. Âcâ-âcâ Êlîyâ kâ vósî, 'dîyî pã 'bá â'dô rî'á ąngó nô drñî mbârâkâ sî kúmú ąngí ró. * **9:12-13** 9.12-13 Êlîyâ 'Dîl Yôwánî bâbâtízî 'bá ró rî ï'dî.

17 Gõ'dá nñngá sī, ãgô ãzâ ãlô õjílã tílílí 'dĩ 'bá yî lãfálé sī drí ngãzó tã ijî Yésü kâ 'dĩ drí lâ lôgôlé kî, "Tã îmbá 'bá, má âjî ámâ mvá ágô ró nõní ngálâ, tälâ gólâ rř'á cù líndrí õnjí bê, gõ'dá 'ê gólâ trá rřlí úlí âtá ãkó. **18** Líndrí õnjí rî 'dĩ rî gólâ rî âsélé âsé gî gî vûdrí cù ãmósá bê yí tí kãtrü-kãtrü, gõ'dá nñ'á lóngá bê pêrë-pêrë. Nñngá sī, kpá cù sí-gilí nyãnyâ bê kítrí-kítrí, gõ'dá drílâ gólâ rî âsézó kãgã'dã. Gõ'dá má âcálé bê nõngá rî, má ndã nî trá kpjj. Gõ'dá má drí gbõ lajó'bá áníkâ 'dĩ 'bá yî ijízó, tälâ gólîyî òlôfõ ró ïyî líndrí õnjí 'dĩ ámâ mvá ágô ró nõ 'ásî. Tákõ gólîyî icá kô líndrí õnjí 'dĩ lôfölé."

19 Nñngá sī, Yésü drí tã-drí lôgôzó gólîyî drí kî nñ rî, "Ãnî ndrî rř'á 'dó tã lélë ãkó. Má â'dô rř'á ânî tã lélë ãkó 'bá bê  dükü lâ cälé bûúú ángô tú yã? Nî â'dô tã ârî'á ángô tú yã? Nî âjî ágámvá 'dĩ má ngáá nõlé."

20 Ìtí rî, drílîyî ágámvá 'dĩ âjízó Yésü ngálâ. Nñngá sī, líndrí õnjí rî 'bá ômbélâ 'dĩ ndrê Yésü bê rî, 'wââ drílâ ágámvá rî 'dĩ ìngázó vûlî vûdrí. Gõ'dá drílâ rřzó ïyî lînyîlî  nyákú drí sî, gõ'dá cù ãmósá bê yí tí kãtrü-kãtrü.

21 Nñngá sī, Yésü drí ágámvá 'dĩ átâ lâ rî ijízó kî, "Líndrí õnjí 'dĩ itõ ání mvá ágô 'dĩ 'êlé ángô tú yã?" Ìtí rî, ágámvá 'dĩ átâ lâ drí tã Yésü kâ ijílî 'dĩ drí lâ lôgôzó kî, "Itõ gólâ trá  kû ró kó 'dîmvâ 'ásî. **22** Gõ'dá lô'bê gólâ kpá trá ândálé ândálé  tú ãzâ 'bá yî sî rî lásí 'á, gõ'dá  tú ãzâ sî rî lîmvû 'á,  dô ró tîkó drílâ drâzó vólé. Ìtí rî, ní icâ trá gólâ rî pälé yã?  zõ ní iicâ fí trá rî, 'dõvó ní ndrê ãmâ  zã. Ní pâ ãmâ."

23 Nīngá sī, Yésū drí tā âtázó gólâ drí kī nī rī, “Ní âtâ trá má drí kī, õzō má ūicâ trá rī, má âtâ nī drí, õzō nī ā'dô cù tā lélē bê Ôvârî 'á rī, rī'á tā tâkó 'í Ôvârî drí tā cé títî 'ezó nī drí.” **24** Gõ'dá 'wââ, ágámavá 'dī átâ lâ drí áwó ngõzó kī nī rī, “Mâ rī'á tā lélē bê fínyâwá ïtí, 'dõvó ní pâ mâ, má â'dô ró tā lélē bê ătqí 'álâ.”

25 Nīngá sī, Yésū drí õjilâ tîlîlî ndrêzó ârá'á yí ngâlâ. Gõ'dá gólâ ndrélé bê gólîyî ïtí rī, drilâ íyî jâzó líndrí õnjí gólâ ágámavá 'dī 'e 'bá trá â'dôle úlî âtâ ăkó gõ'dá kpá tā árî ăkó 'dī drõzó vólé úlî âtâ-âtâ sī kī nī rī, “Nî líndrí õnjí 'dī, ní âfõ vólé gólâ 'ásî. Ní fî gõ'dá kô gólâ 'á kpá ó'dí.”

26 Nīngá sī, líndrí õnjí 'dī drí trêzó ûrû ágámavá 'dī tî lâ sī, gõ'dá ngãzó ágámavá 'dī â'bélé vûdrí, gõ'dá kpá rī'á gólâ rî ïzílî kîzí-kîzí. Gõ'dá drilâ ngãzó âfôle vólé ágámavá 'dī 'á lâ 'ásî. 'Dî' élé bê rû trá ïtí rî, ágámavá 'dī drí rîzó drë nyé ãvõ kâtí. Gõ'dá tâ 'dî tâsî rî, õjilâ drí ngãzó tâ âtâlé kī nî rî, “Á, mvá ãgô 'dî kâ 'dî drâ 'bô trá 'dî!” **27** Gõ'dá nīngá sī, Yésū drí ágámavá rî 'dî drí lâ rûzó gólâ rî ïngázó ûrû. Ïtí rî, ágámavá 'dî drí ngãzó âdrélé ûrû, éedê gólâ trá.

28 Vó lâ 'ásî, Yésû yî lâjó'bá íyílkâ yí bê drí ngãzó filí jó 'álâ. Gõ'dá lâjó'bá gólâkâ 'dî 'bá yî drí gólâ rî ïjízó ïnünî ró kî nî rî, “Tâlâ ă'dô 'í ămâ nyâányâ drí icázó kô líndrí õnjí 'dî lôfôle vólé ágámavá 'dî 'ásî yâ?” **29** Nīngá sī, Yésû drí tâ-drî 'dî lôgõzó gólîyî drí kî nî rî, “Líndrí õnjí lârâkô 'dî icá kô ăñî drí drôle cù ïtí râtâa 'e'ë ăkó. Nî â'dô râtâa 'e'á zălô ămbá Ôvârî drí, tâlâ gólâ õfë ró mbârâkâ drõzó lâ 'dî sî lâ vólé.”

*Tā Yésū drí iyī ōdrā pávó tā âtázó kpá ó'dí rī
(Mātáyō 17.22-23; Lúkā 9.43-45)*

³⁰ Nīngá sī, Yésū yī drí ngāzó lāvūlī vō 'dī âyélé. Gólīyī lāvū kôrō īnīnī rō 'bädrī zīlī Gälīlāyā rī 'ásī, tālā Yésū lēé kō ōjīlā āzâ drí nīlā kī, iyī bí lāvū'ā. ³¹ Yésū 'ē tā rī 'dī ītí 'dī, tālā gólâ rī'ā lājó'bá iyíkâ 'dī 'bá yī līfī lâ yī īmbá'ā iyī ōdrā tāsī. ītí rī, gólâ kī gólīyī drí rī, "Mâ gólâ Ôvârī drí âjolé ûrú lésī rī, áâ'dô ámâ drí-bâ fē'á ōjīlā drí, drílīyī fūlī. Özō ã'dô kpálé ītí rī, kâyī nā sī rī, má â'dô lîdrí'ā ōdrā 'ásī." ³² Nīngá sī, lājó'bá 'dī 'bá yī nījí úlī gólâkâ âtálé 'dī 'bá yī ifí lâ kō. Gō'dá gólīyī ijí ifí lâ tā kpá kō, tālā ūrī gâ trá gólīyī rú.

*Tā āmbā pătī-păfī rī tāsī rī
(Mātáyō 18.1-5; Lúkā 9.46-48)*

³³ Nīngá sī, Yésū yī lājó'bá iyíkâ mûdrí-drī-lângâ-rī rī 'bá yī bê drí ngāzó gôlé Kâpéränómä 'álâ. Gō'dá tólâ Yésū yī â'dolé bê iyī jō 'á rī, drílâ lājó'bá 'dī 'bá yī ijízó kī nī rī, "Tā ãnî drí rī'ā tā lâ ôjolé ãnî lâfâlé 'ásī lâtī 'ásī rī ã'dô 'î yā?" ³⁴ ëtí rī, lājó'bá 'dī 'bá yī drí âgízó tûjí anyí drí sī, tālâ pávó 'ásī rī, gólīyī rī trá tā ôjolé tâlâ lājó'bá gólâ 'ë 'bá â'dolé ōjīlā āmbá ró gârâ rī Yésū rī lîfî drî 'á rī ã'dî ūdî yâ rî tāsī. ³⁵ Nīngá sī, Yésū drí rîzó vûdrí. Drílâ lājó'bá iyíkâ 'dī 'bá yî âzízó â'dolé dîrî yí rú sī. Gō'dá gólâ kī gólīyī drí rī, "Öjîlā gólâ lē 'bá â'dolé āmbá iyî âzí-âzí rî lâvûlî kôrô rî, gólâ ū'bâ yî â'dolé ădûkû ró āmbâ ângó nô kâ ăkó, tâlâ gólâ ã'dô ró bê rû ū'bû 'bá ró âzí-âzí drí ndrî."

36 Nīngá sī rī, Yésū drí ngāzó mvá ãzâ âtrôlé ãlô âdrélé iyî ândrá ndrī. Gõ'dá drílâ mvá 'dī âmvözó iyî drí sī gõzó tā âtálé lājó'bá drí kī,
37 "Öjilā gólâ ãlô 'dîyímvá fínyawá nō 'bá yî 'ásî lâgú 'bá, õzõ öjilā má drí lêlē rī kâtí rī, 'dîl lâgû kpá trá má ū' dî. Gõ'dá öjilā ámâ lâgú 'bá rī lâgû kpá gólâ ámâ âjó 'bá nõngá rī ū' dî."

*Tā öjilā tā lârâkô 'e 'bá Yésū rī rú sī rī tâsî rî
 (Lükä 9.49-50)*

38 Nīngá sī, Yōwánî drí tā âtázó Yésū drí kī, "Ãmbá, mā ndrê ãgô ãzâ trá gólâ â'dó kô ãmâ lâfâlê 'ásî, gõ'dá gólâ ū' dî áni rú zî'á ū' dî lîndrî õnjí lâdrözó vólé öjilâ 'ásî. Mâ cé rû trá kpñî rú lâ tā 'dî âyélé, tâlâ gólâ â'dó kô ãmâ lâfâlê 'ásî."

39 Gõ'dá ū' dî rī, Yésū drí tā-drî lôgõzó gólîyî drí kī nî rī, "Nî ū'sû tâ kô. Nî êdrë gólâ kô. Öjilâ gólâ ámâ rú zî 'bá ū' dî tâ lârâkô 'ezó rī, gólâ îcâ kô úlí õnjí âtálé 'wââ má rú. **40** Öjilâ ãzâ rî 'bá kô tâ õnjí 'êlé ámâ rú rî, ū' dî tâ pâtñî ró ámâ ãzí-ãzí 'î.
41 Má âtâ ãnî drí tâ pâtñî ró. Õzõ kpâlé öjilâ ãzâ õfê lümvû cé ū'gâ sî dûû mvñlî, tâlâ ãnî trá öjilâ ámákâ ū' dî rî, gólâ 'dî tâ mbî ró â'dô drî-'â Ôvârî kâ ûsú'á."

*Ngá öjilâ 'bâ 'bá tâ õnjí 'êlé rî
 (Mâtáyô 18.6-9; Lükä 17.1-2)*

42 Nīngá sī, Yésū drí tâ âtázó kī nî rî, "Nî ãzâ, õzõ nî ââdô gólîyî dâdâwá ró* rî yî trá láñi mbî Ôvârî kâ rî âyélé gõ'dá ū'zó tâ õnjí 'êlé ū' dî rî, ū' dî õnjí ró lâvñlî. Tíkó â'dô â'dô'á tândí ró, õzõ tí

* **9:42** 9.42 Gólîyî dâdâwá ró rî â'dô kô cé 'dîyímvá ū' dî, kpá gólîyî tâ lêlê bê fínyawá rî.

óõtrō kúní ândrē kūlūtütū rī ū'dî 'bâlé ômbélé ngârá ánî ômbê 'á, gõ'dá ánî trõzó vûlî ū'dí bê lâ gâlí 'á, tâlâ ní drâ rô bê vólé, drê âkpâkâ'dâ ní drí gólâ dâwá 'dî âdó âkó.

43-44 "Kpá ïtí õzõ ní õlë tâ õnjí 'êlé ánî drí sî rî, ní âyê, ní lì gólâ túú vólé, â'dô rô bê lédré-lédré-âdûkû âkó rî tâsî. Ní drí â'dozó lédré-lédré-âdûkû âkó rî bê cé drí ălî bê rî sû nî gârâ ní drí â'dozó drí bê rî, gõ'dá fîzó vêlé lâsí ândrê râ'dâ âdrâ 'bá kô rî 'á rî drî' sî. **45-46** Kpá ïtí rô, õzõ ní õlë nîlî pá sî tâ õnjí 'êlé rî, ní âyê, ní lì ánî pá njiyá vólé. Rî'á tândí rô ní drí â'dozó lédré-lédré-âdûkû âkó rî bê cé pá âlô bê, gõ'dá gólâ ní drí â'dozó cù pá bê rî ní drí vêzó lâsí 'á rî drî' sî. **47** Õzõ gõ'dá ánî lîfî ã'ê nî ánî 'bâlé tâ õnjí 'êlé rî, ní ângî gólâ vûlî vólé. Rî'á tândí rô ní drí cãzó 'bûu 'álâ lîfî bê âlô, gõ'dá ní drí â'dozó lîfî bê rî ánî vûzó lâsí 'á rî drî' sî. **48** Võ 'dî 'á tólâ rî, ï'bû gólîyî drâ 'bá kô rî 'bá yî rî iyikâ zââ õjîlâ nyâlé, gõ'dá lâsí rî 'bá gólîyî zâlé rî âdrâá iyikâ kpá kô.

49 "Órî 'ã'í-nyá ñâlé ã'wá íbî rû, tâlâ õzõ ñââ kô. Í'dî kpá nyé ïtí, Ûvârî rî âmâ jûlî lâsí* sî â'dolé õjîlâ tândí rô yí drí. **50** 'A'í-nyá rî'á ngâ âsô-âsô 'î. Gõ'dá õzõ 'ã'í-nyá rî 'dî âsô-âsô lâ õndê trá rî, ní â'dô 'ã'í-nyá rî 'dî 'e'á ángô tí yâ? Ní â'dô dâ'a lâ vólé vûdrí, tâlâ ní icá kô 'elâ âsôlé ó'dí. Ánî ndrî, nî â'dô 'ã'í-nyá rô ngíri-ngíri ânî ăzí-ăzí yî lâfâlé. Nî rî gólîyî bê ă'dí rô. Nî ôjâ tâ kô ânî lâfâlé 'ásî â'dozó ămbâ rô." 'Dî' 'bá yî Yésû rî tî-võ 'î lâjó'bá iyikâ rî 'bá yî drí.

* **9:49** 9.49 Lâsí 'Dî' lâñõ 'î, õzõ Yóbõ rî 'e' 'bá rî kâtí. Nî zî Yóbõ kápítâ 1-2.

10

*Tā Yésū drí ìmbálé tā òkó ìngâ kâ tāsī rī
(Mātáyō 19.1-12; Lúkā 16.18)*

¹ 'Díi vósī, Yésū yî drí Kāpērānómā rî âyézó ngāzó nñlí mbälé 'á'á lé dr̄i áyágá Jõrõdéní kâ ãzâ lésī rî 'á. Drílŷi nñzó zââ áyágá Jõrõdéní kâ 'dî 'á'á lé dr̄i lâ lésī. Gõ'dá drílŷi mbâzó kpá gôlé 'á'á lé dr̄i ãzâ rî lésī câlé 'bãdr̄i Yûdâyä kâ rî 'á. Ìtí rî, võ 'dî 'bá yî 'ásñ ndr̄i, õjílâ õ'bí drí rû ê'bézó dîrî gbââ gólâ rú sî kpá ó'dí. Nñngá sî, gólâ drí ngâzó rî'á tâ â'dálé gólŷi drí õzõ drílâ rî'á kó 'élâ sisí rî kâtí.

² Nñngá sî rî, Pârúsî yî drí ngâzó ânñlí ïyî gólâ ngálâ, tâlâ gólŷi lê gólâ rî ûjûlî tâ ïjî sî, õzõ gólâ ãâtâ tâ ányâ trá tâ 'bâ'bâ Mûsâ kâ rú rî tâsî. ïjî ïyî gólâ kñ nñ rî, "Rî'á tâ mbî 'î õjílâ drí ïyî òkó rî ìngázó vólé õzõ òkó rî 'dî õ'ê tâ ányâ ãzâ trá rî yâ?" ³ Ìtí rî, Yésū drí tâ ïjî gólŷikâ 'dî dr̄i lâ lôgõzó kñ, "Tâ âtâ Mûsâ kâ 'bâlé trá búkû Ôvârî kâ 'á  kû ró ãnî drí 'élé tâ 'dî tâsî rî kñ 'dô yâ?"

⁴ Nñngá sî, drílŷi tâ-dr̄i lôgõzó kñ nñ rî, "Mûsâ 'bâ tâ kñ, õzõ õjílâ òlê ïyî òkó rî ìngálé rî, gólâ ðfë wárâgâ òkó ìngâ kâ òkó rî 'dî drí." ⁵ Ìtí, Yésū drí tâ âtázó gólŷi drí kñ nñ rî, "Mûsâ ïgî tâ trá õzõ 'dî kâtí cé tâlâ ãnî á'bíyâ yî dr̄i â'dô trá âmbâ-âmbâ ró. Ngbâângbânõ, ãnî dr̄i kpá trá âmbâ-âmbâ ró, tâlâ tâ â'dô trá ãnî lâfâlé 'ásñ ãnî òkó yî bê rî, nñ ïcâ kô tâ rî 'dî êdélé. ⁶  kû ró kâyâ nã 'bá yî sî, Ôvârî drí sisí  nyákú yî 'bûû bê 'bâzó rî, 'gólâ 'bâ  gô cu yî òkó bê'.

7-8 'Tãlâ ï'dî 'dî, õjílã drí 'bã íyî átá yí kâ ândré bê rî âyézó, gõ'dá njuzó õkó lâ bê ngá ãlô ró.'

Tã Ómvó Ngá 2.24

Ní ndrê drê, gólïyî â'dó gõ'dá kô ngá rî 'î. ⁹ Ítí rî, ní cå õjílã lãfálé Ôvârí drí icensí trá ngá ãlô ró rî kô'dawá."

¹⁰ Nïngá sî, Yésü yî gõ bê 'bã 'álâ rî, lajó'bá gólâkâ drí gólâ rî ijizó kpá ó'dí tâ 'dî tâsî. ¹¹ Ítí, Yésü drí tâ-drî lôgôzó drilïyî kí ní rî, "Õjílã ãzâ gólâ íyî õkó rî ïngá 'bá vólé â'dô ró bê õkó ó'dí ãzâ gizó ï'dî rî, gólâ 'ê 'dî tâ õnjí 'î õkó lâ rú gõ'dá kpá Ôvârí rú. ¹² Gõ'dá õzõ õkó õngâ kpá trá vólé íyî ágó drigá sî nñ'á ágó ãzâ trôlé ï'dî rî, 'dî gólâ 'ê tâ õnjí kpá trá íyî ágó  kû rî drí gõ'dá kpá Ôvârí rú."

*Tã Yésü drí õrê fêzó 'dïyimvá õnyíkõ drí rî
(Mâtáyô 19.13-15; Lükâ 18.15-17)*

¹³ Nïngá sî, õjílã ãzâ 'bá yî drí 'dïyimvá õnyíkõ âdrîzó âjilí Yésü ngálâ, â'dô ró bê gólâ drí tû wuzó gólïyî pîpîsîlî 'á õrê ró gólïyî drí. Gõ'dá lajó'bá gólâkâ drí ngazó tâ lôgôlê õjílã 'dïyimvá âjí 'bá 'dî 'bá yî drî kí ní rî, gólïyî âanî kô. ¹⁴ Yésü ndrê bê lajó'bá 'dî 'bá yî tâ 'e'á ìtí rî, tâ 'dî cí Yésü rî fii kô, gõ'dá drilâ tâ âtázó gólïyî drí kí ní rî, "Ní âyê 'dïyimvá 'dî 'bá yî ânîlî má ngálâ. Ní lôgâ gólïyî kô, tâlâ õjílã gólïyî tâ ámákâ ârí 'bá 'êlé 'wââ õzõ 'dïyimvá nô 'bá yî drí tâ ârîrî 'êlé rî kâtí rî â'dô ïyî â'dô'á õjílã Ôvârí kâ ró. ¹⁵ Tã pâtî ró, má âtâ ãnî drí, õzõ nñ õlê â'dolé õjílã Ôvârí kâ ró rî, 'dovó nñ ârî tâ ámákâ 'êlé 'wââ õzõ 'dïyimvá

õnyíkõ nô 'bá yí kâtí. Õzõ ã'dô ïtí kô'dawá rî, nĩ ïcá kô â'dólé õjílã Ôvârî kâ ró." ¹⁶ Vó lâ sĩ, Yésü drí 'dîyimvá 'dî 'bá yí âzízó âgõlé yí ngálâ. Gõ'dá drilâ tû wñzó gólyi pípísílí 'á, gõzó Ôvârî rî ïjílí ófê ró bê õrê gólyi drí ndrî.

*Tâ Yésü drí âtálé ngá-tî dñû 'bá drí rî
(Mâtáyõ 19.16-30; Lükä 18.18-30)*

¹⁷ Vó lâ sĩ, Yésü yí õtirî ngãâ võ 'dî âyélé rî, ãgô ãzâ drí ngãzó ârálé 'ã'î tñlî vñdrí Yésü ândrá, gõ'dá drilâ Yésü rî ïjízó kî, "Lñfí ìmbá 'bá tândí, má â'dô tâ ángô rî 'e'á ï'dî, tâlâ má drí â'dózó lédrë-lédrë ãdükû ãkó rî bê yã?" ¹⁸ Ïtí rî, Yésü drí ngãzó tâ 'dî drî lâ lôgõlé drilâ kî nî rî, "Ní zì mâ õjílã tândí ró ã'dô tâsí yã? Õjílã tândí ángó nõ 'á yû. Cé Ôvârî ï'dî rî'á tândí ró. ¹⁹ Â'dô latjû 'bñû 'álâ rî tâsí rî, ní nñ tâ Ôvârî drí 'bälé trá rî yí rî'á nõ 'bá yí tí. Ní fû õjílã kô. Ní 'bã õkó góglâ â'dó 'bá kô ánî õkó ró rî kô ní ügûlî âyízó ï'dí bê lâ. Ní ügû ngá kô. Ní âdô õnjõ kô. Ní âdô õjílã kô ngá góglâkâ trözó vólé. Ní ârî ánî átá yí tî-võ ánî ândré bê, tâlâ ní ïnji ró gólyi bê."

²⁰ Nïngá sĩ, âgô 'dî drí tâ lôgõzó Yésü drí kî, "Âwô, má rî trá tâ 'dî 'bá yí 'élé kó âkpâkâ'dâ 'dîmvâ lësí bñûñ âcâlé ândrõ nô."

²¹ Nïngá sĩ, Yésü drí ngãzó võ ndrëlé mbî âgô rî 'dî ngálâ lôvó sĩ. Gõ'dá nïngá sĩ, Yésü drí tâ âtázó drilâ kî nî rî, "Ngá ãzâ lâkî trá ãlô ní drí 'élé. 'Dõvó ní ngâ nñlî ngá â'dó 'bá áníkâ ró rî 'bá yí lâzílî gîlî ndrî vólé, tâlâ ní trõ ró lâfâ lâ 'dî fêlé ngá âkó lé 'bá drí. Ïtí rî, ní â'dô â'dó'á ngá tândí bê dñû 'bñû 'álâ. Õzõ ní õ'ê tâ rî 'dî 'bá yí

trá rî, ní gõ ró bê ânîlî 'dêlé má vó zââ tâ ârî 'bá ámákâ ró."

²² Gõ'dá ãgô 'dî ârîlî bê úlí Yésû kâ 'dî 'bá yî rî, võ drí rû ïzâzó rú lâ. Drîlâ ngãzó nîlî vólé ïzâ ró, tâlâ gólâ rî'á ngá-tî bê dûû. Gólâ lée kô ngá ãmbá íyikâ 'dî 'bá yî lâzílî gîlî vólé.

²³ Nîngá sî, Yésû drí ngãzó võ ndrêlé dîrî gbââ, gõ'dá drîlâ tâ âtázó tâ ârî 'bá íyikâ drí kî nî rî, "Rî'á âmbâ-âmbâ ró õjîlâ ngá-tî bê dûû rî drí â'dozó õjîlâ Ôvârî kâ ró." ²⁴ Ìtí rî, tâ ârî 'bá tî drí â'dizó. Gõ'dá Yésû drí tâ 'dî âtázó kpá ó'dí gólîyî drí kî nî rî, "Ámâ 'bá yî, rî'á lânjõ ró ãmbá ngá-tî dûû 'bá drí â'dozó õjîlâ Ôvârî kâ ró. ²⁵ Lânjõ lâ â'dô lâyvú'á kôrô lânjõ ïnjígó rî 'bá ûjûlî filí kôrô líbîrâ' 'bú 'ásî rî kâ drîjî sî."

²⁶ Gõ'dá nîngá sî, tâ ârî 'bá 'dî 'bá yî tî lâ yî drí â'dizó rôô úlí 'dî 'bá yî drí sî. Nîngá sî, drîlîyî tâ âtázó ïyî lâfâlé 'ásî kî nî rî, "Özô ã'dô ìtí lâ 'dî ró rî, â'dô â'dô'á ángô tí ró õjîlâ ãzâkâ drí ngá pâzó yâ?"*

²⁷ Vó lâ sî, Yésû drí võ ndrêzó gólîyî ngálâ, gõzó tâ âtâlé kî nî rî, "Öjîlâ ãzâ îcâ kô íyî nyânyâ pâlé yí sêesê ró. Cé Ôvârî ï'dî, tâlâ tâ ndêé gólâ kô. Ôvârî cù fâfâ bê tâ ndrî 'êzó."

Láfî nûzó Ôvârî ngálâ rî

²⁸ Nîngá sî, Pétêrõ drí tâ âtázó Yésû drí ïyî lâjô'bá yî tâsî kî nî rî, "Ní ndrê drê, mä âyê ngá ãmákâ rî 'bá yî trá ndrî, tâ lâ rîzó ánî vó lôbêlé

* ^{10:26} 10.26 Gólîyî ijî tâ ijî 'dî, tâlâ tâ ïsû gólîyîkâ 'á rî kî, ngá dûû ã'dô lâmbé òrë Ôvârî kâ õjîlâ drí rî ï'dî. Ngá-tî dûû 'bá â'dô trá õjîlâ tândí 'î.

ĩ'dî. Gõ'dá bê trá ĩtí rî, mä â'dô ã'dô ûsú'á ĩ'dî Ôvârî drígá sî yã?" ²⁹ Ĩtí rî, Yésü drí tã âtázó lâjó'bá íyikâ drí kĩ nî rî, "Pâtíi, má âtâ ãnî drí, õjílã ngá íyikâ rî 'bá yî âyé 'bá tã ámákâ 'ezó ĩ'dî rî, õzõ gólâ ãâyê íyî átá 'î ngâtá íyî ândré, íyî âdrúpî, íyî ïzó ngâtá 'dýimvá yî ĩ'dî yã, ngâtá 'bô 'bã 'î ámvú yí bê, ã'dô ró bê tã âtî-âtî Ôvârî kâ âtázó õjílã drí yã rî, ³⁰ gólâ â'dô ngá ûsú'á dûû ãngó nõ 'á. Gólâ â'dô â'dó'á ândré bê dûû, âdrúpî yî, ïzó yî, átá yî, 'bã yî gõ'dá ámvú yí bê dûûdû ãngó nõ 'á. Gólâ â'dô kpá lânjõ ûsú'á rõô, tälâ õjílã â'dô gólâ rî lârâkô 'ê'á úlí ámákâ âtâ-âtâ lâ tâsî. Gõ'dá gólâ â'dô kpá tã tândí ûsú'á 'bûû 'álâ, rizó zââ gbádú ãdûkû ãkó tolâ. ³¹ Gõ'dá nî 'bã ãnî nyâányâ kô â'dolé lânjî-lânjî ró ngá ãníkâ âyélé ndrî ámâ tâsî rî tâsî, tälâ õjílã gólîyî tã lâ drí lânjîlî rõô rî 'bá yî, tã lâ yî â'dô âzâ'á, gõ'dá gólîyî tã lâ drí lânjîlî kô'dawá rî, áâ'dô gólîyî tã 'bã'á â'dolé lânjî-lânjî ró kôrô ̃izátú."

*Tã Yésü drí tã âtázó kpá ó'dí íyî õdrâ tâsî rî
(Mâtáyõ 20.17-19; Lükã 18.31-34)*

³² Kâyî ãzâ sî, Yésü yî drí ngãzó nîlî lâfî Yêrõsâlémâ kâ rî 'ásî gôlé Yêrõsâlémâ 'álâ. 'Dîi Yésü 'dê íyikâ tã ârí 'bá íyikâ 'dî 'bá yî ândrá. Gõ'dá tã ârí 'bá gólâkâ 'dî 'bá yî, tî lâ yî drí  'dizó, tälâ fîi  dû- dû gólâkâ 'dî tâsî. Gólîyî bê kpâlé 'dê'á Yésü vósî rî, gólîyî kpá rî'á ūrî ró. Ĩtí rî, Yésü drí âdrézó, gõ'dá drílâ lâjó'bá íyikâ mûdrí-dři-lâ-ngâ-rî 'dî 'bá yî  zízó yí ngálâ. Nîngá sî, drílâ tã âtázó gólîyî drí tã 'e 'bá rû 'elé yí drí

rî tâsî. ³³ Gólâ kî gólîyî drí rî, "Nî ârî drë, nôô ãmâ trá nî'á Yêrösälémä 'álâ nô. Tólâ rî, mâ gólâ Ôvârî drí âjólé trá ûrú lésî nô, áâ'dô ámâ drí-bâ fë'á ámâ trôzó drî-'bá ángí Yûdä yí kâ rî 'bá yî ândrá gõ'dá kpá lâ'bí îmbá 'bá yí bê. Tólâ rî, gólîyî â'dô tâ ámákâ kî'á kî nî rî, 'dõvó úfû mâ. Gólîyî â'dô ámâ trô'á âjílî őjílâ ãtrâ Rómä kâ rî 'bá yî drí. ³⁴ Gõ'dá őjílâ 'dî 'bá yî â'dô ámâ gû'á. Gólîyî â'dô tû lûwû'á má lîfî, vó lâ sî, ámâ cãzó. Gõ'dá tâ 'dî 'bá yî vósî, gólîyî â'dô ámâ fû'á. Gõ'dá kâyî nâ sî rî, má â'dô lîdrî'á õdrâ 'ásî."

Tâ Yâkóbâ yî Yôwánî bê drí tâ ijízó Yésü tí rî (Mâtáyô 20.20-28)

³⁵ Nîngá sî, Yâkóbâ yî âdrúpî lâ Yôwánî bê, Zebédáyô rî mvá yî ró rî drí ngâzó ȳî rû êsélé ãnyî Yésü lágátí gõ'dá tâ ijílî tí lâ kî nî rî, "Lîfî îmbá 'bá, nî â'dô ícâ'á trá tâ ãlô gólâ ámâ drí 'e'á ijílâ nô 'elé ámâ drí yâ?" ³⁶ Ítí rî, Yésü drí gólîyî ijízó kî, "Nî lê má õ'ê â'dô ï'dî ãnî drí yâ?" ³⁷ Gõ'dá lôgô ȳî tâ-drî Yésü drí kî, "Ítú ní drí ãnîzó rîlî kúmú ángí ró ángó nô drîñ rî sî, nî 'bâ ámâ rîlî ánî gârâ drî 'á, ãlô ámâ lâfâlé 'ásî rî íyíkâ ánî drí-ágó drîñ, gõ'dá ázâ ãlô rî â'dô ró íyíkâ ánî drí-lîjî drîñ, mä gõ ró rîlî ánî bê ángó nô drîñ."

³⁸ Nîngá sî, Yésü drí tâ âtázó gólîyî drí kî, "Mî nîjî tâ ífî tâ ánî drí ijílî 'dî kâ kô. Nî õlë trá áyíkô ámákâ rî 'elé rî, ïtí rî, nî â'dô ícâ'á trá ïzâ kôkô ámákâ â'dô 'bá  tî 'álâ rî 'elé yâ? Nî â'dô ícâ'á trá ngá mvûlî  gâ lânjô kâ gólâ má drí 'ezó ngá mvûlî 'álâ sî rî 'ásî yâ? Lânjô â'dô 'dî'á má drîñ õzô  imvû gólâ rî'á dâlâ őjílâ drîñ bâbâtízî 'e' vò 'á rî kâtí. Nî ícâ trá â'dolé bâbâtízî 'e' e' ïtí 'dî bê

yã?" ³⁹ Ìtí rî, drílîyî tã-drí lôgõzó Yésü drí kĩ nĩ rî, "Ãwô, mã îcâ trá."

Nïngá sї, Yésü drí tã âtázó gólîyî drí kĩ nĩ rî, "Â'dô â'dó'á õzõ 'dã tí. Nã â'dô kpá ngá mvñ'á ïgã lânõ kâ má drí ngá mvñzó 'álâ sї rî 'ásї, gõ'dá áâ'dô kpá bãbâtízí lânõ kâ 'ẽ'á ãnî drí õzõ 'e'á 'élâ má drí rî kâtí. ⁴⁰ Õzõ â'dô kpálé 'dã kâtí rî, mâ mbârâkã ãkó võ rî kâ ámâ gãrã drí 'á rî fëzó ãnî drí. Ôvârí rî'á võ kûmû kâ êdé'á õjílã drílâ 'ẽ'á êpêlâ rî yî drí."

⁴¹ Gõ'dá nïngá sї, lajó'bá mûdrí rî 'bá yî ârílí bê ïyî úlí Yãkóbã yî kâ âdrúpí lâ Yôwánî bê 'dã rî, gólîyî drí â'dózó õmbã ró Yãkóbã yî drí. ⁴² Ìtí rî, Yésü drí tã âtázó gólîyî drí rû ê'bézó ndrî dîrî, gõ'dá gólâ drí tã âtázó gólîyî drí kĩ nĩ rî, "Mí nĩ trá kĩ nĩ rî, kûmú 'bãsúrú kâ rî 'bá yî rî rîlî 'bãsúrú íyíkâ rî 'bá yî drílî mbârâkã sї. ⁴³ Gõ'dá ãnî lajó'bá ámákâ rî 'bá yî lâfálé 'á rî, nã 'é ìtí kô. Gólâ tibê lê 'bá â'dólé ãmbá ró ãnî lâfálé 'ásї Ôvârí rî lîfí drí 'á rî, gólâ ï'bû rû íyî ãzí-ãzí yî drí ndrî. ⁴⁴ Õjílã ãnî lâfálé sї gólâ tibê lê 'bá â'dólé ãmbá ró sísí íyî ãzí-ãzí yî drí sї Ôvârí rî lîfí drí 'á rî, gólâ ãâ'dô rágïí ró rû ï'bûlî ãzí-ãzí lâ yî drí ndrî. ⁴⁵ Nã ârî dré, mâ gólâ âjólé trá ûrú lésí rî, ânñí kô â'dólé ãzí-ãzí drí rû ï'bûzó má drí. Má ânñí nô rû ï'bûlî ï'dî ãzí-ãzí drí, gõ'dá kpá ámâ nyâanyâ fêlé drâlê, tâlâ má ã'dô ró bê õjílã dûû drí tîzó ï'dî sї lâ."

*Tã Yésü drí Bâtîmáyã rî lîfí êdézó rî
(Mâtáyõ 20.29-34; Lükä 18.35-43)*

46 Nïngá sï, Yésü yî rî trá nï'á gôlé Yérôsälémä 'álâ ró, gô'dá drílyî cäzó Yérïkõ 'á. Gô'dá gólÿyî bê trá lâvü'á Yérïkõ 'ásï rî, õjílã týlilí ïyíkâ kpá zââ gólÿyî bê 'dûwä. Tólâ lÿfí ãkó lé 'bá ãzâ bê rï'á rú lâ Bâtïmáyä, gô'dá átá lâ rî rú rï'á Tímáyä, gólâ rî rïlí lâtî gärä drï 'á, tâlâ yí õrî ró bê lâfâ zïlî õjílã lâtî kâ drígä sï. **47** Ítí rî, gólâ drí tâ ârizon kï nï rî, ãâ'dô Yésü Nâzârétä lési rî ï'dî lâvü'á õjílã týlilí bê. Gô'dá gólâ árili bê tâ 'dî rî, drílâ ngäzó rïlí lätzí zïlî ngbâlå-ngbâlå kï nï rî, "Yésü, ní 'bâ ámâ ïzâ! õgâ ní drïj, nî ï'dî tibê Ôvârî drí tâ lâ âtâlé kï'á nï rî, â'dô ânï'á ámâ pâlé nõ, ní pâ mâ."

48 Nïngá sï, õjílã dûû drí ngäzó nïlî gólâ ngálâ rï'á tâ lôgôlé gólâ drïj, gólâ ãâgî títü. Gô'dá lé ïtí rî, Bâtïmáyä, ní lëé tâ õjílã 'dî 'bâ yí kâ 'dî árili kô. Ítí, ní drí gôzó trêlé ûrû kpá ó'dí ngbâlå-ngbâlå kï, "Ní ï'dî tibê Ôvârî drí tâ lâ âtâlé kï'á nï rî, â'dô ânï'á ámâ pâlé nõ, ní ndrê ámâ ïzâ! Ánî 'â ÿä' dî má rú! Ní pâ mâ!"

49 Nïngá sï, Yésü drí âdrézó tâ âtâlé õjílã 'dî 'bâ yî drí kï nï rî, "Ní ÿäzì ãgô nã ânïlî má ngâá nôlê." Ítí rî, õjílã 'dî 'bâ yî drí lÿfí ãkó lé 'bâ Bâtïmáyä rî âzízó kï nï rî, "Ánî pípïsílî ÿä' dî. Ní ngâ ûrû nïlî, tâlâ gólâ trá ánî zï'á."

50 Ítí rî, Bâtïmáyä ní drí ítâ ândrê ní rú rî ângízó vñlî vñdrí, ngäzó nïlî 'wââ'wâ Yésü ngálâ. **51** Gô'dá gólâ cå bê rî, Yésü drí ijízó lâ kï nï rî, "Ní lë má õ'ê ã'dô ï'dî ní drí yä?"

Nïngá sï, drílâ tâ lôgôzó Yésü drí kï, "Ãmbá, ní êdê ámâ lÿfí, ã'dô ró bê má drí vñ ndrêzó."

⁵² Gō'dá Yésū kī drílā rī, "Ã'dō trá 'dī kâtí rī ní nī, má pâ nî trá, tâlā ní rī rílí tâ lélē ámákâ bê ní 'á." Gō'dá Yésū õtírī kpá úlī 'dī 'bá yí âtá ndělé rī, kôrô Bâtímáyā rī lîfî drí rû njizó, drílâ vō ndrězó rará. Ítí rī, Bâtímáyā drí ngäzó 'dělé kpää Yésū vósí õjilā tîlîlî 'dī 'bá yí bê 'dûwâ.

11

Tâ Yésū rī lûyízó drílâ fîrī Yérösälémâ 'álâ rî 'á rî
 (Mătáyõ 21.1-11; Lúkã 19.28-40; Yôwánî 12.12-19)

¹ Yésū yî tâ ârí 'bá íyíkâ rî 'bá yí bê trá rî'á íyí nî'á sisí 'álâ ró gôlé Yérösälémâ 'álâ. Nîngá sî, drílîyî cázó jârîbâ zîlî Bêtánî gô'dá Bêtëfágë bê ãnyî Yérösälémâ rú rî 'álâ. Tólâ látî 'dî drîjî rî, drílîyî cázó únî gólâ fê dô kâ zîlî òlívî rî bê yí drîjî rî 'álâ. Gô'dá gólîyî câ bê tólâ rî, Yésù drí ngäzó tâ ârí 'bá íyíkâ rî 'bá yí jôlé ătî 'álâ. ² Ítí, drílâ tâ âtázó gólîyî drí kî nî rî, "Nî fî 'b  drî mvá Bêtëfágë ătî 'álâ nâ 'á. Tólâ rî, nî â'dô döngí mvá   zâ ómb  á dr   drî lâ 'á k  d  w   rî   s  'á ó'   trá '  '   tólâ. Nî âtî ânîzó   'dî bê lâ. ³   zô õjilâ   zâ 'bá yî   jî   nî trá kî nî rî, nî rî döngí 'dî âtîlî   'dô tâsî yâ rî, nî l  g   tâ-drî drílâ kî nî rî, 'K  m     m  kâ l   nî, gólâ   'dô l  g  'á lâ 'w  â v  l  .'

⁴ Ítí, tâ ârí 'bá rî 'dî 'bá yî drí ngäzó nîlî, gô'dá drílîyî döngí   s  zó, ó'   '     nyî jô tîlî-tî bê 'b     zâ 'á látî g  r   drî 'á. Nîngá sî, drílîyî 'd  zó rî'á âtîlâ.

⁵ Gô'dá gólîyî 'd   bê rî'á döngí rî 'dî âtîlî rî, õjilâ rî 'bá âdr  l     nyî rî 'bá yî drí gólîyî ijizó kî, "Nî rî döngí 'dî âtîlî   'dô tâsî yâ?" ⁶ Gô'dá tâ ârí 'bá

r̄i 'dī 'bá ȳi lōgō ȳi tā-dr̄i gbō ōjilā r̄i 'dī 'bá ȳi drí nyé ūzō Yésū drí âtálé trá gól̄ȳi drí r̄i kâtí. Bē trá ïtí r̄i, ōjilā 'dī 'bá ȳi drí tā âr̄i 'bá 'dī 'bá ȳi âyézó dōngí r̄i 'dī ât̄l̄i sélē n̄izó ï'dí bē lâ vólé.

⁷ Nïngá s̄i, dríl̄ȳi dōngí 'dī âsézó âjílí Yésū drí. Gō'dá gól̄ȳi drí ïtā bí ángí ró r̄i 'bá ȳi âtrōzó 'bélē dōngí r̄i 'dī ūgúl̄i, tâlâ Yésū ūr̄i ró bē dr̄i lâ. Gō'dá ïtí r̄i, Yésū drí mbâzó r̄il̄i gá dr̄i lâ filí Yerōsâlémâ 'álâ. ⁸ Gō'dá dōngí â'dō bē r̄i'á n̄i'á Yésū bê ȳi dr̄i'í r̄i, ōjilā dûu drí ngâzó 'dó r̄i'á ïtā ïyíkâ 'bélē ïnyákú dr̄i'í s̄i lát̄i 'ásí Yésū ândrá, tâlâ gólâ ūn̄i ró dr̄i lâ s̄i. Gō'dá ōjilā ūr̄ukâ 'bá ȳi ïyíkâ n̄i'á lârâ bê mbírá bí ânjō bê ūmâ 'ásí âjílí 'bélē 'dó Yésū ândrá dr̄ilâ n̄izó dr̄i lâ s̄i. 'Dûi gól̄ȳi lâgû ōjilâ ãmbá 'í. ⁹⁻¹⁰ Nïngá s̄i, ōjilâ ãt̄i 'álâ r̄i 'bá ȳi gō'dá 'dó gól̄ȳi vólé 'álâ r̄i 'bá ȳi bê drí ngâzó ïyí r̄il̄i tâ pélé gbórökô vâvârâvâ s̄i kî n̄i r̄i,

“Mâ lûȳi nî, Kúmú.

Ní âjô Yésū trá drí-âcê áníkâ bê r̄il̄i ângó dr̄il̄i 'dýi pâ 'bá ró,

Mâ lûȳi nî, Ôvârî, tâlâ ângó lîpî trá ãnyî 'ë'á ângó rûl̄i.

Mâ lûȳi nî, Ôvârî gólâ r̄i 'bá 'bûu 'álâ r̄i.”

Ítí, gól̄ȳi lâgû Yésū trá kúmú ángí ïyíkâ ró.

¹¹ Ítí r̄i, Yésū ȳi drí ngâzó nîlî Yerōsâlémâ 'álâ. Tólâ, Yésû ȳi drí âfízó ã'dí-dr̄i jô ángí Ôvârî kâ r̄i kâ 'á. Gō'dá Yésû drí võ ndrêzó dîrî 'álé lâ 'ásí. Tâlâ ïtú 'dê trá r̄i drí s̄i, Yésû ȳi lâjó'bá ïyíkâ mûdrí-dr̄i-lâ-ngâ-r̄i r̄i 'bá ȳi bê drí ngâzó gôlé vólé Bétánî 'álâ, võ dríl̄ȳi r̄izó r̄i 'álâ.

*Tā Yésū drí kānágōwá lō'wâ ãkó rî tr̄izó rî
(Mātāyō 21.18-19)*

¹² Gõ'dá c̄ýnó lâ s̄i, Yésū yî trá âgõ'á ïyî lâjó'bá iyíkâ yî bê Yérōsälémâ 'álâ Bëtánî lési. Yésū trá gõ'dá lõfó ró. ¹³ Gõ'dá Yésū yî â'dô bê r̄'á n̄'á ïyî lâtî 'ásî rî, drilâ fê ãzâ r̄'á zîlâ kānágōwá rî ndr̄ezó giâ jéjé ró bí bê ngbûkpû. Ìtí, drilîyî ngâzó nîlî zéle lâ 'álâ, tâlâ ndr̄elâ ngâtâ lō'wâ lâ bê yâ rî tâsî. Gõ'dá gólîyî câ bê fê rî 'dî zéle rî, lō'wâ lâ trá yû'dâwâ ãlôwâlâ. Ûsû ïyî cé bí lâ ï'dî ngbûkpû fê lâ drîj, tâlâ kâyî gólâkâ 'wâzó rî âcâ drê kô. ¹⁴ Bê trá ìtí rî, Yésū drí fê 'dî tr̄izó kî n̄'rî, "Ní rî ánîkâ fí zââ ìtí lō'wâ 'wâ ãkó, gõ'dá õjîlã õzó ïcâ kô ánî lō'wâ nyâlé ó'dí ãlôwâlâ." Gõ'dá nîngá rî, lâjó'bá gólâkâ rî 'bá yî ârî ïyî lâtrí drilâ trîlî 'dî trá.

*Tā Yésū drí ngá lâzí 'bá lâdrózó ã'dí-drî jó ángí
Ôvârî kâ 'ásî rî
(Mātāyō 21.12-17; Lúkä 19.45-48; Yôwánî 2.13-17)*

¹⁵ Vó lâ s̄i, Yésū yî drí ngâzó nîlî câlé Yérôsälémâ 'álâ kpá ó'dí. Gõ'dá drilîyî fîzó ã'dí-drî jó ángí Ôvârî kâ rî kâ 'á. Tólâ rî, Yésū drí õjîlã ûsúzó r̄'á ïyî ngá lâzí'á gõ'dá kpá ngá gî bê lâgî õnjí s̄i. Gõ'dá gólâ drí kpá õjîlã ãzâ 'bá yî ndr̄ezó r̄'á ïyî âdî õrî ãzâ 'bá yî ïkûrâ'á âdî õrî ãzâ 'bá yî s̄i. Gõ'dá Yésù ndrê tâ 'dî bê ìtí rî, gólâ drí â'dózó õmbâ ró, tâlâ gólîyî rî trá võ ïyî átâ kâ rî ïzâlê. Ìtí rî, Yésù drí ngâzó nîlî târâbízâ âdî ïkûrâ 'bá yî kâ 'dî 'bá yî lôzélé gõ'dá drî lâ yî âkôlé ndrî vûdrî. Gõ'dá gólâ drí kpá ngâzó nîlî gbâ'dá õjîlã gólîyî rî 'bá ïyíkâ ãmámõ â'dó 'bá ngá fefê ró Ôvârî drí

rî yî lâzilí gîlî vólé rî lôzélé kpá ndrî 'dó vûdrí. Drîlâ gõzó õjílã 'dî 'bá yî lâdrôle ndrî vólé úlí âtâ-âtâ bê kî, ¹⁶⁻¹⁷ "Úlí Ôvârî kâ îgîlî jó Ôvârî kâ tâsî rî kî â'dô yâ? Ôvârî kî nî rî, 'Jó ámákâ rî'á vô 'bâsûrû ngûíngî drí ânîzó rû ê'bélé 'á lâ rîlî cé râtâã 'élé i'dî."

Ísáyâ 56.7

Gõ'dá nôô, 'nî jâ jó ámákâ trá vô ūgû kâ ró', õzõ ãní drí rî'á 'êlâ 'dî kâtí." Yésû lë trá vô 'dî âyélé cé õjílã drí râtâã 'ezó i'dî 'á lâ. Gólâ âyé õjílã kô ngá íyíkâ lâzilí  'dî-drî jó ángí Ôvârî kâ 'dî 'á.

¹⁸ Nîngá sî, drî-'bá Yûdâ yî kâ rî 'bá yî drí tâ Yésû kâ õjílã lâdrôzó 'dî ârîzó íyî. Tâ 'dî tâsî rî, gólîyî drí ngâzó rî'á lâtî lôndâlé Yésû rî fûzó ūrî drí sî. Tâ i sû gólîyíkâ kî, õjílã â'dô 'dê'á ndrî Yésû vó íyî âyélé, tâlâ õjílã dûû ndrî tî lâ yî  'dî trá lîfî  imbâ- imbâ Yésû kâ 'dî tâsî.

¹⁹ Nîngá sî, tâ Yésû drí õjílã lâdrôzó  'dî-drî 'ásî 'dî vósî, lânjâtulí bê rî, Yésû yî lâjó'bá íyíkâ yî bê drí ngâzó drî dîlî íyî gôlé 'bâ 'álâ Bêtánî 'álâ.

*Tâ Yésû drí  imbâlé tâ lêlê tâsî kânágôwá fê yî drí trîlî rî rû rî
(Mâtáyô 21.20-22)*

²⁰ Gõ'dá cîínó Yésû yî drí ngâzó gôlé Yêrôsâlémâ 'álâ. Lâtî 'ásî rî, gólîyî drí fê Yésû drí trîlî sisí rî ndrêzó. Gõ'dá gólîyî â'dô bê rî'á lâvû'á rî, drîlîyî fê rî 'dî ndrêzó drâ trá, gõ'dá 'î trá kó ômvôrê lâ lésî rânjô. ²¹ Ítí rî, tâ Yésû drí fê 'dî trîzó rî drí âgázó Pétérô drî. Gõ'dá drîlâ ngâzó tâ âtâlé Yésû drí kî nî rî, "Tâ  imbâ 'bâ,

ní ndrê drë, fê gólâ ní drí trîlî rî drâ trá, 'î trá kágã'dâ nâ." ²² Nïngá sî, Yésü drí tâ-drñ lôgõzó Pétérõ yî drí kî nî rî, "Özö nî ñ'bâ tâ lélë ãníkâ ndrî gágá Ôvârî 'á rî, nî â'dô kpá îcá'á tâ rî 'dî 'é'lé má tí mbârâkâ Ôvârî kâ sî. ²³ Má âtâ ãnî drí nô tâ pâtñ 'î. Özö nî ãâtâ úlí trá úní ángí drí kî nî rî, 'Úní ángí, únjî rû 'dêlé lîmvû ândrê 'á rî.' Özö nî ãâtâ úlí rî 'dî tâ lélë gágá rákâ fê kâtí rî sî cú ïtí tâ ïsü rî rî ãkó ãlôwálâ rî, Ôvârî ñoró fí tâ rî ãnî drí âtálé 'dî 'êê ãnî drí pâtñ. ²⁴ Tâ 'dî tâsî rî, má âtâ kpá ó'dí, özö nî ñotírî râtáâ 'êê Ôvârî drí tâ ãzâ 'ezó ãnî drí rî, özö nî ñorî tâ lélë sî kî pâtñ. Ôvârî â'dô tâ rî 'dî 'ê'á rî, tâ rî 'dî â'dô rû 'ê'á ãnî drí.

²⁵ "Özö nî ãzâ ãâ'dô bí rî'á tî ïrátâ'á Ôvârî drí, ngäta ñjílâ ãzâ ñ'ê tâ ñonjí trá ní drí yâ rî, ání fiî ãâ'dî gólâ rú, ní âyê gólâ tâ ñonjí 'dî 'ásî, tâlâ ání átá gólâ 'bûû 'álâ rî âyê ró kpá tâ ñonjí áníkâ rî 'bá yî bê. ²⁶ Özö ní ñgä dô tâ ñonjí ãzí-ãzí kâ âyélé rî, Ôvârî â'dô gä'á kpá dô tâ ñonjí áníkâ rî âyélé."

*Tâ ïjî drí-ãcê Yésü kâ tâsî rî
(Mätyäyö 21.23-27; Lükä 20.1-8)*

²⁷ Nïngá sî, Yésü yî drí cazu kpá ó'dí Yerôsälémâ 'álâ lâjó'bâ íyíkâ 'dî 'bá yî bê. Gô'dâ gólîyî â'dô bê rî'á nî'á ïyî jó ángí Ôvârî kâ rî 'álâ ñjílâ lîfî ìmbâlé rî, lâ'bí ìmbâ 'bá, gô'dâ drñ-'bá ángí Yûdä yî kâ rî 'bá yî ndrî 'dô gólîyî sisî-lésî ró rî 'bá yî bê, drlîyî ngäzó ïyî ânîlî Yésü ngálâ ã'dí-drñ jó Ôvârî kâ rî kâ 'á. ²⁸ Nïngá sî rî, drlîyî tâ ïjizó Yésü tí kî nî rî, "Ndá drí-ãcê â'dô kâ 'î nî

drígá rizó õjílā lífí îmbálé ã'dí-drí jó Ôvârí kâ rí kâ 'ásí yã? Kó ã'dí fẽ drë drí-äcê rí 'dí ní drí ní yã?" ²⁹ Nïngá sã, Yésü drí tã ijí gólíyíkâ 'dí drí lâ lôgözó kĩ, "Má â'dô kpá ãnî ijí'á tã ijí sã. Özö tã ijí ámákâ 'dí ní òlögö tã-drí lâ trá rí, má drí 'dézó fí drí-äcê ángô rí sã má drí rizó tã nô 'bá yí 'élé nô lôfölé ãnî drí. ³⁰ Ítí rí, ã'dí âjô Yôwánï bâbâtízí 'ë 'bá ró rí ní ânîlí rílí bâbâtízí 'élé õjílã drí yã? Ôvârí âjô gólâ ní bâbâtízí 'élé ngâtá õjílã mvá âjô gólâ ní yã?"

³¹ Nïngá sã, drí-'bá Yûdã yí kâ 'dí 'bá yí drí ngázó rí'á tã ijí Yésü kâ 'dí ôjálé ïyí lâfálé 'ásí kĩ ní rí, "Má â'dô tã ijí gólâkâ 'dí drí lâ jã'á ángô tí yã? Özö mã õjâ kĩ ní rí, Ôvârí âjô Yôwánï ní rí, 'dí gólâ â'dô tã lögö'á ãmâ drí kĩ ní rí, 'Özö ã'dô trá Ítí rí, ní gã dó úlí Yôwánï kâ rí lêlé ã'dô tâsí yã?" ³² Gô'dá õzö mã ââtâ kĩ, õjílã ãzâ âjô gólâ ní rí, â'dô â'dö'á ángô tí yã?" Gólíyí rí tã 'dí ôjálé 'dí ûrjí drí, tâlâ õjílã ïyíkâ rí 'bá yí õzö kô rû jââ ïyí rú, tâlâ õjílã rí 'dí 'bá yí ndrí tã pâtjí ró lê ïyí tã trá kĩ ní rí, Yôwánï rí'á tã ąngü 'bá nyâányâ Ôvârí kâ 'î. ³³ Â'dólé bê trá Ítí rí, drí-'bá Yûdã yí kâ 'dí 'bá yí drí ngázó tã-drí lögölé ïyí Yésü drí kĩ ní rí, "Má nñí gólâ Yôwánï rí âjô 'bá rí kô." Nïngá sã, Yésü drí ngázó úlí âtálé gólíyí drí kĩ ní rí, "Özö tã-drí lögö ãníkâ â'dô Ítí rí, gô'dá má gã kpá trá dó drí-äcê fẽ 'bá má drí rí â'dálé ãnî drí."

12

Úlí mânïgö ámvú 'wã 'bá kâ Yésü drí âtálé drí-'bá Yûdã yí kâ

*rī 'bá yî rú rī
(Mătăyõ 21.33-46; Lúkă 20.9-19)*

¹ Nîngá sî, Yésû drí ngâzó úlí mânigõ âtálé dr̄i 'bá Yûdă yí kâ 'dî 'bá yî drí. Úlí mânigõ rî ū dî nôtí. "Âgô ãzâ bê ãlô. Drilâ ngâzó fê õzõ âlâ'bâ kâtí gólâ rîzó õdrá 'êlé lõ'wâ lâ 'ásî rî ū dîlî dûû yí drí ámvú 'á. Gõ'dá drilâ ndõgõ gâzó dîrî gbââ rú lâ sî, tâlâ ūgú gõ'dá körönyâ bê õzó lâtî ūsú âfizó ânîlî fê lõ'wâ 'dî izâlé. Gõ'dá éedê võ ãzâ kpá kúní 'á gûäli-gûäli ití rîzó õdrá 'dî zâlé 'á lâ. Gõ'dá drilâ kpârâ 'dîzó ûrû, tâlâ kpá ámvú vó ndrë 'bá drí rîzó mbâlê rîlî gá dr̄i lâ 'á rî'á ámvú vó ndrélé. Nîngá sî, gólâ drí ámvú 'wâ 'bá ãzâ 'bá yî âzîzó ânîlî lôsî 'êlé ámvú íyíkâ 'dî 'á, õzõ õ'wâ trá rî, yí fê ró ūrûkâ lâ bê gólîyî drí. Gõ'dá gólâ rî gógo drí íyíkâ ngâzó nîlî 'bâdrî ãzâ 'álâ jéjé ró. ² Gólâ vólé sî rî, fê lõ'wâ 'dî 'bá yî drí lînjîzó kâlé. Gõ'dá lõ'wâ 'dî 'bá yî ôkírî tú rî, ámvú lípî nî 'bá trá 'bâdrî lîdî 'álâ nã drí ngâzó lâjó'bá íyíkâ âjólé kó tolâ sî ámvú 'wâ 'bá 'dî 'bá yî ngálâ, tâlâ lõ'wâ â'dó 'bá trá íyíkâ ró rî tâsî yí drí. ³ Gõ'dá ámvú 'wâ 'bá 'dî 'bá yî gâ dô. Nîngá sî, drilîyî lâjó'bá âjólé 'dî rûzó ãnjî câlé kpâdî-kpâdî ãnjî lâ drî, gõ'dá drilîyî drí yîzó rú lâ sî gôlé vólé ámvú lípî ngálâ drí-drî ró.

⁴ "Vó lâ sî, ámvú lípî drí kpá lâjó'bá íyíkâ ãzâ âjózó ámvú 'wâ 'bá rî 'dî 'bá yî ngálâ zââ lõ'wâ íyíkâ ró rî tâsî. Gõ'dá 'dîrî, ámvú 'wâ 'bá drí ngâzó ūyî rî'á lâjó'bá 'dî câlé ãnjî ró. Gólîyî 'ê tâ ãnyî kâ trá ãmbá lâjó'bá 'dî drí, gõ'dá kpá gólâ rî lõ'dázó drôlé gôlé vólé. ⁵ Nîngá sî, ámvú lípî drí ngâzó kpá lâjó'bá íyíkâ ãzâ âjólé ámvú 'wâ 'bá

'dī 'bá yī ngálâ. Gō'dá ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī drí lājó'bá 'dī fūzó. Lé ūtî rî, ámvú lípî drí rīzó fí zââ lājó'bá íyíkâ rî 'bá yî âjólé ãlô-ãlô ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yî ngálâ. Nîngá sî, ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yî drí íyíkâ rīzó kpá zââ, lājó'bá rī'á âjólâ 'dī 'bá yî, ãzâ 'bá yî câlé gô'dá ãzâ 'bá yî ûfûlî.

⁶ "Gō'dá vó lâ sī, lâkí 'bá ámvú lípí drí jõlé ámvú 'wã 'bá 'dī 'bá yî ngálâ kó rî, cé mvá lâ drílâ lélé takányí rî ñ dí. Ítí rî, ámvú lípí 'dī drí yî mvá 'dī jõzó ámvú 'wã 'bá 'dī 'bá yî ngálâ ädükü lâ ró tâ ïsü-ïsü bê yî dríj kí nî rî, ámvú 'wã 'bá 'dī 'bá yî â 'dô ïyî iyî mvá 'dī ïnjí'á. ⁷ Gõ'dá võ rî 'dī 'á nîngá rî, mvá lâ 'dī ácálé bê ámvú 'wã 'bá 'dī 'bá yî ngálâ ámvú 'álâ rî, ámvú 'wã 'bá 'dī 'bá yî drí ngäzó tâ ngölé kírî ró ïyî lâfâlé 'ásî kí nî rî, 'Nõô trá rî'á gólâ drí-vó lípí ró rî ñ dí. Nî ngâ mä fû ró gólâ vólé. Vó lâ sî rî, drí-vó 'dî â 'dô â 'dô'á ãmákâ ró.' ⁸ Ítí rî, drílîyî ámvú lípí rî mvá 'dî fûzó gõzó ãvõ lâ trôlé vûlî vólé ámvú 'ásî tâ ädükü ró.

⁹ “Ngbāângbānō rī, má ìjí âní nōtí, ámvú 'dī lípì lâ â'dô ã'dô 'e'á ū dí yā? Má â'dô â'dá'á lâ âní drí. Gólâ â'dô ângá'á ânílí ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī ūfúlí ngbá, gōzó ámvú 'dī trölé félé ámvú 'wā 'bá ãzâ 'bá yī drí vó lâ ndrélé.”

¹⁰ Gô'dá Yésū drí kpá tā âtázó íyî ífífí tâsī kī nī rî, "Nī zí tā nô kô tâ ígî Ôvârî kâ 'ásî yâ? Gólâ kî nî rî,

‘Âjû nyãányâ gólâ jó 'dî 'bá yî drí gâlé dó rî,
â'dô gô'dá trá âjû tã lâ drí lâzélé rôô jó kâ ró
rî i'dî.

¹¹ Tā 'dī rī'á Ôvârí drígá sī, gō'dá gólâ rī nyāányâ 'ê nī.

Ãmâ tị ߂'dị trá tā 'dī drí sī.' ”

Lôngó 118.1-2

¹² Yésū ndē bê úlí âtâ-âtâ 'dī rī, drī-'bá Yúdã yí kâ lě trá gólâ rī rūlî, tälâ gólîyî nř trá kī nī rī, Yésū âtâ úlí mânîgō 'dī 'bá yì ūyî rú. Gô'dá gólîyî âyé Yésū gôzó nñlî vólé cù ūtí gólâ rī rū ãkó, tälâ gólîyî trá ūrī ró õjilä ë'bí 'dī 'bá yì tâsî.

Tâ ódrí Yésū rî ūjûzó tâ ômbê gîgî kâ mîrî Rómâ kâ tâsî rî

(Mâtáyô 22.15-22; Lükä 20.20-26)

¹³ Tólâ sî, drî-'bá Yúdã yí kâ 'dī 'bá yì drí ngñzó Pârûsî ãzâ 'bá yì jõlé õjilä gólîyî 'dē 'bá kúmú Êródë vó rî 'bá yì bê* Yésû ngálâ nñlî gólâ rî ūjûlî tâ âtâ-âtâ ányâ gólâkâ tâsî, tälâ gólâ âtâ ró tâ ányâ bê kúmû Sízä kâ rú. ¹⁴ Nîngá sî, gólîyî drí âcázó Yésû ngálâ, gô'dá drîlîyî tâ âtázó kī nî rî, "Ãmbá, mä nř trá kī nî rî, ūjnji nî trá tâ mbî 'ë 'bá ró. Nî âyé õjilä kô'dawá áni drî izâlé, ãmbâ gólîyikâ sî. Võ rî 'dî 'á rî, pâtî ní rî õjilä ìmbâlé tâ Ôvârî kâ rî 'bá yì sî. Â'dô bê trá ūtî rî, mä ijî tâ ní tî. Rî 'á tâ mbî 'í ômbê gîzó kúmú ángí Rómâ kâ Sízä drí ngâtá rî 'á tâ ányâ 'í yâ? ¹⁵ Mä õgî ômbê ngâtá mä õgâ dô ômbê gîlî yâ?" Gô'dá Yésû ârîlî bê tâ ijî 'dî rî, gólâ nř tâ ūsû gólîyikâ trá tâ ânju 'bá ró. Nîngá sî, drîlâ tâ ijizó gólîyî tî kî nî rî, "Nî lë ámâ âdolé tâ ányâ âtâlé mîrî rú ã'dô tâsî

* **12:13** 12.13 Pârûsî yì âzî õjilä Êródë kâ trá 'ezó Yésû rî mândîkâ lô'bâlé tâ ijî tâ ômbê gîgî kâ tâsî rî sî, tälâ tâ ūsû gólîyikâ tâ ômbê gîgî kâ tâsî rî rî 'á ngûngî. Pârûsî lëé ūyî tâ õjilä ūyikâ Yúdã yí kâ rî drí ômbê gîzó kúmú ángí Rómâ kâ drí 'dî kô, gô'dá õjilä Êródë kâ rî 'bá yì lë nř.

yã? Nĩ âfẽ drẽ lãfâ ãnî drí rãzó ômbê gãlí 'dã ãlô rí má drí, tãlâ má ndrê ró bê."

¹⁶ Ìtí rí, gólãyî drí ngãzó âdã ífí 'dã âjilí Yésü ngálâ. Nïngá sã, drilâ âdã ífí 'dã âtrõzó â'dalé gólãyî drí, gõ'dá tã ijizó kã, "Nõô ã'dã rí lindrí 'i âdã ífí nõ rú, gõ'dá rú igilí rú lâ 'á nõ bê yã?" Nïngá sã, drilãyî tã-drã lõgõzó Yésü drí kã, "Kumú ángí Rómã kâ Sízã rí lindrí 'i rú lâ bê." ¹⁷ Gõ'dá Yésü drí tã âtázó gólãyî drí kã, "Özõ ã'dô Ìtí rí, gólâ ã'dí lãfâ 'dã lípì lâ 'i, nã lõgõ lãfâ 'dã vólé gólâ drí ômbê gõgí sã. Gõ'dá ãnî rí gógo ífifí lâ ãnî lípì rí'á Ôvârì ã'dí, nã fë ãnî nyãányâ gólâ drí tã gólâ drí lêlé ãnî drí 'elé rí 'ezó." Ìtí rí, ãgô 'dã 'bá yí tû lâ yí drí ã'dízó, gõ'dá drilãyî ngãzó nñlí ïyí vólé.

*Tã lîdrî-lîdrî õjílã kâ õdrã 'ásî rí tâsî
(Mâtáyõ 22.23-33; Lükä 20.27-40)*

¹⁸ Nïngá sã, õjílã zilí Sãdúsí rí 'bá yí drí ânřzó kpá Yésü ngálâ gólâ rí ûjüli. Gólãyî õjílã tã îmbá 'bá kã'á nã rí, Ôvârì õlîdrí õjílã kó kô õdrã 'ásî rí yí ã'dí. Gólãyî âcâ bê rí, drilãyî Yésü rí ijizó kã nã rí, ¹⁹ "Ãmbá, ãkû ró Músä ìgí tã trá ãmâ drí 'elé kã, 'Özõ nî ãzâ ánî âdrúpí õdrã trá õkó lâ rí âyélé cù Ìtí mvá ãkó rí, nã âdrúpí lâ 'dã â'dô ãyízí 'dã trõ'á, ã'dô ró bê mvá tûzó ánî âdrúpí ã'dí ró 'dã võ lâ 'á." ²⁰ 'Dõvó, tã â'dâ ró, mã ngî drẽ í'digowá ní drí. Õjílã bê rí'á ïyí zälô njî-drilâ-rí 'dó âdrúpí ró. Nïngá sã, âdrúpí sisí rí drí ngãzó õkó trõlé. Gõ'dá gólâ drã bê rí, gólâ cù Ìtí 'dïyimvá ãkó õkó rí 'dã bê. ²¹ Tã rí 'dã tâsî rí, âdrúpí lâ tûlí ügûlî lâ 'á rí drí õkó rí 'dã trõzó. Nïngá sã, gólâ drí kpá drãzó cù Ìtí 'dïyimvá ãkó

õkó 'dĩ bê. Gõ'dá âdrúpí nã lâ ró rî drí kpá õkó
 ãlô 'dĩ trõzó. Nïngá sã, gõzó kpá drälé vólé. ²² 'Dó
 láti ãlô 'dĩ 'ásã, âdrúpí njì-drñ-lâ-rñ 'dî 'bá yí drí
 'dó õkó 'dĩ trõzó ãlô-ãlô, gõ'dá ôdrãzó kpá ngbá
 vólé 'dïyímvá ãzãkã tñ ãkó. Gõ'dá âdûkû lâ ró,
 õkó rî 'dĩ nyãányâ lâ drí ngãzó drälé kpá vólé.
²³ Ngã âdrúpí njì-drñ-lâ-rñ 'dî 'bá yí drí õkó 'dĩ
 trõzó trá ndrñ õkó ró nõ, gõ'dá ïtú gólâ âdrúpí
 'dî 'bá yí õkó rî 'dĩ bê drí lîdrízó õdrã 'ásã rî sã rî,
 õkó rî 'dĩ â'dô 'bã'á âdrúpí ángô rî kâ ï'dî yã?"

²⁴ Ìtí rî, Yésü drí tã 'dî drñ lâ lõgõzó gólïyí drí kĩ
 nã rî, "Tã ïsü ãníkâ rñ'á ányâ ró, tâlâ nã nñí tã ífí
 úlí Ôvârí kâ kô. Gõ'dá nã gã dó tã lêlé kĩ, Ôvârí
 mbârâkã bê õjílã lîdrilí õdrã 'ásã. ²⁵ Ìtú gólâ õjílã
 drí lîdrízó âfõlé õdrã 'ásã rî tú rî, ãgô trõó gõ'dá
 õkó kô, gõ'dá ófëé õkó kpá kô'dawá ãgô drí õkó
 ró. Võ 'dî 'á rî, õjílã â'dô â'dó'á õzõ mäläyíkã
 gólïyí â'dó 'bá ûrú 'álâ rî 'bá yí kâtí.

²⁶ "Ã'dô lîdrî-lîdrî õdrã 'ásã rî tãsí rî, búkû
 Ôvârí kâ 'á, nã zí tã Músã drí ìgílí úlí Ôvârí drí
 âtálé gólâ drí fê cú lâsí bê yí 'á rî kô yã? Ìtú
 rî 'dî sã, Ôvârí kĩ Músã drí rî, 'Mâ Ôvârí gólâ
 Äbäräyámã yí drí rñ'á rõlâ Yâkóbã yí ïsákã yí bê
 rî ï'dî."

²⁷ "Úlí 'dî 'bá yí â'dâ tã ãmâ drí kĩ, lîdrî-lîdrî
 õjílã kâ õdrã 'ásã rî rñ'á tã pætñ 'î. Nã ndrê drë,
 ïcâ fí trá Ôvârí drí tã nô âtázó ãvõ tãsí kĩ, gólïyí
 rñ'á gólâ rî rõlé yã? ïcâ kô. Gólâ Ôvârí õjílã gólïyí
 lêdrë-lêdrë ró rî 'bá yí drí rõlé 'î. Nã ndrê drë,
 Äbäräyámã yí ôdrã bê kpálé rî, gólïyí lîndrí bê

zãâ ûrú 'álâ Ôvârî bê. Ìtí rî, tã ̄sü ãníkâ kĩ'á nĩ rî ̄jílã ̄lídri kô ̄odrä 'ásí 'dî rî rî'á ányâ ró."

*Tã tã 'bã'bã lâvü 'bá kôrô rî tâsí
(Mâtáyô 22.34-40; Lükã 10.25-28)*

28 Lã'bí ̄imbá 'bá ãzâ ̄lô ârî Yésü trá tã 'dî 'bá yî ngîrî'á Sãdúsï 'dî 'bá yí bê. Gô'dá gólâ ndrê bê Yésü lôgô tã ijí gólîyíkâ 'dî trá tã nññi sî rî, gólâ drí kpá ngäzó Yésü rî ijílî tã ijí sî kî, "Tã ãmbá ndrî Ôvârî kâ 'bälé 'dî lâfálé lâ 'ásí rî, tã 'bã'bã ángô rî iyíkâ ̄dî lâvü'lî kôrô ãmâ drí ârîlî yâ?"

29 Nïngá sî, Yésü drí tã ijí gólâkâ 'dî drî lâ lôgôzó kî, "Tã 'bã'bã gólâ lâvü 'bá kôrô ãnî drí 'élé rî ̄dî nõ, 'Ánî ̄jílã ãmákâ Ísîrâ'élë kâ, nĩ ârî drë tã nô! Ôvârî ãmákâ Yâkóvâ rî'á Ôvârî ̄lô pâtü' rî ̄dî. Ôvârî ãzâ yû'dâwâ. **30** Nî 'bã Yâkóvâ Ôvârî ãníkâ lôvó lâ pîpîsílî ̄lô sî ndrî, ãnî líndrí sî ndrî, tã ̄sü ãníkâ sî ndrî, gô'dá kpá ãnî mbârâkâ sî ndrî.' **31** Vó lâ sî, tã 'bã'bã ãzâ lâvü 'bá kôrô rî lâ ró rî ̄dî nõ. 'Nî 'bã ̄jílã ãzí lôvó kpá té ̄ozô ãnî drí ãnî lôvó 'bârë kâtí.' Tã 'bã'bã ãzâ yû'dâwâ lâvü 'bá kôrô tã 'bã'bã gólîyî rî 'dî 'bá yî drî' sî.'

32 Nïngá sî, lã'bí ̄imbá 'bá 'dî drí tã-drî lôgôzó Yésü drí kî, "Tã ̄imbá 'bá, ní pë úlí trá dó, úlí ãníkâ rî'á mbî kî'á nĩ rî, Ôvârî rî'á ̄lô gô'dá Ôvârî ãzâ yû'dâwâ. **33** Ôvârî rî lôvó 'bã'bã pîpîsílî ̄lô sî ndrî, ãnî líndrí sî ndrî, tã ̄sü ãníkâ sî ndrî, ãnî mbârâkâ sî ndrî, gô'dá ãzí-ãzí lôvó 'bã'bã té ̄ozô ãnî drí ãnî nyâányâ lôvó 'bârë kâtí rî, gô'dá ̄tí rî, tã 'bã'bã rî 'dî 'bá yî rî'á iyî lâvü 'bá kôrô kôrõnyâ

līlī ūjílā drí rī'á zālā ngá fēfē ró Ôvârí drí rī 'bá yī drījī sī. Kōrōnyā līlī lōvó ãkó rī rī'á tā tākó 'ī."

³⁴ Nīngá sī, Yésū ârī bē úlī ãgô 'dī kā 'dī 'bá yī rī, gólâ nī trá kī, ãgô 'dī âtâ úlī rī 'dī 'bá yī tā nīnī sī. Gō'dá drilâ tā âtázó ãgô rī 'dī drí kī, "Nî trá ãnyī 'e'á tā Ôvârí drí ūjílā 'bāzó â'dolé íyíkâ ró rī nīlī mbīmbī." Vó lâ sī, ūjílā gō'dá trá ūyī ndrī ūrī ró tā ūjílī Yésū tí tā ūjū-ûjū ró.

*Tā Yésū drí ūjílī 'dīyī pā 'bá tāsī rī
(Mātāyō 22.41-46; Lúkā 20.41-44)*

³⁵ Gō'dá nīngá sī, Yésū rī'á ūjílā imbá'á ă'dí-dři jó ángí Ôvârí kâ rī kâ 'á. Drilâ ngāzó tā ūjílī kī nī rī, "Lā'bí imbá 'bá âtâ ūyī kī nī rī, 'Ojílā Ôvârí drí âjolé 'dīyī pā 'bá ró rī â'dô â'dó'á ózōwá kúmú ángí Däwúdī kâ ró.' Â'dô â'dó'á ūtí 'dī ángô tí ró yā? ³⁶ Däwúdī rī nyāányâ pē úlī gólíyī Líndrí Tāndí Ôvârí kâ drí â'dalé drilâ 'dīyī pā 'bá 'dī tāsī rī trá kī,

'Ôvârí Yâkóvâ âtâ trá kúmú ámákâ drí kī nī rī,
"Dövó nī rī ámâ gärä drī 'á gölé drí-ágó drī lési
ängó nō rūlī má bē.

Gō'dá má â'dô ăjú-'bá-ãzí áníkâ rī 'bá yī 'bā'á rīlí
ání pá zělé." '

Lôngó 110.1

³⁷ Nī ndrē, Däwúdī rī nyāányâ zì 'dīyī pā 'bá Ôvârí ngá lési 'dī trá kúmú íyíkâ ró. Gō'dá bē trá ūtí 'dī kâtí rī, 'dīyī pā 'bá 'dī â'dô 'bā'á cé Däwúdī rī ózōwá ró ángô tí yā?" Yésū âtâ tā 'dī ūtí, tâlâ gólâ lě gólíyī drí nīlī dódó, 'dīyī pā 'bá 'dī rī â'dô 'bā'á ūjílā mvá ró, kpá ōzō Ôvârí rī ífífí tí.

Nīngá sī, õjílā tīlīlī ã'dí-dr̄i jó ángí Ôvârī kâ rī 'á 'dī 'bá yī drí úlí Yésū kâ 'dī tā-dr̄i lâ lēzó ãyïkō sī.

Tā Yésū drí õjílā līfī ìmbázó tā lā'bí ìmbá 'bá kâ tāsī rī

(Mätáyō 23.1-36; Lükä 20.45-47)

³⁸ Yésū â'dâ tā kpá kī nī rī, "Ãnî līfī òmbâ ãnî rú, lā'bí ìmbá 'bá tāsī, nī õzó kô 'bââ õzõ gólïyî tí. Gólïyî lē õjílā ndr̄i drí ïyî ndr̄elé õjílā ãmbá ró. Gólïyî lē ítâ kündrû-kündrû ïyïkâ sôlé gozó ngälé nī'á lâmú bê dîrî vō ngá lâzî kâ 'ásī, tâlâ õjílā õ'ê ró bê nî-bê-yä ïyî drí õzõ õjílā ãmbá kâtí rû ïnjî-ïnjî sī. ³⁹ Gô'dá kpá õzõ gólïyî ñfî ïyî trá jó tā Ôvârī kâ ârî kâ 'á rī, gólïyî fî rîlî té rî-vô sū 'bá kôrô rî 'bá yî dr̄i sī. Kârámä sî rî, gólïyî lē kpá rîlî rî-vô sū 'bá kôrô rî 'bá yî dr̄i ngá nyâlé õjílā ãmbâ-ãmbâ bê. ⁴⁰ Gólïyî njââ râtââ 'êlé Ôvârî drí ãcê ró, tâlâ ñjîsû ró bê kî nî rî, yî â'dô ïyïkâ lâvû 'bá gärrä rî ï'dî. Gô'dá nî ndrê drë tâ õnjí gólïyî nyâányâ drí rî'á 'êlâ rî. Gô'dá ó'bâ gólïyî bê rî'á ngá 'êlé ãyïzî rî 'bá yî drí vó lâ yî ndr̄elé rî, gólïyî âdô ãyïzî 'dî 'bá yî lâfâ gólïyîkâ tâsī. Ôvârî â'dô lânjö ândrê fê'á õjílā 'dî 'bá yî drí."

Lâfâ fefë ãyïzî izâ 'bá ró rî kâ
(Lükä 21.1-4)

⁴¹ Nīngá sī, Yésū drí ngäzó nîlî rîlî vüdrí ãnyî ngá õjílā drí rîzó lâfâ ngá fefë ró Ôvârî drí 'á lâ rî lâgâtí jó ángí Ôvârî kâ rî 'á. Gólâ rî trá rî'á õjílā gólïyî ndr̄i rî 'bá ânîlî lâfâ ngá fefë ïyïkâ ró rî 'bá yî 'bâ'bâ lâ yî ngá 'dî 'á rî ndr̄elé. Ngá-tî dûû 'bá ânî'á ïyî kpá lâfâ ãmbâ ãmbâ 'bâlê ngá 'dî 'á.

⁴² Gõ'dá ăyízí ăzâ lăfâ ăzâ 'bá ró rî drí kpá ânizó ngá fefé íyíkâ rî bê félé Ôvârí drí. Drilâ lăfâ ífí ămbukü íyíkâ cé fínyawá rî rî 'bá yî âtrözó 'bâlé ngá 'dî 'á. ⁴³ Gõ'dá Yésü ndrélé bê gólâ rî, drilâ ngâzó lăjó 'bá íyíkâ rî 'bá yî ăzílî ânîlî ãnyî, gõ'dá gólyî ânîlî bê ăyírî, Yésü drí tâ âtázó gólyî drí kî, "Nî ndrê ăyízí lăfâ ăzâ 'bá nã. Má âtâ tâ pătñî 'î ănî drí. Ôvârí rî lîfî drî 'á, ăyízí lăfâ ăzâ 'bá ró nã 'bâ lăfâ ămbá 'î ngá nõ 'á lăvûlî kôrô ôjîlâ ăzâ 'bá yî drî sî, ⁴⁴ tâlâ ôjîlâ ămbá 'dî 'bá yî ndrî 'dó rî 'á ăyílăfâ ămbukü bê ăyílîkítî 'ásî, lăfâ gólyî drí 'bâlé ngá nõ 'á nõ rî ūrûkâ lâ 'î. Gõ'dá ăyízí 'dî 'bâ íyíkâ rî trá ndrî, ūrûkâ lâ âyé ăkó yí drí ngá păzó drî lâ."

13

*Tâ Yésü drí jó ángí Ôvârí kâ úfû-úfû lâ tâ
ângûzó rî*

(Mâtayõ 24.1-2; Lükä 21.5-6)

¹ Yésü yî lăjó 'bá íyíkâ yî bê drí ngâzó âfôlé vôlejó ángí Ôvârí kâ rî 'ásî. Gólyî drí rîrî âfôlé rî 'á rî, lăjó 'bá ălô lăjó 'bá gólâkâ 'dî 'bá yî lăfálé sî drí tâ âtázó gólâ drí kî, "Tâ îmbá 'bá, jó 'dîlî Ôvârí drí nõ 'bá yî sû trá kôrô. Nî ndrê drë kúnî mvâlâ yî 'dó rî 'á ángí ángí ró ăbë 'á." ² Gõ'dá Yésü drí tâ-drî 'dî lôgôzó gólyî drí kî nî rî, "Nî ndrê jó ángí ángí süsü ró 'dî 'bá yî. Pătñî ró, má âtâ tâ ănî drí ndrî, ăzâtú rî, áâ'dô úfû 'á lâ ndrî. Kúnî mvâ ăzâkâ ălôlâ lâkí kô rû âdrô-âdrô ró gá ăzí-ăzí drîjî."

³ Nīngá sī, Yésū yī drí ngāzó nīlí mbälé úní fē dō kā bē yī dr̄j̄i rī dr̄j̄ 'álâ. Úní rī 'dī dr̄j̄ sī, óndrē jó ángí Ôvârī kâ 'dī tō. Gō'dá gólâ õtírī 'bââ rī'á úní 'dī dr̄j̄ rī, Pétérō, Yâkóbâ, Yôwánî, gō'dá kpá Ändîrîyâ yī drí rû' êsézó ūyî ãnyî Yésū rī ijílî  nînî ró kī nî rî, ⁴ "Dövô, nî â'dâ kâyî gólâ 'ezó jó Ôvârî kâ nô  zâlé rî ãmâ drí. Ní gô ró kpá lâmbé tâ gólîyî 'e' 'bâ â'dolé sisí tâ â'dâ ró kî'á nî rî kâyî rî 'dî trá ãnyî rî â'dalé ãmâ drí."

*Lâñõ 'e' 'bâ 'dêlé ãngó nô dr̄j̄i rî
(Mâtáyõ 24.3-14; Lükä 21.7-19)*

⁵ Ítí rî, Yésû drí tâ lôgôzó gólîyî drí kî, "Ãnî lîfî òmbâ ãnî rú. Nî ayê õjîlâ  zâkâ kô ãnî âdolé âgô-âgô ámákâ tâsî. ⁶ Má âtâ tâ 'dî ìtí, tâlâ õjîlâ dûû â'dô ūyî ânî'á 'dó ámâ rú bê ūyî sîlî sî tâ â'bâ-â'bâ bê kî, 'Mâ 'dîyî pâ 'bâ Ôvârî drí âjolé rî ūdî.' Ítí rî, gólîyî â'dô õjîlâ dûû âdô'â láfî Ôvârî kâ âyélé.

⁷ "Gô'dá kpá õzô nî ãârî tâ  jú kâ trá ãnyî ãnyî, gô'dá kpá õzô nî ãârî tâ òmbâ kâ trá rî, nî 'e' ūrî kô. Tâ ìtí 'dî 'bâ yî  câ trá â'dolé õzô tâ Ôvârî kâ lêlé rî kâtí. Gô'dá  dûkû ãngó nô kâ âcâ drê kô. Ngá õnjí  zâ 'bâ yî â'dô kpá rû 'e'á cákâ'dâ.

⁸ Pâtîjî ró, 'bâdrî â'dô ngâ'á 'dêlé  jú bê 'bâdrî  zî dr̄j̄i. Kûmú ángí  zâ  jú 'bû 'bâ íyikâ bê â'dô ngâ'á ūyî 'dêlé  jú bê kûmú ángí  zî dr̄j̄i. Gô'dá kpá  nyâkû dr̄j̄ â'dô rû ūyâ'á gbî gbî gbî rôô vô drî  zâ 'bâ yî 'ásî. Lôfô õnjí têtë â'dô 'dë'á õjîlâ dr̄j̄i. Lâñõ rî 'dî 'bâ yî rî'á õzô ngá lâzê-lâzê sisí rî 'bâ drî  ngâlé drê  kpâkâ'dâ útî mvâ kô rî kâtí."

⁹ Yésû sô drí-mbîlî kpá lâjô'bâ íyikâ rî 'bâ yî lîfî kî nî rî, "Ãnî lîfî òmbâ ãnî rú, õjîlâ â'dô ãnî

rú trõ'á âjílí kúmú ândrá, tälâ nĩ 'dê trá má gó. Gólíyî â'dô ãní ūrûkâ 'bá yî ôki'á ônjóró'bí sî jó tã Ôvârî kâ ârî kâ rî 'á. Óotírî ãní âjí âdréle kúmú ândrá rî, nĩ â'dô ícâ'á tã ámákâ âtálé lîfî drî 'bá ró. **10** Äkpâkâ'dâ  d uk   ng  n o k  âc  dr  k  r , íc -íc  t  l  'b  dr  t  ât -ât  t nd  Ôvârî k  n o ât z  z b   j l  dr   ng  n o ' s  k k r . **11**  z  u r u  n i tr  tr l   j l  âdr l  k m u ând r  r ,  n i l nd r   b  k  d  s s  t   n i dr  ' '  ât l  k m u dr  r  t s . N i p  c   l l  g l y  Ôvâr  dr  ât l   n i dr  p l   dr r  '  k m u ând r  r   ' . L nd r  T nd  Ôvâr  k  â'd   d ' '  n i t  ât l   n i t . N i ât   l l   n i ny  ny  k  r  k .

12 N ing  s i, Y s u dr  t  ât z  z b  k  n i r , "K y  'd 'b  y  t  r ,  g o  d ' '   y   dr p   r   l   n j '  'b l  f l  v l , t l   dr p  l  'd '  j l   m k   ' .  t  r   d '  kp  t   l l l  'd '  ' '   y  mv  ny  ny   j l   m k  r  r  dr . K p   t , 'd y im v   d '   y  r   j '  kp r k l   k p   y   n   t   r   .  j l   c   t   b    n i l v  k , t l  n i l  t  tr  m  ' .  j l   g l y   dr  'b   y k   z b  r k  f  k t   t   l   n j '   m b  'd ' 'b  y  k  ' s  r , Ôvâr  â'd  g l y  p ' ."

*T   n i k  ' '  l f l  j   ng  Ôvâr  k  '  r  t s 
(M t y  24.15-28; L k  21.20-24)*

14 G d '  Y s u  t  k p  k , "'D v  n i âr  dr   l i ng p ng  n o.  z t ,  d '  ng   n j   n i k   tr '  l f l  j   ng  Ôvâr  k  '  'b l   d l   nd   r   v r  r   l f  dr  ' .  z  n i  nd r  ng  r  'd ' tr  r , 'd v 

õjílā Yūdáyä 'á rî õrâ vólé 'wāâ'wâ úní 'álâ ïyî nyāányâ pälé. ¹⁵ Änî gólïyî jó-drï 'álâ rî 'bá yî, nî ârî gõ'dá kô vûdrï fílî jó 'álâ ngá lôfôlé ïvî. Ítú-pá yû ngá rú'bá kâ rî 'bá yî pâzó. ¹⁶ Änî rî 'bá ngá 'êlé ãnî drí ámvú 'ásî rî 'bá yî, nî ngâ kô gõlé 'bâ 'álâ ítâ ãníkâ âtrôlé. ¹⁷ Kâyî rî 'dî tú rî, õkó gólïyî cú 'â bê gõ'dá gólïyî cú 'dîyímvá õdé bê drë bâ ndrõ'á yî rî 'bá yî â'dô lânõ nñ'á rôô. ¹⁸ Nî ìratâ tî Ôvârî drí, tâlâ tâ õnjí rî 'dî õzó kô rû 'êê ôzê lîmvû sî, ¹⁹ tâlâ ìtú lânõ kâ 'dî 'bá yî â'dô â'dô'á lânõ bê rôô, ìtú ãzâ 'bá yî drñi sî, îtôlé kó Ôvârî drí ãngó 'bâzó rî sî. Lânõ õnjí ìtí 'dî 'bá yî ândá rû kô ó'dí 'dîv vósî. ²⁰ Õzõ Ôvârî ãâyê lânõ õnjí 'dî njälé kâyî dûû sî rî, õjílā rî 'bá lédrë-lédrë ró rî yû'dâwâ. Tâlâ õjílā gólïyî Ôvârî drí zîlî trá tâ lêlé yî 'á rî tâsî, gólâ âyé lânõ õnjí 'dî njälé kô, â'dô 'bâ'á cé kâyî fînyâwâ sî."

Drí-mbîlî sôsô Yésü kâ õjílâ lîfî tâ âmâ-âmâ õjílâ ãzâ 'bá yî kâ rî tâsî rî

²¹ "Kâyî rî 'dî sî, õzõ õjílâ ãzâ ãânî trá tâ pêlé ãnî drí kî, 'Nî ndrê drë, 'dîyî pâ 'bá âmákâ rî rî'á nõ', ngâtá õjílâ ãzâ õkî nî rî, "'Dîyî pâ 'bá âmákâ gîâ rî'á nã' rî, nî 'bâ tâ kô úlí gólâkâ 'dî 'bá yî 'á.

²² Õjílâ â'dô ânř'á ïyî rî'á õnjõ âgâlé kî nî rî, yî â'dô tâ ąngû 'bá Ôvârî kâ, ngâtá yî â'dô 'dîyî pâ 'bá âjólé Ôvârî ngá lésî rî ï'dî. Gólïyî â'dô tâ tî drí â'dîzó rî 'bá yî 'e'á õjílâ âdózó ï'dî sî lâ. Õzõ ñicâ trá rî, gólïyî â'dô kpá tâ jû'á õjílâ Ôvârî drí êpêlé trá pâlé rî 'bá yî âdózó.

23 “Tālā lāñō rī 'dī 'bá yī tāsī ndrī rī, 'dōvó ãnī līfī ōmbâ ãnī rú kákárá límú kâtí. Má sō drí-mbílī ãnī līfī tā 'dī 'bá yī tāsī drē ãkpākā'dā, ōzó ïyī ãnī âdó kō.”

*Tā âgō-âgō Yésū kā tāsī rī
(Mātāyō 24.29-44; Lúkā 21.25-33)*

24 Gō'dá Yésū drí tā âtázó gólīyī drí kpá ōzō úlí Ísáyā drí âtálé rī kâtí kī nī rī, “Lāñō rī 'dī 'bá yī vósī, tā nō 'bá yī â'dō â'dō'á,
‘Inírikuwá â'dō ãsí'á ãmvū ̄itú līfī. Gō'dá párá ìwá vō kō ngáçī bē.

25 I'bī'bīwá â'dō lō'dé'á ̄inyákú drījī 'būñ lésī.
Ngá 'būñ 'álâ rī 'bá yī ndrī drí rû iyázó kīzī-kīzī.’

Ísáyā 13.10; 34.4

26 “Itú rī 'dī tú rī, õjílā drí mā Ôvârî drí âjólé ûrú lésī rī ndrēzó tō ânřrī 'á ûrú lésī mbârâsâsâ bē. Má â'dō ânř'á cù mbârâkâ ángí bē gō'dá kpá ãmbâ Ôvârî kâ rī bē. **27** Má â'dō mâlâyíkâ ámákâ rī 'bá yī âjó'á vō ãngó nō drījī rī 'ásī ndrī, tâlâ nī'á õjílā gólīyī Ôvârî drí êpêlé trá tā ârî 'bá ámákâ ró rī 'bá yī ê'bélé tū vō ãlô 'á ãngó drījī sī ndrī.”

28 Yésū âtâ kpá gólīyī drí kī nī rī, “Nī ̄sū tā lâmbé gólâ ôzê lîmvû â'dá 'bá kī trá ãnyî 'e'á âcálé rī tāsī. Ōzō nī ōndrê fê bí ã'dō trá ârō'á kâ'dâ-kâ'dâ rī, 'dī nī ̄sū kī nī rī, ôzê lîmvû trá 'e'á âcálé. **29** Ití rī, ōzō nī ōndrê ngá má drí tā lâ ãngûlî 'dī 'bá yī trá rû 'e'á rī, nī â'dō nī'á lâ kī, ̄itú má drí 'ezó âgôlê 'á lâ rī bí 'e'á âcálé. **30** Má âtâ ãnī drí nō úlí pâtí-pâtí 'i. Tâ má drí âtálé ãnī drí nō 'bá yī ndrī â'dō rû 'e'á drē ãkpâkâ'dâ õjílā ūrûkâ 'bá yī gólīyī lédrê-lédrê ró ngbâângbânô

nô 'bá yî ôdrãá drẽ kô. ³¹ Înyákú drĩ 'bûû bê â'dô rû ndẽ'á. Gõ'dá tã ámákâ má drí âtálé nõ 'bá yî ndẽé rû kô, â'dô rû 'ẽ'á ndrĩ."

³² Yésü âtâ kpá kĩ nĩ rî, "Ojílã ãzãkã nñí kâyî má drí âcázó âgõlé ãngó nõ 'á rî kô. Gõ'dá mäläyíkã 'bûû 'álâ rî 'bá yî nñí kpá kô. Kpálé mâ Ôvârî rî mvá ró rî nñí kâyî rî 'dĩ kpá kô, cé Ôvârî ãmâ átá nñí íyîngá nñí. ³³ Änî lïfí õmbâ ãnî rú, nñ rî tî îrâtâ-îrâtâ sñ, tâlâ mñ nñí kâyî mbîmbî tã rî 'dĩ drí 'ezó â'dólé 'á lâ rî kô.

³⁴ "Âgõ-âgõ ámákâ â'dô 'bã'á õzõ ãgô gólâ 'bã ayé 'bá ngãzó nñlí âçí 'á rî kâtí. Drẽ âkpákã'dã gólâ ngá drẽ kô rî, gólâ lânjî lôsñ trá cé tñtñ ngá 'e 'bá íyíkâ drí 'elé. Gólâ âtâ tã kpá lómígówá íyíkâ átñ tí rî drí vñ 'atrñlý dódó. ³⁵ Änî lïfí õmbâ tã ámákâ 'atrñlý dódó, õzõ lómígówá 'dĩ kâtí, nñ nñí kô má â'dô âcá'á âgõlé ángô tú. Má â'dô íyîngá âcá'á âgõlé lñnjátulí sñ, ã'bí ítô 'á, 'ã'ú-lúgú círiñ sñ ngâtá cíinó yã rî. ³⁶ Nñ kô â'dú kô. Nñ rî njñâ, má â'dô âcá'á âgõlé nyñí ró ãnî ûsúlî ïtú ãnî drí nñlí kô rî 'á. ³⁷ Má âtâ kpá úlî ãlôlâ nõ ï'dî ãnî drí ndrñ. Änî lïfí õmbâ tã rî 'dĩ drñjí dódó. Úlî  dñkñ ámákâ ãnî drí rî ï'dî 'dî."

14

*Tã õkó ãzâ drí dô dãzó Yésü drñjí rî
(Mãtáyõ 26.1-16; Lükä 7.37-38; Yôwánî 12.1-8)*

¹ Kâyî ãmbúkū lâkî trá rî ̄itú kârámã lâvû-lâvû kôrô kâ* rî drí 'ezó âcálé. Kârámã rî 'dî úzî kpá kârámã ãmbâtã ̄ækú ̄akó rî nyâ kâ. Drê ̄akpákâ'dâ sisí kâyî kârámã 'dî kâ drí âcâ ̄akó rî, drî-'bá ángí Yûdâ yí kâ rî 'bá yî gõ'dá lâ'bí ìmbá 'bá bê trá rî'á ̄iyî tâ lôndâ'á ̄inýnî ró Yésû rî rûzó fûlî vólé. ² Kpále gólîyî lê bê trá Yésû rî fûlî rî, gólîyî kî nî rî, "Mâ rû gólâ kô kâyî kârámã kâ 'dî sî, tâlâ ̄ojílâ dûû 'dî 'bá yî ̄ozó ̄iyî ngââ ̄awâ ró Yésû rî pâlé cù ̄amâ drígá sî." Gólîyî lê kârámã ̄adûkû têlê ̄dî.

³ Kâyî rî 'dî sî, Yésû rî gógó rî'á Bëtánî 'álâ. Gólâ rî ̄agô ̄azâ gólâ drí ̄edélé ngá lâzé ̄arí kâ 'ásî, rú bê Sîmónâ rî drí 'bâ 'álâ. Gõ'dá Yésû yî bê trá rî'á nyâsá nyâ'á tólâ rî, ̄okó ̄azâ drí ngâzó ̄afílî cù mälängî* dô ̄ají bê tûrû-tûrû lâgî lâ drí 'bâlê kôrô rî kâ bê yî drígá. Dô rî 'dî, rú lâ rî'á nárâdâ. Ítí rî, ̄okó 'dî drí cázó Yésû ngálâ. Drílâ mälängî tî pîzó, gõ'dá dô 'á lâ 'dî ̄utúzó trûtrû tilílî Yésû drîjû, ̄a'dô ró bê gólâ rî ̄injîzó.

⁴ Nîngá sî, ̄ojílâ ̄urûkâ 'bá yî jô 'álâ rî yî drí ngâzó rî'á úlí ̄atâlé ̄awâ sî ̄iyî lâfâlé 'ásî kî nî rî, "Ökó 'dî ̄izâ dô lâgî lâ drí 'bâlê kôrô 'dî dâlé vûdrí ̄a'dô tâsî yâ? ⁵ Lâfâ gîzó lâ rî lâvû gârâ lâfâ ngá 'e 'bá kâ ndrô ̄alô kâ rî drîjû sî. Gólâ ̄a'dô tîkó dô

* **14:1** 14.1 Kârámã lâvû-lâvû kôrô kâ 'Dî kârámã ̄ojílâ Yûdâ yí kâ drí kâyî gólîyî ̄bíyá yî drí ̄afôzó Mâsîrî 'ásî rî tâ lâ ̄isûzó rî. Gólîyî ̄ufû kâbîlikî ̄arí lâ lôbêlé gólîyî drí ̄atî tî sî, ̄a'dô ró bê lâmbé ró mälâyikâ drí ndrêlé lâvûzó bê kôrô ̄atî tî sî tâ lâ ̄ozó mvá drî-kákâ gólîyikâ ágó ró rî 'bá yî ̄ufû kô. * **14:3** 14.3 Mälängî 'Dî éêdê kúní zîlî ̄alâbâsétâ rî 'ásî.

'dī lâzí'á gílí vólé tâlâ lâfâ lâ 'dī tâsî fêlé ngá ãkó lé 'bá drí." Gólîyî âtâ úlí trá rôô õkó rî 'dî drí.

⁶ *Ítí rí, Yésü drí tâ-drí lôgôzó gólîyî drí kî nî rî, "Nî rî õkó 'dî îkpókpólôlé ã'dô tâsî yâ? Gólâ 'ê tâ sûsû trá má drí. ⁷ Ngá ãkó lé 'bá â'dô â'dô'á zââ ãnyî ãnî drí pâlé zââ cé, õzô ãnî drí lêlé rî tí. Gõ'dá mâ rî gógó â'dô kô zââ cé ãní bê. ⁸ Õkó nô 'ê ngá gólâ drí ïcálé 'êlâ má drí rî trá. Gólâ dâ dô ãjí bê tûrû-tûrû 'dî trá má drîjí ámâ rú'bá êdélé sísi ámâ ãvõ lâpí ãkó 'bú 'á.* ⁹ Pâtjjí võ drí 'ásî ndrî ãngó 'ásî, õjílâ õtirî rîjí tâ âtî-âtî Ôvârî kâ ngîlî rî, gólîyî â'dô kpá tâ õkó nô drí 'êlé trá nô ngî'á tolâ, gólâ rî tâ ãâgâ ró bê drí 'á."*

¹⁰ *Vó lâ sî, lâjó'bá ãlô mûdrí-drí-lâ-ngâ-rî rî 'bá yî lâfâlé 'ásî rú bê Yûdâ ïsikârîyôtâ rî drí ngazó nîlî drí-'bá ángí Yûdâ yí kâ rî 'bá yî rî ngálâ, ã'dô ró bê Yésü rî drí-bâ fêlé rûlî. ¹¹ Gólîyî rî'á ãyïkõ ãmbá sî úlí Yûdâ kâ 'dî 'á. Nîngá sî rî, gólîyî drí tâ 'bâzó lâfâ fêzó Yûdâ drí. Tâ rî 'dî tâsî rî, Yûdâ drí lâtjí ndazó Yésü rî fêzó gólîyî drígá.*

*Tâ Yésü drí ngá nyanyâ ãdûkû nyazó lâjó'bá
iyikâ rî 'bá yî bê*

(Mâtayô 26.17-30; Lükä 22.7-23; Yôwánî 13.21-30)

¹² *Kâyî drí-káká kârámâ ãmbâtâ ãkú ãkó rî kâ, gõ'dá kpá rî'á kâyî rîzó kâbîlîkî ûlîlî lâmbé lâvû-lâvû kôrô áftjí tí sî kâ ró rî 'dî, lâjó'bá Yésü kâ rî 'bá yî drí ngazó gólâ rî ijílî kî nî rî, "Ní lê ãmâ drí*

* **14:8** 14.8 Lâ'bí Yûdâ yí kâ vó ró, jînî ãvõ dô sî ãkpâkâ'dâ sísi lâpí ãkó lâ 'bú 'á.

võ êdélé ángô lé, ã'dô ró ãmâ drí nyãsá lâvû-lâvû kôrô kâ nõ nyãzó 'á lâ kpãkã ãlô yã?"

13 Nïngá sî, Yésü drí lâjó'bá íyíkâ rï rí 'bá yî âzízó gólïyî mûdrí-drï-lâ-ngâ-rï 'dî 'bá yî lâfálé sî. Drílâ ngãzó tâ pélé gólïyî drí kî nî rî, "Nî nî filí Yérôsälémä 'álâ. Tólâ nî â'dô ãgô ûsú'á rï'á lîmvû lîmvô bê dûu yí 'á rî njï'á. Nî 'dê, nî bê ró gólâ rî vó, bûúu gólâ õfî ró jó 'álâ. **14** Gõ'dá nî ijî ró tâ jó lîpî 'dî tí kî nî rî, 'Tâ ìmbá 'bá ijî tâ nô nî kî, "Jó ūmu kâ ángô lé ró ãmâ drí nyãsá kârámä lâvû-lâvû kôrô rî kâ nyãzó 'á lâ lâjó'bá ámákâ rî 'bá yí bê yã?" ' **15** Tólâ rî, jó lîpî â'dô ãnî âjí'á jó lækû ûrû lésî rî 'álâ, eêdê trá njää târâbízä yí bê yí 'á. Nî edê vò rî 'dî ãmâ drí ngá nyãzó 'á lâ tólâ."

16 Ítí rî, lâjó'bá rï 'dî 'bá yî drí ngãzó nîlî ūyî. Gõ'dá gólïyî drí cãzó jãrïbä ángí nã 'álâ. Gõ'dá tâ Yésü drí râlé trá gólïyî drí 'dî 'bá yî, drílïyî 'ezó lâ, té õzõ Yésü drí âtálé rî tí. Drílïyî nyãsá 'ezó dódó Ítí kârámä lâvû-lâvû kôrô rî kâ tâsî.

17 Nïngá sî, länjátulí bê, Yésü yî drí cãzó tólâ lâjó'bá íyíkâ mûdrí-drï-lâ-ngâ-rï 'dî 'bá yí bê nyãsá kârámä kâ nyâlé. **18** Gõ'dá gólïyî drë rï'á dîrî gbââ târâbízä rú sî nyãsá nyâ'á ūyî rî, Yésü drí ngãzó tâ âtálé gólïyî drí kî nî rî, "Pâtû ró, õjilâ ãlô ãnî rî 'bá târâbízä rú sî nyãsá nyâlé nõ 'bá yî 'ásî â'dô ámâ drí-bâ fê'á nî ãjú-'bá-ãzí ámákâ yî drí."

19 Gõ'dá lâjó'bá 'dî 'bá yî ârîlî bê úlí 'dî 'bá yî rî, drílïyî â'dózó tâ ïsû-ïsû ró. Gõ'dá gólïyî drí ngãzó ãlô-ãlô Yésü rî ijilí kî nî rî, "Â'dô ïcâ'á trá má drí â'dózó õjilâ rî 'dî ró yã? ïcâ kô." **20** Ítí,

Yésū drí tā-dr̄i lōgōzó gólyī drí kī nī rī, "Gólâ 'ẽ 'bá ámâ dr̄i-bâ félé rī, ãnî lājó'bá ámákâ nō 'bá yî lāfálé sî. Gólâ ū'dî 'ẽ 'bá ãmbâtã íyíkâ trôlé sôlé saánî mvá ãtô kâ 'á 'dûwâ má bê rī. ²¹ Mâ gólâ âjólé ûrú lésî rī, â'dô drâ'á nyé õzõ ìgílî trá búkû Ôvârî kâ 'á ámâ tâsî rî kâtí. Gõ'dá ãgô gólâ 'ẽ 'bá ámâ dr̄i-bâ félé ámâ ãjú-'bá-ãzí yî drí 'dî, lâjõ â'dô 'dë'á gólâ dr̄ī rôô. Â'dô â'dô'á kó tândí ró tí õzõ úütî ãgô rî 'dî kô'dâwá rî."

²² Gõ'dá gólyī drë bê zââ ngá nyâ'á iyî rî, Yésū drí ãmbâtã âtrôzó ãwô-ïtí 'ezó Ôvârî drí, gõ'dá gólâ drí 'â lâ pízó. Gólâ drí trôzó lâ félé lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî drí ndrî, gõ'dá drilâ tâ âtázó gólyī drí kī nî rî, "Nî nyâ, nôô ámâ rú'bá 'î."

²³ Vó lâ sî, Yésū drí ìgã õdrá âlâ'bâ kâ rî âtrôzó. Drilâ ãwô-ïtí 'ezó Ôvârî drí. Gõ'dá gólâ drí trôzó lâ félé lâjó'bá íyíkâ yî drí. Drilîyî mvñzó lâ. ²⁴ Gólyī òtirî rû̄ mvñlâ rî, Yésū drí tâ âtázó gólyī drí kī nî rî, "Nôô ámâ ãrí tâ-dr̄i lélë ó'dí rî kâ, gólâ 'ẽ 'bá râlé má rú sî rî ū'dî ãnî õjilâ dûû pâlé, õzõ Ôvârî drí 'bâlé trá rî tí. ²⁵ Mâ âtâ ãnî drí nô tâ pâtî 'î. Nôô rî vósi, mä mvú õdrá âlâ'bâ kâ gõ'dá kô ãní bê kpá ó'dí, mä â'dô mvñ'á lâ ãní bê té ìtu gólyâ õjilâ drí Ôvârî rî ndrêzó ãngó nô rû 'bá ró rî sî."

²⁶ Nîngá sî, gólyī drí ngâzó lóngó ngôlé Ôvârî rî lûyízó. Vó lâ 'ásî, drilîyî ngâzó fôlé nîlî únî fê dô kâ bê yî dr̄ī dr̄ī 'álâ.

*Tâ Yésū drí tâ ângñzó kî, Pétérô â'dô iyî tî gâ'á
rî*
(Mâtáyô 26.31-35; Lükä 22.31-34; Yôwánî

13.36-38)

²⁷ Látfū dr̄jū rī, Yésū drí tā âtázó lājó'bá íyíkâ rī 'bá yí drí kī nī rī, "Nī â'dô ndrī 'dó ámâ âyé'á. Â'dô â'dó'á õzō Ôvârî drí âtálé trá ãkû ró búkû íyíkâ 'á rī kâtí kī, yí â'dô lôkí 'bá fū'á, gõ'dá káp̄lím̄kî â'dô rû lâpē'á ndrī. ²⁸ Má âtâ ãnî drí, õzō má òlîdrî trá òdrâ 'ásî rī, má â'dô cã'á sísí ãnî drí Gâlîlâyâ 'álâ, nī â'dô ámâ ûsú'á tolâ."

²⁹ Nîngá sî, Pétérô drí ngâzó tā âtálé Yésū drí kī nī rī, "Özō ã'dô kpálé lâjó'bá õjâ ūgúlî nī ní drí rī, mâ rî gogó nyânyâ lâ já ūgúlî ní drí kô âlôwálâ."

³⁰ Nîngá sî, Yésū drí tā-dr̄jî lôgõzó drílâ kī nī rī, "Má âtâ tā pâtíjî 'í ní drí. Ngácî nō sî, drẽ ãkpâkâ'dâ 'ã'ú-lúgú 'bé círî kô ândâlâ rî, ní â'dô tî gã'á má rú sî. Ní â kî'á nī rî, yí nijî mâ kô ândâlâ nâ."

³¹ Gõ'dá Pétérô drí tā âtázó ngebâlâ-ngebâlâ kī nī rî, "Mâ rî'á njââ drâlé ní bê, má gãââ tî kô." Gõ'dá lâjó'bá ãzâ 'dî 'bá yî âtâ ȳyî kpá ndrî 'dó ulî Pétérô kâ âlôlâ 'dî ȳ'dî.

Râtáâ Yésû kâ 'élé Gêtësémánî 'álâ drẽ ãkpâkâ'dâ úfú gólâ kô rî

(Mâtáyô 26.36-46; Lükâ 22.39-46)

³² Nîngá sî, Yésû yî lâjó'bá íyíkâ yí bê, drílîyî ngâzó nîlî vō zîlî Gêtësémánî rî 'álâ. Tólâ, Yésû drí tā âtázó gólyî ãzâ 'bá yî drí kî nî rî, "Nî rî nõngá, mâ drẽ nî'á râtáâ 'élé."

³³ Nîngá sî, Yésû drí Pétérô, Yâkóbâ gõ'dá Yôwánî yí bê drîzó kpââ yí bê. Drílâ ngâzó â'dôle tā ȳsû ró rôô gõ'dá kpá ȳzâ ró. ³⁴ Gõ'dá nîngá sî,

drílâ tā âtázó gólyi drí kī nī rī, "Mâ trá rī'á ūzā
ró rōô, má ḥsū tā kī, ūzā má rú trá rōô, â'dô ámâ
fū'á nī. Nī rī nōngá līfī lōmbâ sī â'dólé ãnî vó
lôkîlî."

³⁵ Ítí, Yésū drí nīzó gbíyá ătý 'álâ. Drílâ ngāzó
íyî âdâlé ădrū vüdrí, gō'dá ngāzó tî ūratâlê Ôvârî
drí kī nī rī, "Ozō ūcâ trá rī, ní âyê má kô ūzā nîlî.

³⁶ Ámâ átá, rī'á ní drí lâjō ãkó tā tî 'ezó cé tîtû. Ítí
rī, ní trō ūgâ lâjō kâ nō vólé má drígá sī.* Gō'dá
kpálé má ălē ní drí ámâ pâlé rī, má â'dô ngá ní
drí lêlé má drí 'elé rī 'e'a."

³⁷ Vó lâ sī, Yésū drí ngāzó gôlê lâjó'bá íyîkâ
nâ 'dî 'bá yî ngâlâ. Gôlâ ûsû gólyi ă'dú kō'á.
Gô'dá drílâ tā âtázó Símónâ Pétérô drí kī nī rī,
"Símónâ, ãnî ă'dú kō'á yâ? Nî icâ kô rîlî cé ūtú-
pá ălô lîfî ngbâ vó lôkîlî yâ? ³⁸ Ámâ ădrúpî yî, nî
lôkî ãnî nyâányâ gô'dá nî ūratâ ró tî, tâlâ nî ăzó
kô tâ ányâ 'e . Má nî trá, nî lê tâ mbìmbî rî 'elé,
gô'dá ãnî mbârâkâ ãkó 'ezó lâ."

³⁹ Nîngá sī, Yésū drí ngāzó nîlî kpá ó'dí nî'á
râtâa ălôlâ 'dî 'elé Ôvârî drí. ⁴⁰ Gô'dá gôlâ âgô bê
lâjó'bá íyîkâ nâ 'dî 'bá yî ngâlâ rî, gôlâ ûsû gólyi
kpá zââ ă'dú kō'á, tâlâ gólyi rī'á lîndî'á. Gô'dá
Yésû drí gólyi ijízó kî, "Nî rî ă'dú kôlé nôtí ă'dô
tâsî yâ?" Nîngá sī, gólyi nîlî tâ-drî ūyî drí 'e'a
lôgôlâ Yésû drí rî kô. ⁴¹ Nîngá sī, Yésû drí ngâzó
nîlî kpá ó'dí râtâa 'elé, gô'dá drílâ âgôzó. Gô'dá
gôlâ ûsû bê lâjó'bá íyîkâ nâ 'dî 'bá yî drê kpá zââ
ă'dú kō'á rî, drílâ ngâzó tâ âtâlê gólyi drí kî nî

* ^{14:36} 14.36 ūgâ lâjô kâ 'Dî' rî'á ădrâ Yésû kâ fê lâlî-lâlî drî' rî
rî' dî gô'dá kpá lânjî-lânjî tâ ănjî ăjîlâ kâ ndrî rî njînjî lâ kâ 'i.

rî, “Ãnî drē zãâ  'dú kô'á yã? Îcâ trá 'dî. Nî ndrê drê, ngbãângbânõ rî, mâ gólâ Ôvârí drí âjólé ûrú lési rî ó'  trá f l  a j -'b - z  dr g . [42](#) G l  ám  dr -b  f  'b  r  tr  ân ' . Nî ng  ûr , m  n  r  r  ûs l  g l y  b  l t  ' .”

*T  dr  Y s  r  r z  r 
(M t y  26.47-56; L k  22.47-53; Y w n  18.3-12)*

[43](#) Y s   t r  r  l   t l l  r , Y d   g l   'd  'b   l l   j '  b  m d -dr -l -ng -r  Y s  k  r  'b  y  ' s  r  dr   c z . G l   dr   j l  t l l  kp   y  b . G l y  c  l g  mb l s -mb l s  r  'b  y  b , g d  kp  p dr g  k j b -k j b  r  'b  y  b .  j l  t l l   j l   l l  Y d  b  'd  'b  y , dr -'b   ng  Y d  y  k  r  'b  y , l '   mb  'b  y , g d  kp   j l  g l y   'd  'b  s s -l s  r  'b  y  b   j  g l y  n .

[44](#) Dr   kp k  'd  g l y   c  dr  k 'd w  r , Y d  r  'd  l  t -dr  tr  k r  r   j l  t l l  'd  'b  y  dr  Y s  r   d z . G l  k   j l  r  'd  'b  y  dr  r , “ j l  g l  m  dr   mv l  g z  b -'b l  l  v l  r , 'd i g l   'd i  n i dr  r l   ng b   mb l e nj r -nj r  tr l  v l  l k -l k  l  r  r .” [45](#) N ng  s , g l y   c  b  r , k r o Y d  dr  ân z  Y s  r  z l  “T   mb  'b !” g d  g l  r   mv z  g z  b -'b l  l  v l . [46](#)  t  r , k r o  g  'd  'b  y  dr  ng z  ndr l   ng b  Y s  dr . G d  dr l y  Y s  r  r z . [47](#) B  tr   t  r , l j '  b  Y s  k   l   r  dr  ng z  l g  mb l s   y k   ng l   h w , f k  l  ' s  r  f z . G d  dr l   g  ' z   l   r  b  l  g z  nj y .  g  'd  r   'b  'b  dr -'b  dr -'b   z  dr . k  r   'd .

48 Nîngá sî, Yésǖ drí tâ̄ âtázó òjílã̄ dû̄ 'dî̄ 'bá yî̄ drí kî̄ nî̄ rî̄, "Nî̄ ânî̄ ámâ̄ rû̄lî̄ pî̄drígú̄ ândrê̄ ândrê̄ bê̄ gô̄'dá̄ kpá̄ lígú̄ mbé̄lësô̄-mbé̄lësô̄ bê̄ ã̄'dô̄ tâ̄sî̄ yǟ? Mâ̄ drî̄-'bá̄ òjílã̄ ònjí̄ kâ̄ 'î̄ mîrî̄ rû̄ yǟ? **49** Mâ̄ rî̄ rî̄lî̄ ãní̄ bê̄ ̄itú̄ vósî̄ cé̄. Mâ̄ rî̄ rî̄lî̄ tâ̄ â'dálé̄ ã̄'dî̄-drî̄ jô̄ ángí̄ Ôvârî̄ kâ̄ rî̄ kâ̄ 'á̄. Drê̄ má̄ â'dô̄ bê̄ tólâ̄ rî̄, nî̄ rû̄ mâmâ̄ kô̄. Gô̄'dá̄ 'dî̄rî̄'á̄ mbî̄, tâ̄ tâ̄ ìgî̄ Ôvârî̄ kâ̄ drí̄ âtálé̄ rî̄ drí̄ rû̄ 'ëzó̄."

50 Ìtí̄ rî̄, lâ̄jô̄'bá̄ Yésǖ kâ̄ 'dî̄ 'bá̄ yî̄ ndrî̄ drí̄ Yésǖ rî̄ âyézó̄, gô̄'dá̄ ngâzó̄ râlé̄ ̄iyî̄ vólé̄.

51 Gô̄'dá̄ ágô̄ ãnjî̄ ãlô̄ ìtâ̄ tândí̄ gô̄ 'bá̄ tâkó̄ yî̄ rû̄ rî̄ trá̄ rî̄'á̄ 'dê̄'á̄ Yésǖ vósî̄. Gô̄'dá̄ òjílã̄ 'dî̄ 'bá̄ yî̄ ndrô̄ ̄iyî̄ bê̄ ̄angbû̄ drî̄ lâ̄ rî̄, **52** drîlâ̄ ̄iyî̄ ânjózó̄ ̄apôwâ̄, ìtâ̄ ̄iyíkâ̄ ãlô̄ 'dî̄ âyélē gólîyî̄ drígá̄, râzó̄ ūndú̄ rô̄.

*Tâ̄ Yésǖ rî̄ âjízó̄ drî̄-'bá̄ Yûdǟ yî̄ kâ̄ ândrá̄ rî̄
(Mâtáyô̄ 26.57-68; Lükǟ 22.54-55, 63-71;
Yôwánî̄ 18.13-14, 19-24)*

53 Nîngá sî, òjílã̄ 'dî̄ 'bá̄ yî̄ drí̄ Yésǖ rî̄ drîzó̄ âjílî̄ ãmbá̄ drî̄-'bá̄ ángí̄ Yûdǟ yî̄ kâ̄ rî̄ 'bá̄ yî̄ kâ̄ rî̄ ândrá̄. Drî̄-'bá̄ ángí̄ ãzâ̄ 'bá̄ yî̄ 'dó̄ ndrî̄ lâ̄'bí̄ ìmbá̄ 'bá̄ yî̄ bê̄, gô̄'dá̄ gólîyî̄ â'dó̄ 'bá̄ sísí-lésī rî̄ 'bá̄ yî̄ bê̄ drí̄ rû̄ ê̄bézó̄ tû̄ tólâ̄. **54** Gô̄'dá̄ Pétêrô̄ drí̄ ngâzó̄ 'dêlê̄ Yésǖ yî̄ vó̄ gîâ̄ jêjë̄ rô̄ vólé̄ 'álâ̄. Vó̄ lâ̄ sî̄, drîlâ̄ âfízó̄ kírî̄ ã̄'dî̄-drî̄ ãmbá̄ drî̄-'bá̄ ángí̄ Yûdǟ yî̄ kâ̄ rî̄ 'bá̄ yî̄ kâ̄ rî̄ kâ̄ 'á̄. Tólâ̄ drîlîyî̄ rîzó̄ lâ̄sí̄ yâlé̄ kpâkâ̄ ãlô̄ lómígówâ̄ 'dî̄ 'bá̄ yî̄ bê̄.

55 Gô̄'dá̄ jô̄ 'álâ̄ rî̄, drî̄-'bá̄ ángí̄ 'dî̄ 'bá̄ yî̄ ndrî̄ 'dó̄ tâ̄ kî̄ 'bá̄ ãzâ̄ 'bá̄ yî̄ bê̄ rî̄'á̄ zââ̄ ̄iyî̄ tâ̄ ífí̄ lôndâ̄'á̄ lô̄'bâlê̄ Yésǖ rû̄ cû̄ ̄ití̄, ã̄'dô̄ rô̄ bê̄ gólâ̄ rî̄ fûzó̄ vólé̄. Nîngá sî̄ rî̄, Yésǖ rî̄'á̄ cû̄ ̄ití̄ tâ̄ ònjí̄ ãkó̄. **56** Òjílã̄ dû̄ âdô̄ ̄iyî̄ ònjô̄ trá̄ Yésǖ rû̄. Gô̄'dá̄ ònjô̄

drílîyî lô'bâlé Yésû rú 'dî 'bá yî 'bé drî kô ãlôwálâ.

⁵⁷ Ōjílâ ūrûkâ 'bá yî ngâ ȫyî âdrélé cû ûrû tâ lô'bâlé Yésû rú õnjõ sî kî nî rî, ⁵⁸ "Mã ârî gólâ trá tâ âtâ'á kî nî rî, yí â'dô jó ángí Ôvârî kâ õjílâ mvá drí bêlé nî nô ûfú'á ïzälé vólé. Gõ'dá kâyî nâ sî, yí â'dô jó ãzâ Ôvârî kâ õjílâ mvá drí bêlé nî kô'dawá rî bë'á." ⁵⁹ Gõ'dá õnjõ gólîyíkâ 'dî â'dô bê kpá trá lé ïtí rî, 'bé drî kpá kô úlî ãzâ drílîyî lô'bâlé trá rí 'bá yî bê.

⁶⁰ Nîngá sî, ãmbá drî-'bá ángí 'dî 'bá yî kâ 'dî drí ngãzó âdrélé ûrû tâ kî 'bá ndrî ândrá, tâlâ Yésû rî ïjílî tâ ïjî sî. Ïtí gólâ kî Yésû drí rî, "Ní lôgõó úlî ãmbá õjílâ nô 'bá yî drí rizó ánî ãlî ânjolé r'dî sî lâ nô kô yâ?" ⁶¹ Lé ïtí rî, Yésû rî íyîngá gbõ títí ró úlî ïjílî 'dî drî lâ lôgõ ãkó.

Drî-'bá drî-'bá Yûdä yí kâ 'dî 'bá yî kâ 'dî drí Yésû rî ïjizó kpá ó'dí tâ ïjî sî kî nî rî, "Ní ïsû áníkâ bê rî, nî 'dîyî pâ 'bá âjôlé ûrû lésî rî r'dî, gõ'dá kpá Ôvârî gólâ tândî ãkî rî mvá lâ 'i yâ?" ⁶² Nîngá sî, Yésû drí tâ-drî lôgõzó kî, "Pâtïjî, mā fí r'dî gólâ nî drí tâ lâ âtâlé 'dî. Gõ'dá nî â'dô mâ gólâ Ôvârî drí âjôlé ûrû lésî nô ndrë'á kâyî rî gógó 'dî sî, má õtírî rî Ôvârî mbârâkâ ãkî rî drî-ágó drî lésî ró rî, nî â'dô kpá ámâ ndrë'á âgô-âgô rî 'dî sî ângó nô 'á mbârâkâ Ôvârî kâ bê."

⁶³ Nîngá sî, drî-'bá ángí 'dî drí ngãzó õmbâ ró. Drílâ ïtâ íyikâ sîzó õmbâ sî, gõ'dá tâ âtázó kî nî rî, "Îcâ gõ'dá kô õjílâ ãzâ 'bá yî drí kpá ngãzó ȫyî úlî âtâlé tî gâ 'bá ró. ⁶⁴ Anî õjílâ nô 'bá yî, nî ârî lâ'dá gólâkâ Ôvârî rú nô trá. Âgô nô lê ȫyî 'bâlé â'dôlê Ôvârî kâtí, 'dî sú kô. Â'dô bê trá ïtí rî, mâ

lẽé gõ'dá tî gã 'bá ãzâ kô. Tã îsũ ãníkâ tã 'dî 'á rî íyíkâ ángô tí ró yã?" Gõ'dá nïngá sî, gólïyî drí ngãzó 'dó tã kïlí Yésü rú kï nï rî, "Úfû gólâ vólé."

65 Ítí rî, lómígówá ãzâ 'bá yî drí ngãzó rî'á tû lûwúlí gólâ rú. Drílïyî gólâ rî lïfí ômbézó kpäqkû ítâ sî. Gõ'dá gólïyî drí rïzó Yésü rî âdïlî drí mbäcïkõ sî kï kï. Gõ'dá âgõzó ïyî tã âtálé kï nï rî, "Ní kï yí ã'dô tã ۀngû 'bá 'î rî, ní â'dâ drë ngbâângbânõ ngâtá ã'dî dû nî ãmâ lâfâlé sî nï yã rî." Gõ'dá Ítí rî, lómígówá ãzâ 'bá yî gólïyî lâfâlé 'ásî drí gólâ rî trözó cälé rôô.

*Tã Pétérõ drí tî gãzó Yésü rú sî rî
(Mätáyõ 26.69-75; Lükä 22.56-62; Yôwánî 18.15-18, 25-27)*

66 Yésü õtírî 'bââ drë tã kï 'bá ândrá jó 'álâ rî, Pétérõ drí rïzó íyíkâ ãkpâ ã'dí-drî 'á ïvî. Ízámvä ãlô gólâ â'dó 'bá rû ï'bû 'bá drî-'bá ángí 'dî kâ rî ró drí ânïzó ãnyî Pétérõ lâgâtí ã'dí-drî 'á. **67** Gõ'dá nïngá sî, gólâ ndrê bê Pétérõ rî'á lâsí tî rî, drílâ ngãzó gólâ rî ndrëlé trïy. Nïngá sî rî, drílâ tã âtázó kï nï rî, "Hé, nî ákî fí kpá Yésü Nâzärétä lé 'bá ró rî bê!"

68 Ítí rî, Pétérõ drí tî gãzó dó. Gólâ kï nï rî, "Má nïj tã áníkâ rî'á âtálâ 'dî 'bá yî kô'dawá. Má nïj ágô 'dî kô." Gõ'dá Pétérõ drí ngãzó nïlî gõlé áfî ndõgõ kâ tî 'álâ ró. Kôrô 'ã'ú-lúgú drí círi 'bëzó. **69** Gõ'dá rû ï'bû 'bá ízámvä ró 'dî ndrê bê gólâ âdrérë 'á áfî ndõgõ kâ rî tî 'álâ rî, drílâ ngãzó tã âtálé kpá ó'dí õjílã gólïyî â'dó 'bá trá âdré'á ãnyî rî 'bá yî drí kï nï rî, "Má nï trá, ágô nô rî'á õjílã

Yésū kâ ū'dî." ⁷⁰ Ítí rî, Pétērō drí tî gãzó kpá ó'dí kî, "Â'dó mâ ū'dî kô."

Gõ'dá ìtú-pá dã vósí rî, òjílã gólïyî rî 'bá âdré'lé ânyî Pétērō lágatî rî 'bá yî drí ngãzó tâ' âtálé kî nî rî, "Pâtí, nî rî'á âlô òjílã Yésū kâ rî 'bá yî 'ásî, tâlâ ní ânî Gâlîlâyâ lési."*

⁷¹ Gõ'dá Pétērō drí ngãzó iyî lâtrílí kî nî rî, "Özõ má ãâdô ònjõ 'î rî, ngá ãzâ õ'ê mâ. Nî fû mâ tâkó kô. Má nñí ãgô ãnî drí rî'á tâ' lâ âtálé 'dî kô." ⁷² Nîngá sî, kôrô 'ä'ú-lúgú drí círî 'bëzó ândâlâ rî lâ ró. Nîngá sî, úlí Yésū kâ âtálé trá kî'á nî rî, drë ãkpâkâ'dâ 'ä'ú-lúgú 'bé círî kô ândâlâ rî rî, ní â'dô tî gã'á kî nî rî, yí nñí mâ kô'dawá ândâlâ nâ rî drí kôrô âgázó Pétērō drî. Ítí rî, kpâáfû Pétērō drí fûzó âwó bê ònjí têtë ró ìlîndrî bê cõrõ-cõrõ tâ' ònjí iyíkâ 'dî tâsî.

15

Tâ' kúmú Pîlátõ drí tâ' Yésū kâ kîzó ányâ ró rî
(Mâtáyõ 27.1-2, 11-26; Lükä 23.1-5, 13-25;
Yôwánî 18.28-19.16)

¹ Akpâ cíynó, gólïyî tâ' kî 'bá ró rî yî ndrî drí rîzó iyî tâ' ì'bîlî iyî lâfâlé 'ásî Yésû rú. Gólïyî ū'dî drî-'bá ángí Yûdâ yí kâ rî 'bá yî, gõ'dá gólïyî sisí-lési rî 'bá yî, lâ'bí îmbá 'bá yî bê. Nîngá sî, drílîyî tâ'-drî kîzó Yésû rî ômbélé drîlî âjílî kúmú Pîlátõ* ândrá, Pîlátõ òlë ró tâ'-drî bê gólâ rî fûzó.

* **14:70** 14.70 Gólïyî ârî Pétērō rî gbórökô trá òzõ Gâlîlâyâ lé 'bá kâtí.
* **15:1** 15.1 Pîlátõ Gólâ ū'dî kúmú Rómâ 'bá kâ rî 'bá 'bâdrî Yûdáyâ kâ drîlî rî. Drî-'bá Yûdâ yí kâ 'dî 'bá yî âjí Yésû trá gólâ ngálâ, tâlâ rî'á cé kúmú Rómâ kâ rî 'bá yî ū'dî tâ-vó òjílâ kâ kîlî rî'á fûlâ.

² Gõ'dá nñgá sī, gólÿí fílí bê kúmú Pílátō drÿí
jó 'álâ tã Yésü kâ 'dí ngílí drílâ rî, Pílátō drí ngäzó
Yésü rî ïjílí kí, "Ní ï'dí kúmú ángí õjílã áníkâ Yúdã
yí kâ rî kâ yä?" Nñgá sī, Yésü drí tã ïjí kúmú kâ
'dí drÿí lâ lôgõzó kí, "Â'bä'á fí õzõ ní drí âtálé 'dí
tí."

³ Nñgá sī, drÿí-'bá ángí Yúdã yí kâ 'dí 'bá yí
drí ngäzó tã â'bälé kpá ó'dí Yésü rú. Gólÿí kí ní
rî kúmú Pílátō drí rî, Yésü õ'ê tã õnjí trá dñu.

⁴ Gõ'dá tälâ úlí 'dí 'bá yí tãsí rî, Pílátō drí ngäzó
Yésü rî ïjílí kpá ó'dí, "Ní â'dô tã nô drÿí lâ lôgõ'á
trä yä? Ní ârî tã õnjí áníkâ 'ëlé dñu nô tã lâ trá
yä?" ⁵ Â'dô bê ̃tí rî, Yésü lôgõó tã ïjí 'dí drÿí lâ
kô kúmú Pílátō drí ̄lôwálâ. ̃tí rî, Pílátō rî tû drí
â'dízó ndrú.*

⁶ Gõ'dá lã'bí ãzâ kpá bê rí'á kâyí kârámã lâvñ-
lâvñ kôrô kâ nã 'á, ódrí õjílã ̄lô ïnjízó vólé
gänímä 'ásí. Õjílã gólâ ódrí njílí ïnjílí rî, gólâ
ï'dí ïnjílí gänímä 'ásí. ⁷ Ägô ãzâ bê rí'á gänímä
'á, rú lâ Bärábä. Gólÿí rí'á õjílã ūrûkâ gâ 'bá trá
ïyí kôrá ró rî 'bá yí bê. Bärábä rî gógó fû õjílã
ãzâ 'bá yí trá kâyí gólâ drí tã sôzó õjílã 'á rû jâlé
kôrá ró mîrî Rómã kâ rú rî sî. ⁸ Tälâ lã'bí 'dí tãsí
rî, õjílã tylílí drí ânizó ïyí kúmú Pílátō ngálâ tã
ïjílí gólâ tû õjílã ̄lô gänímä 'á rî ïnjí-ïnjí lâ vólé
rî tãsí, õzõ gólâ drí ríri trá 'ëlâ ndrô vósî cé ̃tú
kârámã rî 'dí kâ tú rî kâtí.

⁹ Nñgá sî rî, kúmú Pílátō drí ngäzó õjílã rî 'dí
'bá yí ïjílí kí ní rî, "Ní lë má ïnjí kúmú ángí ãnî

* ^{15:5} 15.5 Pílátô ̄sü tã kí, Yésü â'dó kô tã õnjí têtë 'ë 'bá 'í.
Tã 'dí tãsí rî, Pílátô rî tû drí â'dízó, tälâ Yésü âtâ tã mbìmbì íyí
nyâányâ pâzó kô.

Yúdǟ yí kâ nō ī'dî vólé gäñímǟ 'ásï yä?"* 10 Pílátô̄ ījî tâ̄ 'dî ītí lâ̄ 'dî rô, tâlâ̄ gólâ̄ nû trá dódó kî nî rî, drî̄-'bá Yúdǟ yí kâ 'dî 'bá yî 'ê īyî Yésǖ rî rülí ajílî yí drí, tâlâ̄ drî̄-äcê Yésǖ kâ 'dî ágî-ágî gólîyî lîfî. 11 Gõ'dá drî̄-'bá rî 'dî 'bá yî lëé īyî tâ̄ rî 'dî kô álôwálâ̄. Gõ'dá gólîyî rî īyikâ trá zââ tâ̄ sôlê õjílâ̄ tîlîlî 'dî 'bá yî 'á, ä'dô ró tâ̄ ijílî Bârâbâ̄ rî īnjízô ī'dî vólé gäñímǟ 'ásï Yésǖ rî vô 'á.

12 Nîngá sî, Pílátô̄ drí gólîyî ijízô kî, "Nî lë má õ'ê ä'dô ī'dî gólâ̄ ódrí zîlî trá kúmú Yúdǟ yí kâ ró nô drí yä?" 13 Ìtí rî, õjílâ̄ tîlîlî 'dî 'bá yî drí ngazô ângbâlé kâwô kî, "Ípâ̄ gólâ̄ ngárâ̄ fê lâlî-lâlî drî̄, tâlâ̄ gólâ̄ õdrâ̄ ró bê vólé."

14 Nîngá sî, kúmú Pílátô̄ drí gólîyî ijízô kî, "Tâlâ̄ ä'dô 'î má drí tâ̄ õnjí têtë 'dî 'ezô yä? Gólâ̄ 'ê ä'dô 'î õnjí têtë ró yä?"* Gõ'dá õjílâ̄ 'dî 'bá yî gǟ dô tâ̄ ârîlî. Gõ'dá gólîyî ôtrê gbȭ ătî 'álâ̄ ûrû kî nî rî, "Ípâ̄ gólâ̄ fê lâlî-lâlî drî̄ õdrâ̄ ró vólé."

15 Nîngá sî, kúmú Pílátô̄ lë trá tâ̄ gólâ̄ õjílâ̄ tîlîlî 'dî 'bá yî drí lêlê rî 'elé gólîyî drí. Tâ̄ rî 'dî tâsî, Pílátô̄ ní drí Bârâbâ̄ rî īnjízô vólé gäñímǟ 'ásï, õzô̄ õjílâ̄ rî 'dî 'bá yî drí lêlê rî kâtí. Nîngá sî, gólâ̄ drí ngazô tâ̄ âtálé ăjú 'bû̄ 'bá íyikâ rî 'bá yî drí, ä'dô ró bê Yésǖ rî cäzô̄ õnjóró'bí sî ndîrî-ndîrî, gõ'dá gólâ̄ rî trôzô̄ fêlê õjílâ̄ gólîyî 'ê 'bá gólâ̄ rî ipálé ngárâ̄ fê lâlî-lâlî drî̄ rî 'bá yî drí.

Tâ̄ ăjú 'bû̄ 'bá Pílátô̄ kâ drí īyî 'dásí 'ezô Yésǖ

* 15:9 15.9 Pílátô̄ ijî tâ̄ 'dî ītí 'dî, tâlâ̄ gólâ̄ lë tîkó õjílâ̄ 'dî 'bá yî
ölê ró īyî tâ̄-drî̄ Yésǖ rî īnjízô ī'dî gäñímǟ 'ásï. * 15:14 15.14
Nî zî úlí ămbukû̄ Pílátô̄ kâ Lûkâ̄ 23.22 'á.

rú rī

(Mātāyō 27.27-31; Yōwánī 19.2-3)

16 Ítí rī, ăjú 'bū 'bá Pīlátō kâ 'dī 'bá yī drí Yésū rī drīzó âjilí ă'dí-drī jō ángí* kúmú āmbá rī kâ rī 'álâ. Gō'dá gólīyī cā bē tólâ rī, drīlīyī ăjú 'bū 'bá ăzâ 'bá yī ăzízó ndrī tū. **17** Gō'dá nīngá sī, gólīyī drí ítā bí ăkû kăákâ dădă lâ ró rī âtrōzó gôlé dîrī gbāâ Yésū rī ūwū 'ásī. Nīngá sī, gólīyī gâ kpá púrūcí gárá pălé ōzō ítītī kâtí ápă kúmú ángí kâ ró rô âsálé âtrâ Yésū drī. Gólīyī 'é tā 'dī 'bá yī ăyíkâ 'dó, tălâ Yésū rī gógó ălêndrê ró kúmú ángí kâtí. **18** Vó lâ 'ásī, ăjú 'bū 'bá 'dī 'bá yī drí ngăzó rī'á ôtrélé Yésū drī, gólâ rī gū'á ăyī kī, "Mă 'ê nî-bê-yă ní drí kúmú ángí ărī Yúdă yí kâ rī kâ." **19** Gólīyī tī 'ă'í kpá Yésū ândrá ândálé ândálé ōzō gólâ rī ănjirī kâtí. Nīngá sī rī, drīlīyī Yésū rī drī căzó pădrígú sī kpōwē-kpōwē ândálé ândálé, gō'dá rīzó tū lûwulí lîfî lâ 'ásī ândálé ândálé. 'Dî' 'bá yī ndrī 'dó 'dásí 'e'ě 'i Yésū rú. **20** Gō'dá 'dásí 'e'ě 'dī icâ gólīyī bê trá rī, gólīyī drí ítā kăákâ drīlīyī gôlé trá rú'bá lâ 'á rī ănjizó gôzó ítā gólâkâ rī âtrôlē ădâsôlê rú'bá lâ 'á ó'dí. Drīlīyī gólâ rī drīzó âjilí vō 'ezó gólâ rī ipálé fê lâlî-lâlî drī rī 'álâ.

Tâ Yésū rî ipázó fê lâlî-lâlî drî drâlê rî

(Mātāyō 27.32-44; Lükä 23.26-43; Yōwánī 19.17-27)

21 Yésū trá rī'á fê lâlî-lâlî njî'á nîzó ădî bê lâ vō ăjilâ ipâ kâ rī 'álâ. Gō'dá pávó 'á rī, Yésū rî fâfâ drí rû ndežó. Gō'dá icâ kô drîlâ rîzó zââ fê

* **15:16** 15.16 Órî jô ángí rî 'dî zîlî Pârëtôrîyă. Ítô lâ kî, jô kúmú ángí kâ.

lâlì-lâlì íyíkâ 'dĩ njilí. Tólâ ãgô ãzâ bê Kîrénë lé 'bá 'i pávó tû 'á, rú lâ Sîmónã.* Sîmónã rî nĩ'á Yêrõsälémã 'álâ 'bãdrï mvá íyíkâ rî lésí. Gõ'dá ãjú 'bû 'bá 'dĩ 'bá yí ûsû gólâ bê pávó 'á rî, drílyi gólâ rî 'bázó mbârâkã sî fê lâlì-lâlì Yésü drí icálé njilâ kô 'dĩ njilí Yésü bê. ²² Ítí rî, drílyi Yésü rî âjizó võ zilí Gõlõgótã rî 'álâ. Gõlõgótã 'dĩ itõ lâ kî, võ ãvõ drï fã kâ.* ²³ Võ rî 'dĩ 'á tólâ rî, ãjú 'bû 'bá 'dĩ 'bá yí drí ngãzó rílî õdrá ônjálé trá ãlókõ bê rî âtrõlé rî'á félâ Yésü drí mvülí, ã'dô ró ngá lâzê-lâzê gólâ rú 'dĩ sí lâ  'dilí. Gõ'dá Yésü gã íyîngá dó mvülâ.

²⁴ Nîngá sî, ãjú 'bû 'bá 'dĩ 'bá yí drí ngãzó ítâ Yésü kâ ângilí vólé, gõ'dá gólâ rî trõzó îpálé ngárá fê lâlì-lâlì drï, gõzó ítâ gólákâ âtrõlé láfálâ cälé íyî võ 'ásî, gõ'dá ãzâ tândí rî âtrõzó vûlî gõmári sî, tâlâ gólîyî lê ndrélâ ngâtá ítâ rî 'dî   'dë'á ã'dî drí yâ rî. ²⁵ Ítu-pá gólîyî drí Yésü rî îpázó rî trá rî'á njî-drï-lâ-sû cînó. ²⁶ Nîngá sî, tâ  'bâlê Yésü rú rî ígîzó ngá tâ  'dâ kâ drï trõlé îpálé gá fê lâlì-lâlì 'dî drï Yésü rî drîlî 'á. Tâ  'bâ ígîlî Yésü rú 'dî rî'á nõti,

NÔÔ RÎ'Á KÚMÚ  NGI YÚDÄ YÍ KÂ RÎ  'DÎ.

²⁷ Ítu gólâ Yésü rî îpázó 'dî tú rî, iîpâ ngá ôpá 'bá ãzâ 'bá yí kpá zälô rî gólâ rî gärrä drï 'á fê lâlì-lâlì drï. Ngá ôpá 'bá ãzâ ãlô rî iîpâ íyíkâ gôlé Yésü rî drí-ágó drï lésí, gõ'dá gólâ ãzâ rî íyíkâ gôlé drï- ijí lâ lésí ró.

* ^{15:21} 15.21 Sîmónã rî 'dî  lêkêzândã rî átá 'i Rûfûsä bê.

* ^{15:22} 15.22 Úzî võ 'dî võ ãvõ drï fã kâ, tâlâ úûfû tâ õnjí 'bá trá dû võ 'dî 'á.

28 (Tã ngá ôpá 'bá gólíyî îpálé Yésü rî gãrã dr̄i 'á 'dã 'bá yí kâ â'dâ tã gólâ îgílí trá búkũ Ôvârí kâ 'á kí'á nã rî,
"Úûsû gólâ trá tã ãnjí 'bá ró, ï'dî gõzó gólâ rî fûlí tã ãnjí 'bá ãzí bê.")*

Ísáyã 53.12

29 Õjílã gólíyî rî 'bá lâvûlî rî 'bá yí drí rîzó Yésü rî lô'dálé gõzó ïyî dr̄i ïyálé. Nïngá sî, drílîyî tã âtázó kí nã rî, "Ní kí nã rî, yí â'dô ïcá'á cù jó ángí Ôvârí kâ ûfûlî gõ'dá kpá bëzó lâ jó ó'dí ró cé kâyî nâ sî. **30** Bê trá ïtí rî, õzõ ní ã'dô cù mbârâkã bê rî, 'dõvó ní pâ drë nî ngbâângbânõ kâyî nõ sî fê lâlî-lâlî 'dî dr̄i sî."

31 Kpá té õzõ sísi nã 'bá yí kâtí, dr̄i-'bá ángí Yûdã yí kâ rî 'bá yí ndrî 'dó lâ'bí îmbá 'bá ãzâ 'bá yí bê drí ngãzó ïyî rîlî Yésü rî gûlî rôô ïyî lâfâlé 'ásî kí nã rî, "Gólâ ïcâ íyíkâ cé õjílã ãzâ 'bá yí pâlé ï'dî, gõ'dá gólâ ïcâ íyíkâ kô íyî nyâányâ pâlé õdrâ 'ásî. **32** Gólâ kí, yí ã'dô 'dîyî pâ 'bá 'î gõ'dá kpá kúmú ángí ãmâ õjílã Ísîrâ'élê yí kâ ï'dî rî, 'dõvó gólâ ãârî vûdrí fê lâlî-lâlî dr̄i sî ngbâângbânõ, tâlâ mã ndrê ró drë gólâ rî mbârâkã, gõ'dá mã lë ró tã gólâ 'á." Gõ'dá ngá ôpá 'bá gólíyî rî Yésü bê fê lâlî-lâlî dr̄i rî 'bá yí gû ïyî kpá gólâ.

*Tã Yésü drí drâzó rî
(Mâtáyõ 27.45-56; Lükã 23.44-49; Yôwánî 19.28-30)*

33 Ïtú-pá mûdrí-dr̄i-lâ-ngâ-rî sî, ïtú gâgâlígâ sî ïniríkúwâ drí 'bâdrî lîmózó ndrî gûndrî tã lârâkô

* **15:28** 15.28 Tã îgílí vérësî 28 'á 'dã, tã îgí 'bá sísi rî 'bá yí ïgíi kô.

ró. Înîrîkûwá 'dî lîmô 'b  dr   nj  l   b  u  u     t  p   n   '  . ³⁴ G  d     t  -p   n   'd   '   r  , Y  s   dr   ng  z   tr  l     r     r     r     r     r  ,   l  m   s  b  k  t  n  ?   t   l   k  , "  v  r     m  k  ,   v  r     m  k  , n     y     m     d   t  s   y  ?" ³⁵ G  d   n  ng   s  ,   j  l     r  k   'b   y   r   'b     d  r  l     y     y     r   'b   y     r  l   b     y     l     y     r  , g  d   dr  l  y     g  z     t     t  l     k  , "H  ! N     r   dr     l     g  l  k   'd  . G  l     r  '     t     g  n   'b     l  y     r   z  '     n  l     y     p  l  ." ³⁶ V   l   s  ,   g     z     r   ng  z   r  l     n  '     n  g     z     z     o  z     c  f     k  t     r     t  r  l  . Dr  l   tr  z     l   s  l     o  d  r     d  '     '   g  z     s  l     f   mv   s  l  , g  d     n  g  z     l   i  j  l     y     r     d  r  l  . * N  ng   s  , dr  l     t     t  z     o  j  l     z     'b   y     d     k     n     r  , "N     r   dr     n  j  r     n  g  b  â  n  b  n     n  d  r  l     n  g  t     t     l  y     '  d     â  c  '     f     t  r     g  l     r     p  l     y     r  ."

³⁷   t  , Y  s   dr   kp     g  z     t  r  l     r     r     o  '  d     g  d   l  v  o  -l  v  o     y    z  .

³⁸ G  d   Y  s   dr   b     r  ,   t     b     'b  l     j     m  v     *   t   j       g  n        v  r     k   '     r     d  r     n  g  z     s  l        k  p  r     r     l  s  l     b     u  u     v  d  r  .

³⁹ N  ng   s  , dr  '     b     j     b     'b     b     k     g  l     d  r     'b   Y  s     n  d  r     r     r  l     b     Y  s     r     t  r  t     g  d     n  d  r     l     l  t     Y  s     d  r     r  z     'd     r  , dr  l     g  z     t     t  l     k  , "P  t  j  !   g     n     r  '     v  r     r     m  v     '  ."

⁴⁰ G  d   n  ng   s  ,   k     o     r  k     'b     y     Y  s     r   l     'b     t  r     r     i  y  k     g  j       d  r     '     y     n  t     Y  s     r  .

* ^{15:36} 15.36   d  r     d  '     f     s     d  r     'd     r        d  '     d     r     l  u  m  v     v     r     'b     g  l     r     '  l     'd     b  . * ^{15:38} 15.38 J     m  v     'd     c     v     t  b     a  m  b     l     d  '     b     g  n        v     r     'b     y     d     r     z     f  l     '     l  , n  '     v  r     n  g  l     r     i     d  . N  g  b  â  n  b  n     t     l     h  w     t     l     'b     n  d  r     d  r     f  z     v  r     n  d  r  .

sī rī'á īyī gólâ rī ndrē'á drārē 'á. Gólīyī lāfálé 'á rī, rī'á Mārīyā Māgādálā, Sälómē, gō'dá kpá Mārīyā Yákóbā gólâ dāwá ró rī ândré yī Jósē bē. **41** Gālīlāyā 'álâ rī, òkó nā 'dī 'bá yī lōbē īyī Yésū rī vó trá, gólīyī fē ngá nyānyā trá tólâ Yésū yī drí lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yí bē. Gō'dá òkó ãmbá dūu gólīyī ânī 'bá trá Yésū bē Yērōsälémā lésī rī, kpá 'dó bē ndrī rī'á īyī tólâ òkó nā 'dī 'bá yí bē.

*Tā ódrí Yésū rī ãvō 'bāzó ūgī 'á rī
(Mātáyō 27.57-61; Lükā 23.50-56; Yōwánī 19.38-42)*

42-43 Yésū drā té ītú gólâ òjílā drí rīzó īyī êdélé kāyī gólâ lōvô-lôvô kâ rī tāsī rī 'á. Kāyī rī 'dī ī'dī sísí Sábī drí sī. Tólâ ãgô ãzâ bē rī'á rú lâ Yōsépā Árāmâtáyā lésī. Gólâ ãgô ìnjī-ìnjī 'í gólīyī drī-'bá Yúdā yí kâ rī 'bá yí lāfálé 'ásī. Gólâ rī trá tā lē'á Yésū 'á gō'dá gólâ rī âgō-âgō ãngó nō 'á rī tēlé. Gō'dá lānjátulí ácâ bē rī, drílâ ngāzó īyī fīi zālē ngāzó nīlî kúmú Pílátō ngálâ Yésū rī ãvō tāsī, tālâ yí òlápī ró bē drē ãkpâkâ'dā kāyī lōvô-lôvô kâ rī ácâ drē kō. **44** Gō'dá úlî kīzó nī Yésū òdrā trá rī drí e'dē dāzó Pílátō rú. Nīngá sī, drílâ drī-'bá ăjú 'bū 'bá kâ ăzízó ălô yí ngálâ ìjílí ngātâ fí tā pătīi 'í kīzó nī rī, Yésū òdrā trá yā rī. **45** Gō'dá gólâ árlí bē kī, pătīi Yésū drā trá rī, drílâ tā-drī lēzó Yōsépā yí drí Yésū rī ãvō trōlé nī'á 'bâlâ. **46** Ití rī, Yōsépâ yí drí itá tāndí mvēêmvê âtrōzó, gōzó Yésū rī ãvō âtrōlé fē lâlî-lâlî drīi sī, gō'dá itá 'dī âtrōzó Yésū rī ãvō gōzó ī'dī sī lâ ngóló-ngóló. Nīngá sī, trōzó lâ 'bâlê ūgī gólâkâ drílâ 'dīlî 'dī' dī únî 'á rī 'á. Vó lâ sī, drílâ kúní úngû ángî lîlîzó ndüu ūgī 'dī tî. **47** 'Dîi

Mārīyā Māgādálā yî Mārīyā gólâ Jósē rî ândré ró
rî bê, drílîyî ngâzó 'délé ūyî Yôsépä yî vó nî'á vō
gólâ Yésü rî ãvõ 'bâzó rî ndrélé.

16

*Tâ Yésü drí lîdrizó ñdrâ 'ásî rî
(Mâtáyô 28.1-8; Lükä 24.1-12; Yôwánî 20.1-10)*

¹ Gõ'dá kâyî lôvô-lôvô kâ ndê rû bê ïtú-pá njî-káziyá sî länjâtulí bê rî, Mârîyâ Yâkóbâ rî ândré, gõ'dá Mârîyâ Mâgâdálâ lési rî, Sâlómë yí bê drí ngâzó ūyî nîlî ãlókõ dõ ró gólîyî drí gîlî trá rî âtrôlé ânîzó ï'dí bê lâ ló'dé drî 'álâ ïnîlî Yésü rî ãvõ rú. ² Kâyî ãlô kâyî lôvô-lôvô kâ vósî rî,* drílîyî ngâzó nîlî ūyî ãkpâkâ'dâ 'bôlôwá ãwó sî. Gõ'dá ïtú drí âfôrê 'á rî, drílîyî cãzó ló'dé drî 'álâ. ³ Drê gólîyî ãkpâkâ'dâ láti 'á rî, gólîyî ïjî tâ trá ūyî vō 'ásî kî, "Ã'dî â'dô kó kúnî úngû ángí ūgí tí 'dî jâ'á vólé ãmâ drí nî yâ?" ⁴ Gõ'dá gólîyî îngâ bê drî vō ndrélé ãtî 'álâ rî, drílîyî ngá ndrêzó, kúnî úngû ángí ūgí tí rî ójâ trá vólé. ⁵ Ïtí, drílîyî ngâzó filí cû ūgí 'álâ. Gõ'dá ūgí 'á tólâ rî, gólîyî drí ãgô ãnjî ãzâ ndrêzó ítâ mvéêmvé âcê kpíri-kpíri rî bê yí rú. ãgô ãnjî rî 'dî rî gôlé drî-ágó lési ró. Gõ'dá õkó nâ 'dî 'bá yî ndrê bê gólâ ïtí rî, tî lâ yî drí ãdízó ûrî drí tâ lârâkô 'dî drí sî.

⁶ Nîngá sî, ãgô rî 'dî drí ngâzó tâ âtâlé gólîyî drí kî, "Nî 'ê ûrî kô. Nî lôndâ 'dî Yésü Nâzârétâ lési rî ï'dî. Gólâ ï'dî fûlî fê lâlî-lâlî drîjî rî. Nî ndrê vō gólâ rî ãvõ lâlazó rî. Nî ndrê, ngbâângbânô

* **16:2** 16.2 Kâyî ãlô kâyî lôvô-lôvô kâ vósî 'dî rî'á kâyî Gímâ kâ 'î.

gólâ gõ'dá trá nñngá yû'dáwá. Gólâ bê rí'á lédré-lédré ró. Gólâ lîdrî trá õdrã 'ásí. ⁷ Ní ngâ nñlí tã 'dî pêlé Pétérô drí lâjó'bá ãzí lâ yí bê. Ní pê gólîyî drí kñ nñ rî, Yésû trá rí'á nñ'á Gâlîlâyâ 'álâ gólîyî ândrá 'álâ. Gólîyî â'dô gólâ rî ndrë'á tolâ, õzõ drilâ âtálé trá gólîyî drí sisí rî tí."

⁸ Ítí, õkó 'dî 'bá yí drí ngâzó ló'dé drí âyélé râzó, tâlâ tû lâ yí â'dî trá â'dî, gõ'dá gólîyî trá ndrî ūrî ró kpá lêlê ró. Gólîyî njíjí tû kô õjîlã ãzâkâ drí pávó 'á, tâlâ gólîyî trá ūrî ró rôô.

*Tâ ãlîpî búkû nô ndëzó rî**

⁹ Gõ'dá Yésû lîdrî bê õdrã 'ásí Gímâ sî ãkpâkâ'dâ cîjînó rî, drilâ íyî â'dázó sisí Mârîyâ Mâgâdálâ drí. Mârîyâ 'dî gólâ Yésû drí líndrî õnjí njî-drí-lâ-rî lâdrözó trá vólé 'álâ sî rî ï'dî. ¹⁰ Nñngá sî, Mârîyâ Mâgâdálâ drí ngâzó nñlí tã 'dî ngîlî õjîlã gólîyî â'dó 'bá Yésû bê rî yí drí. Gólîyî trá ïzâ 'ë'á, gõ'dá kpá ãwó ró rôô. ¹¹ Gõ'dá Mârîyâ Mâgâdálâ drí tã âtázó õjîlã 'dî 'bá yí drí kñ nñ rî, yí õndrê Yésû trá, gólâ lîdrî trá. Gólîyî gâ dô úlí Mârîyâ drí âtálé 'dî ârîlî.

¹² 'Dî'í vósî, Yésû drí kpá íyî â'dázó lârâkô ngîjî ãzâ sî tã ârî 'bá rî rî 'bá yí drí, drilîyî rû ûsûrî lâtû 'á nñrî 'á 'bâdrî mvá ãzâ rî 'álâ. ¹³ Nñngá sî, tã ârî 'bá rî 'dî 'bá yí drí ngâzó gôlé Yêrôsâlémâ 'álâ nñ'á kpá tã lâ pêlé tã ârî 'bá ãmbukû 'dî 'bá yí drí.* Gõ'dá tã ârî 'bá ãmbukû 'dî 'bá yí lêé ïyî tã kpá kô úlí tã ârî 'bá rî 'dî 'bá yí drí pêlé 'dî 'á.

* **16:8** 16.8 Tâ ìgî Márákô kâ ãdûkû lâ ró rî 'bá yí âvî trá. Í'dî tã ìgî lôpé 'bá ãzâ 'bá yí ìgî ïyî tã gólâ vérësî 9-20 'á 'dî nñ. * **16:13** 16.13 Ní zî i'digowá Yésû drí íyî â'dázó lâjó'bá rî 'dî 'bá yí drí búkû Lükâ kâ 'á kápîtâ 24.

14 'Dī̄ vósī, Yésū drí íyī â'dázó lājó'bá íyíkâ mûdrí-drī-lâ-ngâ-âlô rī 'bá yī drí gólyî drí rīrī ngá nyâlē rī 'á. Yésū drí tā lôgôzó gólyî drī̄ tā ōnjí gólyíkâ tâsī, tâlâ gólyî cù ìtí tā lêlê ãkó. Gólyî gâ trá dó úlî òjílâ Yésū rî ndrē 'bá trá rī 'bá yí kâ ârlí Yésū rî gógo lîdrî-lîdrî lâ õdrâ 'ásí rî tâsī.

15 Gõ'dá nîngá sī, Yésū drí tā âtázó gólyî drí kī, "Nî ngâ lâ'búlî 'bâdrî 'ásí ndrî tā âtî-âtî tândí Ôvârî kâ ngîlî òjílâ drí ndrî kâtârâ. **16** Áâ'dô òjílâ gólyî tâ lê 'bá trá tâ âtî-âtî tândí Ôvârî kâ 'á gõ'dá kpá lümvû bâbâtízî kâ dâzó trá drî lâ íyî rî pâ'á. Gólyî gâ 'bá íyíkâ dó rî, áâ'dô tâ-vó gólyíkâ kî'á ōnjí ró. **17** Gólyî tâ lê 'bá trá rî 'bá yî â'dô íyî tâ lârâkô nô 'bá yî 'ë'á ï'dî. Gólyî â'dô líndrî ōnjí lôfô'á vólé òjílâ 'ásí ámâ rú zjzî sī. Gólyî â'dô tî drílîyî âtálé kô'dâwâ rî âtâ'á. **18** Gólyî â'dô ïnî rû'á drí sī, ngâtá õzô gólyî ümvû âlî trá rî, gólyî drâa kô. Gólyî â'dô drí 'bâ'á ngá lâzé 'bá drî̄, tâlâ ōngâ ró íyî bê ngá lâzé 'ásí â'dolé rû'bâ ã'dí sī."

19 Nîngá sī, Yésū âtâ bê úlî ndêlê lâjó'bá íyíkâ drí rî, ódrí gólyâ rî trôzó 'bûu 'álâ rîlî drí-ágó Ôvârî kâ drî̄, ãngó rûlî Ôvârî bê. **20** Nîngá sī, tâ ârî 'bá 'dî 'bá yî drí ngâzó nîlî tâ âtî-âtî tândí Ôvârî kâ ngî bê òjílâ drí vò 'ásí ndrî. Gõ'dá Yésū drí gólyî pâzó tâ â'dálé òjílâ drí kî, tâ âtî-âtî gólyî drí âtálé 'dî rî'á pâtî tâ lârâkô gólyî drí 'êlé rî 'bá yî sī.

Í'digówá nô ãdûkû lâ ï'dî nô.

Tā-dr̩ L̩lē Ó'dí Óvârí Kâ

Avokaya: Tā-dr̩ L̩lē Ó'dí Óvârí Kâ New Testament

copyright © 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Avokaya)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

87931ba7-0e83-5f4d-bd6e-8c45876fc354